

ŞANLIURFA FOLKLORUNUN KAYNAK KİŞİSİ

(TENEKECİ)

MAHMUT GÜZELGÖZ

ABUZER AKBIYIK

ŞANLIURFA FOLKLORUNUN KAYNAK KİŞİSİ
(TENEKECİ)
MAHMUT GÜZELGÖZ

ABUZER AKBIYIK

ŞURKAV YAYINLARI : 5

ŞURKAV

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat
ve Araştırma Vakfı Yayınları No : 5

Kültür Yayınları Dizisi : 4

1. Basım Eylül 1992

ISBN : 975 - 7394 - 04 - 1

Dizgi : Özdal Ofset – Tlf : 329 34 ŞANLIURFA

Baskı : Gaye Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş. Tlf : 311 39 50 ANKARA

Kapak : Sabri Kürkçüoğlu

İÇİNDEKİLER

Takdim	T. Ziyaeddin Akbulut	5
Önsöz	Abuzer Akbıyık	7
ŞURKAV		9
Hayatı		15
Musiki Hayatı		17
Besteciliği		27
Sosyal Hayatı		29
Tenekeci Mahmut'la Yapılan Derleme Çalışmaları		33
Tenekeci Mahmut'la İlgili Programlar		39
Tenekeci Mahmut'un Ardından	A. Naci İpek	49
Mahmut Güzelgöz	Adil Saraç	51
Tenekeci Mahmut Usta	Abuzer Akbıyık	53
Bir Abide Yıkıldı	Halil Biner	55
Folklorumuzun Ebedi Yaşayan Tarihi	Abdülkadir Algin	57
Urfa Bir Büyük Folklor Ustasını Kaybetti	Gazete Haberi	59
Tenekeci Mahmut Usta	Abdullah Balak	61
Abide Şahsiyet Mahmut Amca	A. Cihat Kürkçüoğlu	65
Çok Yönlü Bir İnsan Mahmut Usta	A. Memduh Alaybey	71
Büyük Üstat Mahmut Güzelgöz	H. Osman Bengisu	75
Tenekeci Mahmut Efendi	Abdülcabbar Demirkan	79
Sanatçı Kişiliğiyle Mahmut Güzelgöz	Mehmet Özbek	83
Ebu İbrahim Hakkında	İ. Rafet Yılmazoğlu	87
Aile Reisi Olarak Mahmut Güzelgöz	Osman Güzelgöz	89
Tenekeci Mahmut İle İlgili Yayınlanan Yazılar		91
Tenekeci Mahmut'la İlgili Teyp ve Video Bantları		95
Türkü ve Hoyrat Derlemelerinden Örnekler		103
Bir Gurbet Hikayesi		113
Şeme'dan		123
Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den Derlenen		
Türkülerden Bazılarının Notaları		136

TAKDİM

T. Ziyaeddin AKBULUT
Şanlıurfa Valisi
Şirkat Başkanı

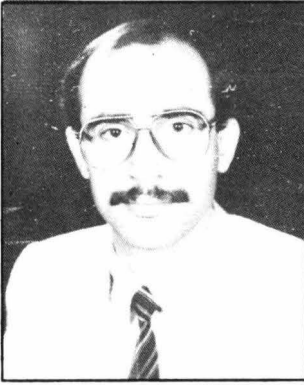
Binlerce yıllık tarihe sahip Şanlıurfa'da gelenek ve görenekler, örf ve adetler, türküler, hoyratlar, maniler, masallar, tekerlemeler gibi milli kültürümüzü oluşturan birçok folklorik değerler halkımız arasında bütün canlılığı ile yaşamaktadır.

Halkımıza ait bu değerleri araştırarak öğrenen, öğrendiklerini yaşayarak ve çeşitli vesilelerle öğretmek folklorik değerlerimizin sürekli canlı kalmasını ve nihayet tarih süzgecinden geçip günümüze kadar gelmesini sağlayan araştırmacı, derlemeci, sanatçı, kaynak kişi gibi birçok değerli insanımız vardır.

Bunlardan biri de, birçok üstün meziyetleri olan ve Şanlıurfa folkloruna çok emeği geçmiş Urfalı (Tenekeci) Mahmut Güzelgöz'dür. Bu kitapta Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü her yönüyle sizlere tanıtmaya çalışarak, çalışmalarından örnekler sunmaktayız. GAP'ın gerçekleşmekte olduğu ve buna paralel olarak kültürel değerlerimizin hızla yozlaştığı, birçoğunun kaybolduğu günümüzde bu kitabın yararlı olacağına inanmaktayız.

Vakıf amacımıza uygun olarak kültürel konularda çalışmalar yapmaya, memleketimizde yetişmiş değerli şahsiyetleri sizlere tanıtmaya, eserlerinden örnekler sunmaya devam edeceğiz.

Değerli bir kaynak olacak bu kitabı, uzun ve titiz bir araştırma sonucu hazırlayan Abuzer Akbıyık'a ve diğer emeği geçenlere teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Abuzer AKBIYIK
Araştırmacı - Yazar

Toplumumuzda bazı insanların üstün birer meziyetleri vardır, fakat bir çok meziyeti üzerinde toplamış insanlar nadirdir. İşte benim tanıdığım kadıyla Tenekeci Mahmut Güzelgöz, bir çok üstün vasfı üzerinde taşıyan memleketimizin yetiştirdiği ender insanlardan biriydi. Onu yaşıtı Urfa'lılar tanırdı. Müzikle ilgisi olanlar ise mutlaka tanırdı.

Ben Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü önce bantlardaki sesinden, daha sonra da folklor araştırmaları yaptığım sırada tanıdım. Kendisiyle her yeni görüşmemde daha iyi tanıma ve üstün meziyetlerini öğrenme fırsatını buldum, folklorumuzla ilgili çok değerli çalışmalar yaptım, birçok konuyu derledim. Böylece yıllar akıp gitti ve vakit tamam oldu, Allah'ın rahmetine kavuştum, ebediyete geçti. Allah gani gani rahmet etsin.

Tanıdığım kadıyla Tenekeci Mahmut Amca, Urfa folklorunun canlı bir abidesiydi, en büyük kaynak kişisiydi, bu yönü ile çok takdir edilmiş ve kendisinden bir çok derlemeler yapılmıştır. İnsanı hayretlere düşüren bir zekâyâ ve ezberleme kabiliyetine sahipti. Okur yazar olmadığı halde yüzlerce türküyü, şarkıyı, ilahiyi, gazeli, hoyratı, hikâyeyi, efsaneyi ezbere bilirdi. Araştırmacıydı. Öğrendiği şeylerin doğruluğunu araştırır, eksikliği varsa tamamlamaya çalışırdı. Erdemliydi, hoşsohbetti, alçak gönüllüydü, onurluydu, yıllarca geçim sıkıntısı çektiği halde yapılmak istenen yardımları kabul etmedi ve kendi yağında kavruldu. Eşsiz bir sese sahipti, zamanın büyük ustaları kendisini takdir etmişti. Müzik konusunda engin bilgiye sahipti ve Urfa makam geleneğini çok iyi bilen, icra eden bir müzik ustasıydı. Şanlıurfa'nın müzik geleneğinin günümüze ta-

şınmasında, Şanlıurfa türkülerinin TRT ve Kültür Bakanlığı arşivlerine kazandırılmasında büyük katkıları oldu. Birçok yerde öğretici olarak hizmet verdi ve birçok talebe yetiştirdi. Her sorulana bildiği kadarıyla cevap verir, çocukla çocuk, büyükle büyük olurdu, kimsenin gönlünü kırmazdı, bir gönül ustasıydı. Urfa tarihini bilirdi. Urfa'daki dağların, yaylalann, derelelerin, mağaralann, kabaltılann, kuyulann adlarını bir çırpıda eksiksiz olarak sayardı ve hepsinin yerini bilirdi. İslam tarihi, hadisler ve islami bilgiler konusunda engin bilgiye sahipti, İmanı kuvvetliydi, dini vecibelerini yerine getirmede titizlik ve hassasiyet gösterirdi, bu yönüyle de örnek kişiydi, aynı zamanda da ehl-i tarikti.

Saymaya çalıştığım bu üstün meziyetlerine bir çok Urfalı gibi ben de defalarca şahit oldum. Buradan yola çıkarak Tenekeci Mahmut Amca'nın hayatını yazmak, onu tanımayanlara ve bizden sonraki nesillere tanıtmak da benim boynumun borcu idi. Bu minval üzere çalışmalara başladım, dostlarımda yardımıyla elinizdeki bu kitabı hazırladım. Milli kültürümüze çok büyük katkıları olan örnek şahsiyet Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü sizlere tanıtıp, ona fatiha okutabilirsem kendimi bahtiyar adederim.

Bu kitabın basımını üstlenen Şurkav Başkanı ve Şanlıurfa Valisi Ziyaeddin Akbulut'a, Vali Yardımcımız Hasan Duruer'e ve Şurkav Yönetim kurulu üyelerine, yazı, mektup, resim gibi her türlü dökümanını veren oğlu Osman Güzelgöz'e, yazılanıyla katkıda bulunan Mehmet Özbek, Abdullah Balak, Abdülkadir Algın, Adil Saraç, Halil Biner, H. Osman Bengisu, A. Cihat Kürkçüoğlu, İ. Rafet Yılmazoğlu, Abdülcabbar Demirkan, A. Naci İpek, M. Ali Ekren ve Ahmet Alaybeyi'ne fotoğraf arşivleriyle katkıda bulunan Sabri Kürkçüoğlu, Salih İlhan, Ali Kaşka ve Halil Çuhadaroğlu ve Hikmet Abacı'ya, bant arşivlerini açan Halil Binbaşıoğlu, Kemal Ateş, Mehmet Topçu, Mustafa Şahin ve Memik Cuwaoğlu'na, Kültür Bakanlığı'ndaki arşiv araştırmalarımda yardımlarını esirgemeyen Osman ve Zümrüt Nahya'ya, nota arşivi ile katkıda bulunan Bakır Karadağlı'ya, kitaptaki türkülerin notalarını yazan Salih Turhan'a, kitabın dizginsini yapan Ömer F. İpek'e ve tashihini yapan İbrahim Tezölmez'e, basmada emeği geçenlere teşekkür ediyor, değerli bir şahsiyete saygı ve sevgimin ifadesi olarak amatör bir ruhla hazırladığım bu kitaptaki eksiklikleri hoş göreceğinizi umuyorum. Saygılarımla...

ŞURKAV

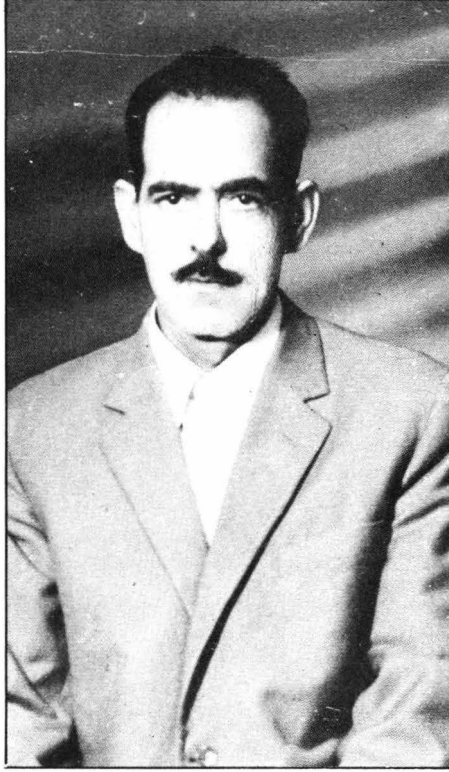
ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT ve ARAŞTIRMA VAKFI

25 Aralık 1990 tarihinde Şanlıurfa Valisi T. Ziyaeddin AK-BULUT başkanlığında Şanlıurfa'nın tarihi, kültürel, sanat eserlerini ortaya çıkararak yaşatmak, bu maksat doğrultusunda konferans, sempozyum, panel, kongre, seminer, sergi, anma günleri ve benzeri faaliyetler düzenlemek, iştirak etmek, maddi ve manevi katkılarda bulunmak, korunmaya değer kültür, tabiat ve sanat varlıklarını korumak ve tanıtımını sağlamak, bunun için gerekli restorasyon ve çevre düzenlemesi yapmak, projeler hazırlamak, Şanlıurfa ilinin tarihi ve kültürel değerlerinin tanıtılması için gerekli araştırma, derleme, inceleme çalışmaları yapmak, bu alanda yapılan çalışmaları desteklemek amacıyla kurulmuştur.

TENEKECİ MAHMUT İÇİN

*Urfa sazı, Urfa sözünün eşsiz, şeyda bülbülü idin
Dost meclislerinin, hem sıra gecelerinin gülü idin
Hoşgörü, erdem, tevazuun ile örnek oldun bizlere
Hoş seda bıraktın, zamane değil, zamanın behlül'iydi.*

A. Naci İPEK

(TENEKECİ)
MAHMUT GÜZELGÖZ
(1919 - 1988)

1. BÖLÜM

- * HAYATI
- * MUSİKİ HAYATI
- * BESTECİLİĞİ
- * SOSYAL HAYATI
- * TENEKECİ MAHMUT'LA YAPILAN DERLEME
ÇALIŞMALARI
- * TENEKECİ MAHMUT'LA İLGİLİ
PROGRAMLAR

HAYATI

Tenekeci Mahmut Güzelgöz 1919 yılının 17 Şubat gecesi Şanlıurfa'nın Eyyübiye Mahallesi Yaman Sokak'taki 23 nolu evde sabah ezanı okunurken dünyaya geldi. Babası Baziki aşiretinden Bozan oğlu İbrahim'dir. Babası koyun tüccarlığı yapardı. Soyadı kanunu çıkmadan evvelki lakapları "Bazlar"dı. Annesi Bin-i Yusuf aşiretinden Efkâr oğlu Halil kızı İslim'dir. Kendisinden büyük, Halil isminde bir ağabeyi, kendisinden küçük, Emine isminde bir kızkardeşi olmak üzere iki kardeşi vardı.

Beş yaşına geldiğinde babasını kaybetti. Altı yaşına geldiğinde çırak olarak Kürkçü Şükrü Usta'nın yanına girdi, ustası çok acımasızdı ve kendisini çok döverdi. Bu nedenle büyük dayısı oradan alıp kunduracı Osman Usta'nın yanına verdi. Ustası vefat edince küçük dayısı kendisini Tenekeci Süleyman Usta'nın yanına verdi. Uzun müddet tenekecilik yaptıktan sonra 1941 yılında Mençek Hanı'nda çayhane açtı, 1942 yılında Bandırma'ya askere gitti, askerliğini yaptıktan sonra tekrar tenekecilik mesleğini sürdürdü. Tenekecilik yanında mevlüthanlık da yapmaktaydı.

1951 yılında Sinan kızı Zeliha ile evlendi. İbrahim, İsmet, Emine, Osman, Mehmet, Cemal, Cemile, Arife, Abdullah, Fatma ve Meral isimlerinde onbir çocuğu oldu.

Hiç tahsil yapmamıştı, 1976 yılında kendi çabasıyla okuma yazmayı öğrendi ve dışarıdan sınavlara katılarak ilkokul diplomasını aldı, işçi olarak müzeye girdi. 1980 senesinde bir yıl ara verdikten sonra 1981 yılından itibaren kadrolu olarak müzeye girdi ve bir müddet sonra da Halk Kütüphanesi'ne geçerek orada çalışmaya başladı, kütüphanede çalışması 1987 yılında emekli oluncaya kadar devam etti. 7 Mart 1988 Pazartesi günü Şanlıurfa'da vefat etti. Mezarı Harrankapı Mezarlığında.

1946 yılında Ankara ve İstanbul'a konserler vermek üzere giden "Urfa Ekibi"

1984 yılında Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği "Kaynaktan Radyoya ve TV'ye" adlı konser programında Tenekeci Mahmut Güzelgöz hoyrat okurken.

MUSİKİ HAYATI

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ün musiki ile ilgisi çok küçük yaşlarda başlamıştır. Altı yedi yaşlarındayken annesi ile birlikte kına gecelerine, kır gezilerine, şehriye kesilen gecelere (yığnak) gider, oralarda kendisine mani söyletirdiler. Daha sonra dayısı tarafından sıra gecelerine, dağ yatılarına ve odalardaki müzik meclislerine götürülmeye başlandı. Bu şekilde çalıp söyleyenleri dinler ve ara sıra da kendisine hoyrat okutturuldu. Müziğe çok meraklı olduğu için bu arada birçok hoyrat ve mani öğrendi. Bu durum 14-15 yaşlarına kadar devam etti. O zamana kadar belli başlı bir ustası olmadı. Bu yaşlardan sonraki musiki hayatını ve ustalarla tanışmasını kendisi bize şu şekilde anlattı:

"Urfa makam geleneğini, hoyratları, manileri, türküleri ve gazelleri çeşitli toplantılarda ustalardan dinleyerek öğrendim, gençlik dönemimden itibaren bir çok sıra gecesi, dağ alemleri, asbap geceleri gibi müzik meclislerinde bulundum ve birçok ustalarla oturup kalktım. Onların bilgilerinden faydalandım. Bu ustalardan biri de Urfa'nın en ünlü musikişinaslarından biri olan Mukim Tahir'dir¹. Kendisiyle Cumhuriyet'in 10. yıldönümünden birkaç ay sonra Kendirci Mahallesi'ndeki bir asbap gecesinde² tanıştım. Tanışmamız da şöyle oldu; Mukim Tahir mirasla ilgili bir anlaşmazlık yüzünden amcasını öldürmüş ve yüzbir yıla mahkûm olmuştu. Cumhuriyetin 10. yıldönümü nedeniyle çıkarılan genel aştan yararlanarak hapisten çıkmış Akçakale'de oturmaktaydı. Bahsettiğim asbap gecesine davet etmişler ve o zamana göre çok lüks sayılan taksi ile Akçakale'den getirtmişlerdi. O zamana kadar Mukim Tahir ismini çok duymuş, fakat kendisini hiç görmemiştim. Asbap gecesinde Mukim Tahir'den başka Lole Yusuf, Vaveyli Mustafa Çavuş, Ebelerin Topal Dede Osman, Daşçı

Osman, Daşçı Müslüm, Araboğlu Mahmut, Yonıcı Ayıp, Kemancı Mehmet ve daha birçok çalıp söyleyen oturmaktaydı. Mustafa Çavuş'a rast makamında bir gazel okuttular. Daha sonra Urfa makam geleneğine göre nevrüz (karcığar) makamında bir gazele başladım, daha ilk kıtasını bitirdiğimde Mukim Tahir beraberindekilerle birlikte içeri girdi. Biz çardakta³ oturmakta idik. Mukim Tahir hayada (avluya) girer gimez oturan bütün cemaat hepsi ayağa kalktı ve misafirleri karşıladılar.

Çalıp söyleyenler Mukim Tahir'i görünce yüzleri değiştı. Onlar da ayağa kalkıp Mukim Tahir ve yanındakileri karşılayıp yer gösterdiler. Mukim Tahir en uç ve benim karşıma gelen yerde oturdu, oturunca bütün cemaatde oturdu Tahir çalanlara ve söyleyenlere dönerek; "Ahenginize devam edin" dedi. Bunun üzerine ben gazele kaldığım yerden devam ettim. Gençliğin verdiği cesaretle olsa gerek, Tahir'in karşısında gazeli mi tam olarak bitirdim. Çünkü Tahir'in bulunduğu mecliste ustalar bile gazeli acaba yanlış yapar mıyım korkusuyla çekinerek okurlardı. Gazel bitince meclistikiler Mukim Tahir'e "Bir nevrüz okur musun?" diye teklifte bulundular. Mukim Tahir teklifi yapanlara dönerek "Yeğenim çok güzel bir nevrüz gazel okudu, bundan sonra benim de nevrüz gazel okumam sıcak aşı soğuk su katmak gibi olur, baklavanın üstüne daha bir şey yenmez, bu nedenle hicaz makamına geçin ben de hicaz makamında bir gazel okuyayım" dedi ve bana dönerek: "Yeğen çok güzel gazel okuyorsun, ustan kim ve bu makamı kimden öğrendin?" diye sorduğunda ben de belli başlı bir ustam olmadığını, kulaktan duyma öğrendiğimi söyledim. Bana "Devam et, sesin çok güzel, ileride çok daha güzel okursun" dedi. Tahir'in beni beğenmesi çevremi ve beni çok etkiledi. Tabii ki çok sevinmiştım."

Mukim Tahir'le bu karşılaşmasından sonra Tenekeci Mahmut'un adı Urfa'da duyulmaya başladı. Artık asbap gecelerinin, kır alemlerinin, sıra gecelerinin⁴ aranılan kişisi oldu.

Mukim Tahir'le bu tanışmasından bir müddet sonra arkadaş olmuşlar ve bu arkadaşlıkları yıllarca sürmüştür. Mukim Tahir'le bir anısını da bize şöyle nakletmiştı.

"Ben askerden yeni gelmiştım. Kendisi Anzelha Parkı'ndaki kahveyi çalıştınyordu. Kendisini ziyarete gittiğimde Şükrü Çadircı da oraya geldi ve Mukim Tahir'e "Amcamın selamı var, bu gece bizde müzik faslı var sizi davet ediyor" dedi. "Tenekeci Mahmut abimi de anyordum o da buradaymış, ikinizi de bekliyoruz." Tahir "Bizlerden başka kimler olacak?" de-

yince "Sizden başka Halil Ahmet Ağa'nın takımı ve Mahmutoğlu Mehmet Ağa'nın takımlarını da çağıracağız" diye cevap verdi. Tahir de "Biz Mahmut'la akşam dokuzbuçukta geliriz" diyerek Şükrü'yü uğurladı. Ben niye erken gitmiyoruz da dokuzbuçukta gidiyoruz deyince "Öyle icap ediyor" dedi. Ve beraberce karalaştırdığımız saatte buluştuk, Ali Şelli'nin⁵ evine gitmek üzere yola koyulduk. Yolda bana dönerek "Eğer orada çalılıp söyleyenler bize hürmet ederlerse birlikte çalar söyleriz, yok eğer selamımızı almazlarsa ben işaret ederim, sen darbukayı alırsın ve beni takip edersin" diye tenbihledi. Eve girdiğimizde ev sahipleri bizleri ayakta karşıladılar, selam verip içeri girdik. Diğer takımlar bizleri görünce pek memnun olmadılar ki selamımızı almadılar. O sırada hicaz faslı geçiyorlardı, daha sonra uşşak faslına geçtiler ve "Tatlı Ela Göz" şarkısını söylemeye başladılar. Bu şarkı aksak usuldeydi, koro ile birlikte söylenmesi zor bir eserd. Darbuka çalan fazla sağlam olmadığı için bir iki usulde şaşırdı ve darbukayı yanındakine verdi. O da yanındakine derken bana kadar geldi. Tahir bana işaret etti. Biz arkasından uşşak makamına devam ettik. Bana "Şegirt⁶ bir gazel oku" dedi. Ben gözümü kapattım ve bir gazel okumaya başladım. Gazelin ikinci katını okurken bir ara gözlerimi araladım baktım ki diğer takımın adamları tek tek gidiyorlar, gazel bittiğinde diğer takımdan kimse kalmamıştı. Tahir'le sabah ezanına kadar yalnız uşşak makamında şarkı, türkü ve gazel okuduk. Nihayet sabah ezanında ev sahibi izin isteyerek çiğköfte yapmaya başlayınca faslı bitirdik."

Eskiden musiki icra edenler belirli gruplar halinde gezerler, bir yere çağrıldıklarında da gene grup olarak giderlerdi. Şanlıurfa'da eskiden buna "takım" denirdi. İşte Tenekeci Mahmut da Kunduracı Ali Rıza, Kunduracı Hüseyin Nimetoğlu, Tanburi Tenekeci Hoca, Kemancı İbe, Berber Yahya ile bir takım kurarak, eski Arasa Hamamı'nın arkasında Yusuf'un Hanı'nda bir oda tutup, hemen her gece beraber çalılıp söylemeye başladılar. Sık sık o devrin ünlü okuyucularından Damburacı Derviş de odalarına gelirdi. Mukim Tahir ve diğer ünlü okuyucular da zaman zaman odalarına gelir, beraberce çalılıp söylerlerdi.

1934 yılında o devrin ünlü okuyucularından Hacı Nuri Hafız (Başaran) ile de bir asbap gecesinde tanıştı. O usta da kendisini dinledikten sonra çok beğendiğini ifade ederek tebrik etti.

Kışın odada çalılıp söyler, ilkbahar geldiğinde arkadaşlarıyla dağa giderdi. Müziğe çok meraklı olduğundan havaların iyi olduğu günlerde dü-

karını kilitler, Damburacı Derviş veya Mukim Tahir'le birlikte dağa gider, makamlar ve usuller üzerine çalışmalar yapardı. Okuması kadar usulü de çok sağlam olduğundan Tenekeci Mahmut müzik meclislerinde hem okur, hem de darbuka çalardı.

Müzik, hayatının bir parçasıydı. Bu nedenle ustalar meclisinde bulunmaktan büyük zevk duyardı. Müzikli dağ yatılarında aylarca kaldıkları olurdu. Bununla ilgili bir anısını bize şöyle anlattı:

"1938 yılı yazında sıtma hastalığına yakalanmışım, evde yatıyordum. Hacı Nuri Hafız Efendi o ara kaldığı Suudi Arabistan'dan gelmiş, Ağaçlı Mağara'da mesire yapmak üzere bulunuyordu. Bir ara beni sormuş, oradakiler hasta olduğumu söylemişler. Bir öğlen üzeri yattığım eve merkepli bir hamal gelerek elindeki mektubu bana verdi. Mektup Hacı Nuri Hafız'dan gelmekteydi. Mektupta şunlar yazılıydı: "Hasta olduğunuzu duydum, yatağınızı yorganınızı gönderdiğiniz hamala yükleyin ve dağa yanınıza gel, dağın temiz havasını alırsanız iyileşirsiniz." Anneme söyledim, annem çok sevindi ve yatağımı yorganımı hamala yüklediler, ben de merkebe bindim ve Ağaçlı Mağara'ya Hacı Nuri Hafız'ın yanına gittim. Dört ay birlikte dağda kaldık. Bu dört ay içerisinde Hacı Nuri Hafız'dan usul öğrendim. Her hafta yanımıza çalıp söyleyen arkadaşlar gelirdi. Çalıp söylememiz gün boyu devam ederdi. Bir gün Hacı Nuri Hafız'ın arkadaşlarından Mamolann Hacı Şükrü Efendi, bir pazar gecesini iki hamalla ve "çömlek" yemeği ile birlikte dağa yanımıza geldi, kendisini karşıladı. Hacı Nuri Hafız "Hayırdır inşaallah Şükrü, bu hamallar niye geldi?" dediğinde, Hacı Şükrü Efendi "Hafız Efendi sizin haberiniz yok, 2. Cihan Harbi başladı, bu nedenle size Aslanlı Han'da oda tuttum, sizi götürmeye geldim" dedi. Yemeği yedikten sonra eşyalarımızı alıp hamallara yükledik ve Aslanlı Han'daki odaya yerleştik."

Tenekeci Mahmut ve arkadaşları Aslanlı Han'daki bu odada da bir takım kurdular. Bu takımlarında Hacı Nuri Hafız, Mukim Tahir, Cuan Mehmet, Yeğenoğlu Mustafa, Kemancı İbe, Hallo Hasan, Değirmenci Kadir, Kanuni Ayıbo, Arapoğlu Mehmet gibi ünlü çalan ve söyleyenler vardı. Bu arada Hacı Nuri Hafız, Tenekeci Mahmut ve Mukim Tahir'i mevlüt okuyanlara yardımcı (zakir) olarak götürürdü. O zamanki mevlüt takımları Urfa'nın en ünlü mevlüt takımıydı. Hacı Nuri Hafız ve Ahmet Hoca mevlüt okur, Tenekeci Mahmut, Mukim Tahir ve Bozan Amca hem zâkirlik ederler, hem de arada gazel okurlardı. Herkesin okuduğu makam da belli idi. Tenekeci Mahmut nevrüz, Mukim Tahir uşşak,

Ahmet Hoca hicaz, Bozan Amca ise saba makamında okurdu.

1940 yılında Tenekeci Mahmut ve Mukim Tahir arkadaşlarından ayrılıp mevlüthan olarak ayrı bir takım kurdu. Bu takımda Tenekeci Mahmut mevlüt okumakta, Mukim Tahir de kendisine zâkirlik yapmakta idi. 1941 yılından itibaren müzik çalışmalarına o zamanlar bu çalışmaların yoğun olarak yürütüldüğü Halk evlerinde devam etti. Mukim Tahir de Halkevinin kahvesini çalıştırıyordu. Her akşam birlikte çalıp söyledilerdi. Her pazar gecesi ise halka açık parasız konserler verirlerdi. Bu konserler çok ilgi görürdü. Tenekeci Mahmut Halkevlerinde o zamanın ünlü çalıp söyleyenleriyle birlikte bir çok konser vermiştir. Bu çalışmalara katılanlardan şunları sayabiliriz; Mukim Tahir başta olmak üzere Değirmenci Kadir, Marangoz Halil Toptan, Topal Abe, Bedeyin oğlu Marangoz Mehmet, Çırçır Mahey, Kurrik Mahey, Karaköprülü İsmail, Ali Çine Mustafa, Kanuni Ayıbo, Bando Şefi Osman, Hasan Tahsin, Mahmut Gudet, Dedehayır Mehmet, Kel Hamza, Arapoğlu Mehmet, Vaveyli Mustafa Çavuş ve Lole Mustafa gibi ünlü çalıp söyleyenler katıldı.

Eskiden Şanlıurfa'nın düşman işgalinden kurtuluşu olan her 11 Nisan'da ekipler kurulur, Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde konserler verilirdi. Ayrıca radyoevine ekip olarak gidilir, orada kurtuluş nedeniyle çeşitli programlar yapılırdı. İşte 1946 yılı Urfa kurtuluşunu kutlamak üzere 18 kişilik bir ekiple Ankara Radyosu'na gidildi. Bu ekibin başında Tenekeci Mahmut bulunmaktaydı. Tenekeci Mahmut'tan başka Ali Çine Mustafa, Karaköprülü İsmail, Aziz Çekirge, Çırçır Mahey, Cincih Abe, Kadir Güzel, Ali Çine Mehmet, Bedirhan Kırmızı ve Cuan Mahey vardı. Halk oyunları ekibi olarak İsmail Topdemir, İsa, İbrahim, Ahmet, İbrahim ve Ramazan vardı. Ayrıca davulcu Abdurrahman ve zurnacı Saliho da vardı. Ankara'ya gitmek üzere 4 Nisan günü Urfa'dan çıktılar. Halkevleri bando takımı kendilerini halkla birlikte Bediüzzaman mezarlığına kadar uğurladılar. O zaman otobüs yaygın olmadığından Ali Çine Mustafa'nın Şaverli (Chevrolet) marka kamyonunun üzerini çadırı kaplatıp içerisine de yastık minder döşemiş ve bu şekilde Ankara'ya gittiler. O zaman ki karayolları çok bozuktur. Bu nedenle bir kaç defa çamura battılar, nihayet altı günde Ankara'ya vardılar. Urfa milletvekili Suut Kemal Yetkin başkanlığında 11 kişilik bir heyetle Çankaya Köşkü'ne gittiler ve devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü yapılıcak

kurtuluş gecesine davet ettiler. O akşam Gar Gazinosu'nda yapılan kurtuluş gecesine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü de katıldı. Ankara'ya giden ekip 11 Nisan akşamı da Ankara Radyosu'nda Urfa Kurtuluş türküsüyle başlayan yarım saatlik canlı program yaptı. O zamanki programlar canlı olarak yayınlanıyordu. Muzaffer Sarısözen ekibi dinledi ve tebrik etti. Ekip, Ankara Halkevi'nde dört gece üst üste konser verdi. Oradan davetli olarak İstanbul'a gitti. Taksim Belediye Gazinosu başta olmak üzere sekiz ayrı yerde konserler verdikten sonra yine kamyonla Urfa'ya döndü. 11 Nisan kurtuluş programları yapmak üzere 1960 yılına kadar bu şekilde Ankara'ya gidişler devam etti.

1944 yılında Urfa'da görev yapan Komiser Osman Bey müziğe vakıf bir zattı. Onunla Tenekeci Mahmut'un tanışmasını şöyle olmuştur;

Bir gün Şih İs'gilin (İshakoğlu) bahçesinde musiki meclisi var, Komiser Osman Bey de oraya geliyor. Meclistekiler kendisine hürmet edip baş köşeye oturtuyorlar. Fasil devam ederken Osman Bey bir acem kürdi, bir de hicazkar makamında gazel okuyor. Ahenk arasında Tenekeci Mahmut da acem kürdi makamında bir gazel okuyor. Komiser Osman çok bozuluyor, hayretler içinde kalıyor ve Tenekeci Mahmut gazelini bitirince ona dönerek "Senden özür dilerim, bu makamı benden çok iyi biliyorsun, bundan sonra senin yanında katıyyen ağzımı açmam" deyince, Tenekeci Mahmut da "Estağfurullah, gözünüzde çok büyütüyorsunuz" diye mukabelede bulunuyor. O mecliste bulunan Mukim Tahir de Osman Bey'e dönerek "Efendim sen daha bunun nesini gördün, bu zalım benim gibi bir çok ustaların ağzını kilitlemiştir" diyerek Komiser Osman'ı teselli etmiştir.

1951 yılında Urfa ekibi olarak Ankara'ya gittiklerinde Muzaffer Sarısözen plak yapmaları için kendilerini Mesut Cemil Bey'in yanına gönderdi. Prova yapmadan stüdyoya girdiler ve Neriman Sarısözen gözetiminde iki taş plak yaptılar. Plakın bir yüzüne "Bülbülün göksü al olur" diğer yüzüne "Alaydım elin elime" öbür plakın bir yüzüne "El zanneder ben deliyem" ve diğer yüzüne ise Tenekeci Mahmut'tan bir uzun hava kaydettiler. Muzaffer Sarısözen kendilerini çok beğenmiş ve konservatuara davet etmiş, kendilerinden bir türkü okumalarını istemişti. Ekip türküyü okurken Muzaffer Sarısözen de seslerini gizlice teybe kaydetmiş ve daha sonra kendilerine dinletmişti. Tenekeci Mahmut teybi ilk olarak orada gördüğünü bize nakletti.

1959-60 yıllarında arkadaşlarıyla musiki cemiyeti kurdu, fakat bir müddet sonra maddi imkânsızlıklar nedeniyle kapandı.⁷

1976 yılına kadar hem tenekecilik yaptı hem de mevlüthanlığa devam etti. Bu arada kurulan musiki cemiyetlerinin çalışmalarına katıldı ve bir çok talebe yetiştirdi. Bunların içerisinde Abdullah Balak, Mehmet Özbek, Mehmet Güçlü, Bedirhan Kırmızı, Lütfü Emiroğlu, Vefik Ataç, Mahmut Coşkunes, Hafız Mahmut Akagün, Kazancı Bedih Yoluk, Aziz Çekirge, Ahmet Aşaybeyi, İbrahim Özkan, Mercan Özkan, Mahmut Tuncer, Zekeriya Ünlü, Bakır Karadağlı, Halil Sezgin sayılabilir.

Tenekeci Mahmut okur yazarlığı ömrünün son döneminde öğrenmiş ve esas çocukluk ve gençlik çağlarında okur yazar olmadığı için öğrendiklerinin tamamını dinleyerek, gözleyerek ve araştırarak öğrenmiştir. İçinde hem merak hem de coşkulu bir Urfa sevgisi olduğu için kendini Urfa kültürüne, folkloruna müziğine adeta adamıştır. Keskin zekası ve kuvvetli hafızası sayesinde bir defa dinlediğini aklında tutabilmiş, çeşitli vesilelerle tekrar ederek hafızasındaki bilgileri her zaman taze tutmuştur. Bir defa dinlemeyle ezberleme kabiliyeti bir çok kişiyi hayrete düşürmüştür. Bu konu ile ilgili başından geçmiş bir kaç olay da vardır. Eskiden gazel ve şarkı bilen ustalar bildiklerini başkasına öğretmek hususunda çok cimri davranırlardı. Yanlış okurlar diye veya başka nedenlerle başkasının öğrenmelerini istemezlerdi. İşte bu ustalardan biri de Damburacı Derviş'ti (Derviş Vatansever). Tenekeci Mahmut, Damburacı Derviş'ten gazel öğrenmesi ile ilgili bir hatırasını şöyle anlattı:

"Derviş Amca'nın akşamleyin gideceği müzik meclisi olacak eve kendisi gitmeden evvel gittim. Kendilerinin oturacağı odanın bitişiğindeki odaya ev sahibinin izniyle saklandım. Misafirler geldi. Yerlerini aldı ve müzik faslı başladı. Derviş Amca rast bir gazel okudu. Ben bir dinleyişte gazeli ezberledim, usulca odadan dışarı çıkarak o evden ayrıldım. Bir dahaki hafta başka bir müzik meclisi vardı, oraya gittiğimde Damburacı Derviş Amca da oturuyordu. Aynen rast yeri geldiğinde ben Derviş Amca'dan bir hafta önce dinlediğim gazelin tamamını okudum, Derviş Amca epeyi bozuldu ve bana dönerek "-Ben bu gazeli kimseye öğretmedim. Sen nasıl öğrendin" dedi. Ben de bir hafta önceki olayı anlattım. Oradaki hayretler içerisinde kaldı. Damburacı Derviş Amca benim bu meziye-

timi biliyordu. Oradakilere benim bu meziyetimi anlattı. Derviş Amca bu olaydan sonra çoğu zaman bir gazeli tam okumazdı."

Yine Tenekeci Mahmut'un zeki olduğunu, bir duyduğunu hemen ezberlediğini yaşanan başka bir olaydan da öğrenmekteyiz.

Tenekeci Mahmut bir müzik meclisinde Topal Mehmet adıyla tanınan bir gazelhanla Urfa'nın Beğkapısı Mahallesi'nde bir evde oturmaktaymış. Fasil sırasında Topal Mehmet o güne kadar oradaki müzik meclisinin duymadığı Gedâî'nin 20-25 beyitlik bir gazelini okumuş, Tenekeci Mahmut bunu dinlerken ezberlemiş. Fasil devam ederken Tenekeci Mahmut da biraz önce Topal Mehmet'in okuduğu gazeli başka bir makamda okumuş. Bunu duyan Topal Mehmet yerinde donup kalmış, cemaate yemin ederek "Bu gazeli benden başka bilen yok, Tenekeci Mahmut nasıl öğrendi hayret ettim" demiş. Arkadaşları Tenekeci Mahmut'un ezberleme kabiliyetini anlatarak Topal Mehmet'i ikna etmişler.

Tenekeci Mahmut'un öğrenmesinde zekâsı kadar merakı da önem arz eder. Duyduğu bir gazeli veya bir şarkıyı mutlaka öğrenmeye çalışırdı. Eğer öğrenemezse çok üzülür ve öğrenmek için ne eder eder, mutlaka öğrenirdi. Bununla ilgili olarak başından geçen şu olayı nakletmişti:

"Bir müzik meclisinde birisi o güne kadar duymadığım gazelden bir iki beyit okudu. Gazeli çok beğendim ve kendisinden tamamını verebilir misiniz, diye rica ettim. O kişi de beni rencide edici bir laf sarfederek vermedi. Bu benim çok ağırına gitti. Gecelerden de cuma gecesiydi. Eve gittim, bu konu hatırımdan çıkmıyordu ve ağlamaya başladım. O şekilde uyumuşum. Uykuda, yıllarca önce ölmüş o gazeli yazan şair rüyama girdi ve gazelin tamamını bana öğretti. O gece okuyan kişinin de gazelini yanlış okuduğunu, doğrusunun bana öğrettiği olduğunu söyledi, sonradan araştırdım, gerçekten o bana öğretmeyen adam yanlış okuyormuş, böylece ben gazelin tamamını rüyamda öğrenmiş oldum."

Tenekeci Mahmut öğrendiği bir şeyin mutlaka kaynağına iner ve doğrusunu bulmaya çalışırdı. Bilhassa gazel ve şarkı sözlerine çok dikkat eder, okuduğu divan tarzında yazılmış gazellerin manasını bilirdi. Manasını bilmeyen kişinin gazeli yanlış okuyabileceğini söylerdi. Gazelin sözlerini yanlış okuyanları da usulca ikaz ederdi ve doğrusunu okumalarına çalışırdı.

Makamları, usulleri ve Şanlıurfa makam geleneğini⁸ çok iyi bilirdi. Şarkıları, türküleri, hoyrat ve gazelleri bu makam geleneğine göre okur-

du. Makam geleneği üzerinde hassasiyetle durur, gençlere bunu çeşitli vesilelerle öğretmeye çalışırdı.

Makamları çeşitli ustalardan öğrenmiştir. Damburacı Derviş'ten hüseyini, saba hüseyini, segâh, araban, isfahan, mesnevi ve saba makamlarını, Hacı Nuri Hafız'dan mevlütleri, mevlüt aralarında okunan naat-ı şerifleri, çifteleri ve kırık havaları, beşiri hoyratı, Mukim Tahir'den de nevrüz, kürdi, hicaz, şehnaz ve uşşak makamlarını öğrenmiştir.

Tenekeci Mahmut'un folklorla ilgisi, sadece müzikle sınırlı değildi, müziğin yanında gelenek ve görenekler, masallar, hikâyeler, menkıbeler, kıssalar, çocuk oyunları, düzmeceler, beddualar, dualar, batıl inanışlar, deyimler, tekerlemeler, maniler, hoyratlar gibi Şanlıurfa folklorunun hemen hemen bütün konularını bilirdi. Kendisine herhangi bir konu sorulduğunda saatlerce o konunun en ince ayrıntılarına kadar anlatırdı. Bu yönüyle kendisine Şanlıurfa'nın "folklor hazinesi"ydi denilse mübalağa edilmemiş olur.

Bildiği hikâyeleri çok güzel bir şekilde anlatma kabiliyeti de vardı. Bir çok hikâye (haket) bilirdi. Bir sohbet sırasında bildiği hikâyeleri sorduğumuzda Şah İsmail, Hurşit Bey, Hızmalıköprü, Kemeççe Kulak, Köroğlu, Seyfül Mülk, Seyfül Zülyezen gibi 100'ün üzerinde hikâye ve menkıbe bildiğini söylemişti. Ayrıca yaklaşık 1000 türkü, 200 şarkı ve gazel, sayılamayacak sayıda hoyrat ve mani, çok sayıda çifte ve mevlit bildiğini söylemişti.

Ayrıca folklorun dışında Şanlıurfa tarihini ve coğrafyasını çok iyi bilir, Şanlıurfa içindeki adak yerlerini, çeşmelerin, kabaltıların, önemli sokakların adlarını tek tek bilirdi. Urfa çevresindeki dağların, mağaraların, yaylaların, karlıkların, mesire yerlerinin tek tek ismini ve yerlerini bilirdi. Zaman zaman görmek isteyen kişileri götürüp buraları tanıtırdı.

- (1) Mukim Tahir : Şanlıurfa'nın en meşhur okuyucularındadır ve taş plakları vardır.
- (2) Aspab Gecesi : Şanlıurfa'da düğünden bir gece önce yapılan erkeklere mahsus eğlence gecesi.
- (3) Çardak : Eski Urfa evlerinde genellikle yazın oturmak için yaptırılan evin ikinci katı.
- (4) Sıra Gecesi : Şanlıurfa'da kışın, arkadaş guruplarının her hafta birinin evinde olmak üzere yapılan müzik ve sohbet ağırlıklı toplantılar.
- (5) Ali Şelli : Urfanın düşman işgalinden kurtuluşunu başlatan onikilerden biridir. Şedadı aşiretinin ileri gelenlerinden olan Ali Şelli müziğe meraklıydı. Arada bir müzik meclisini toplardı. Eskiden Urfa'nın ileri gelen zenginleri çalan söyleyenleri zaman zaman davet eder, onları ağırlar, sofraya açarlardı. O gecelere katılan müzik gurupları (takımları) adeta yarışmasına en güzel şekilde müzik icra ederek Şanlıurfa musiki geleneğini yaşatırlardı.
- (6) Şegirt : Çırak
- (7) Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Şanlıurfa'da Musiki Cemiyeti'nin iki defa kurulduğunu, fakat her ikisinin de maddi imkansızlık nedeniyle kapandığını, bu nedenle Şanlıurfa müzik geleneğinin yaşatılması için mutlaka Şanlıurfa'ya bir konservatuvarın kurulması gerektiğini bir çok defa dile getirmiştir.
- (8) Şanlıurfa müzik meclislerinde şarkılar, türküler, hoyratlar ve gazeller belli bir makam sırasına göre okunur. Mesela rast makamından başlayan fasıl uşşak, hicaz ve gecenin uzunluğuna göre diğer makamlarla devam edilerek kürdi makamında fasıl son bulur. İşte bu şekilde sırayla okumaya "Şanlıurfa Makam Geleneği" denir.

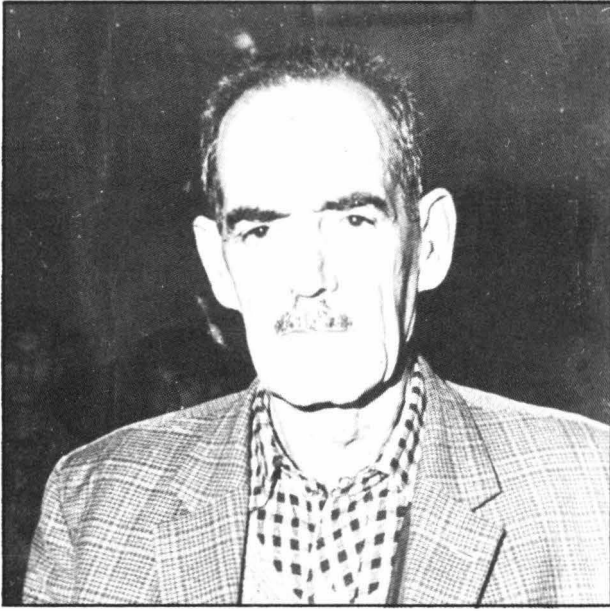
BESTECİLİĞİ

Tenekeci Mahmut Güzelgöz müzikle yıllarca iç içe olmasına rağmen hemen hemen hiç güfte veya beste yapmamıştır. Kendisine okuduğu türkülerin hangisinin kendisine ait olduğunu sorduğumuzda "Benim askerde yaptığım bir türküden başka hiç bestem yoktur, okuduklarım halk türküsüdür, halkın malıdır" diye cevap verirdi. Niçin beste veya güfte yapmadığını sorduğumuzda da "Beste yapmaya meraklı değildim, o konuda hevesim yoktu" diye cevap verirdi. Bandırma'da askerde iken yaptığı ve kendi hayatını anlattığı türkü, Urfa müzik meclislerinde sevilerek okunmaktadır.

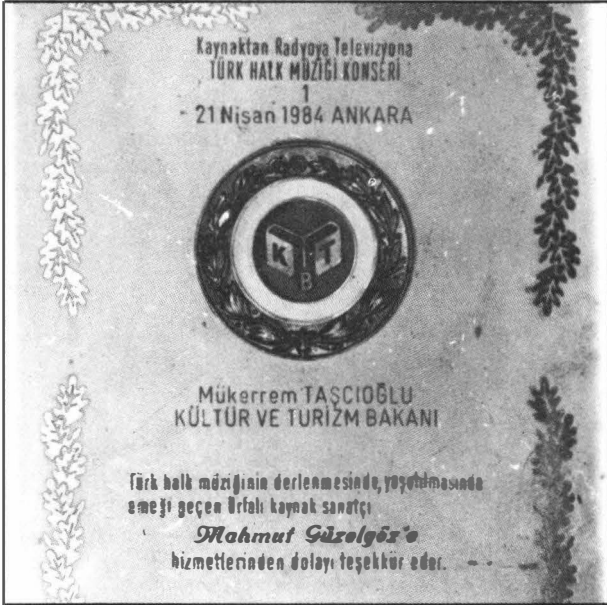
ÇADIR KURDUM BANDIRMA'NIN DÜZÜNE

Makamı : Kürdi

*Çadır kurdum Bandırma'nın düzüne
Hasret kaldım ana baba yüzüne
Baş komadım nazlı yarin dizine
 Alı gelin sarsın benim yaramı
 Ben ölürsem giysin benim karamı
Urfa dağlarında gezdiğim çağlar
Virana dönmüştür sümbüllü bağlar
Dertli anam benim için hep ağlar
 Bağlantı
Urfa'dan çıhalı hayli ay oldu
Ağlamahtan gözüm yaşı çay oldu
Yaptığımız askerlik da zay oldu
 Bağlantı
Urfa'nın çayları çağlayıp ahmaz
Garibem üzüme kimseler bahmaz
Beklerem postayı mektubum çıhmaz
 Bağlantı
İsmim Mahmut, Güzelgöz'dür soyadım
Dert çekmahtan tükendi hep feryadım
Yüce Allah benim her an imdadım
 Bağlantı*

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ün Kütüphanede çalıştığı sırada çekilmiş fotoğrafı

Türk Halk Müziğine katkılarından dolayı Kültür Bakanı tarafından Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e verilen plaket

SOSYAL HAYATI

Tenekeci Mahmut mutaassıp ve son derece dinine bağılı bir ailenin çocuğı olarak dünyaya geldi. Küçük yaşlarından itibaren ilk dini bilgilerini ailesinden aldı. Dinî menkıbeler ve kıssalar çok ilgisini çekti ve bir çoğunu öğrendi. Gençlik döneminde bir müddet içkili müzik meclislerinde bulundu ama bir türlü ısınmadı ve daha sonra bunların yerine hoca ve hafızların meclisini tercih etti. Onlarla gruplar kurarak mevlüt okumaya başladı ve mevlüt okumayı vefatından birkaç sene öncesine kadar devam ettirdi.

Hayatının ileri bir döneminde okumayı öğrendikten sonra okumaya büyük merak sardı. Kendisiyle bir sohbetimiz sırasında Sahih-i Müslim'in hadis kitaplarından sekiz cildini iki kere, Sahih-i Buhari'nin tamamını bir kere, İmam-ı Gazali'nin İhya-yı Ulum'üd-Din'inin on cildini iki kere, Tarih-i Taberi'nin üç cildinin tamamını okuduğunu ve defalarca gözden geçirdiğini ve hadis kitaplarından bir çok hadis ezberlediğini söylemişti.

Gençlik döneminden sonra dini hayatına çeki düzen vermiş, Nakşibendi tarikatından Mahmut Esad Efendi'nin halifesi Mahmut Sami Efendi'ye intisap etmiştir. Ömrünün sonuna kadar dini bilgilerini hayatına aktarmaya ve dini vecibelerini yerine getirmeye çalışmıştır. Dini mevzulardaki bilgilerini esirgememiş başta gençler olmak üzere birçoklarına aktarmış, bilmediğı mevzu üzerine konuşmamayı kendisine prensip edinmiştir.

Şanlıurfa musikisi ile dini tasavvuf musikisi iç içedir ve Şanlıurfa musiki tarihine baktığımızda bir çok ünlü okuyucunun ya hoca veya hafız olduğunu görmekteyiz. Türk halk müziğı ile Türk sanat müziğı arasın-

da bir yere oturabileceğimiz Şanlıurfa musiki geleneğinin temelinde tasavvuf musikisinin olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

İşte bu noktadan baktığımızda Tenekeci Mahmut Türk halk müziği ve Türk sanat müziği, gazel ve hoyratların yanında Şanlıurfa'da "çifte" diye adlandırılan ilahiyi öğrenmiş ve mevlütler başta olmak üzere birçok toplantılarda okumuştur. Bu toplantılarda okuduğu ilahiler teyp bantlarına çekilmiş, meraklıları tarafından bu bantlar elden ele dolaşmıştır. Bu bantların içerisinde en ünlüleri Tenekeci Mahmut'la Halil Hafız (Uzun-göl)'in birlikte doldurdıkları bantlar olmuştur.

Tenekeci Mahmut alçak gönüllü ve hoşgörülü bir insandı. Çocuklarla çocuk, büyüklerle büyük olurdu. Kalp kırmamaya çok dikkat ederdi. Kendisinden birşeyler öğrenmeye giden kimseyi boş çevirmezdi. Dilinin döndüğünce ona yardımcı olurdu. İzzet-i nefesine çok düşkündü. Çoluk çocuk baskını olup maddi yönden sıkıntılı günler geçirmişse de gerek iş gerekse maddi yardım konusunda kimseden talepte bulunmamış, kendi yağı ile kavrulmuştur.

Tenekeci Mahmut yaşantısı boyunca meziyetleri dolayısıyla musiki meclisleri dışında birçok sohbet meclislerinde bulunmuştur. Birçok ulema, şeyh, meşayih ve şehrin ileri gelenleriyle tanışmış, onların sohbetlerinde bulunmuştur.

Bunlardan bazılarını şöyle sayabiliriz: Urfa'nın en büyük alimlerinden Buluntu Abdurrahman Hoca Efendi, Urfa Müftüsü Hasan Efendi, meşhur vaiz Abdullah Efendi, eski İstanbul vaizi Müftü Mahmut Kâmil Efendi, Müftü Eyyüp Sabri, Müftü Hacı Halil Efendi, Kızıltepeli Molla Hacı Sait Hoca Efendi, Loğkeş Hacı Mahmut Efendi, Meşayihlerden; Ehl-i Beyt'ten Tillolu Feyzullah Efendi, Urfalı Molla Mustafa Efendi, Hacı Abdullah Efendi, Rufai oğullarından Şeyh Abdürrezzak Efendi, Tillolu Hacı Cemil Efendi oğlu Kamil Efendi, Hacıkermozade Şeyh Hüseyin Efendi, Şeyh Mıtar Efendi, Hacı Müslüm Hafız Efendi, Şeyh Berces Efendi, Urfa'nın ileri gelen aile büyüklerinden Arabizade Hacı Rüştü Efendi, Hacıhafızade Vehbi Efendi, Şeddadılardan Ali Şelli Efendi, Karaçizmelilerden Şair Mehmet Efendi, Elçilerden Hacı İmam Nebo Efendi, Ağanlardan Ali Efendi, Hacı Sait Ağa, Beykapısı'ndaki Mahmutoğlu Kulesi'nin sahibi Mustafa Ağa ve oğlu Mehmet Ağa, Hacı İshakoğullarından Kadir Ağa, onun kardeşi Hacı İmam Ağa, oğlu İshak ve Halil Ağa, Hacışerifzade Bakır Ağa, Urfalı şairlerden Hacı Abdi Efendi, Hacı Lütü Efendi, Canbekli Sait Efendi, Kıratoğlu Emin Efendi.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz Halk Kütüphanesinde açılan kursta öğrencileriyle çalışma esnasında

Tenekeci Mahmut Güzelgöz araştırma gezisi sırasında arkadaşlarıyla yemek yerken.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü ziyarete gelen Selahattin Alpay
Abdullah Balak'la birlikte bir hatıra fotoğrafı

TENEKECİ MAHMUT İLE YAPILAN DERLEME ÇALIŞMALARI

Tenekeci Mahmut hayatı boyunca Şanlıurfa folkloru ile iç içe yaşamış, sürekli araştırmış, öğrenmiş ve öğrendiklerini birilerine öğretmek, bilgilerini aktarmak üzere gayret sarfetmiştir. Bu amaçla musiki cemiyetlerinde yıllarca hocalık yapmış, şahsi olarak aralarında bugün çok ünlü sanatçıların da bulunduğu bir çok kişiyi yetiştirmiş, ayrıca Halk Eğitim Merkezi ve Kültür Müdürlüğü bünyesinde kurslar açarak bir çok kişiye türkü, hoyrat, makam ve usul öğretmiştir.

Şanlıurfa'ya derleme yapmak üzere gelen bir çok kişi kendisinden faydalanmış, kendisi de severek o kişilere yardımcı olmuştur.

Kendisiyle yapılan derleme çalışmalarından tesbit edebildiklerimiz şunlardır:

Muzaffer Sarısözen ve Mehmet Özbek, Tenekeci Mahmut'dan derledikleri altı türküyü TRT Türk Halk Müziği repertuarına kaydettirmişlerdir. Bu türküler Şanlıurfa türküsü olarak okunmaktadır.⁽¹⁾

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den alınan ve TRT repertuarında yoresi Şanlıurfa olarak kayıtlı türküler şunlardır:

(1) Bu türküler ve notaları kitabın son bölümündedir.

<u>Rep.No</u>	<u>Türkünün Adı</u>	<u>Derleyen</u>
45	Alaydım elin elime	Mehmet Özbek
78	Kalanın ardında ekerler darı	Mehmet Özbek
96	Daracık sokakta yara kavuştum	Mehmet Özbek
99	Bahçıya kuzu girdi	Mehmet Özbek
678	El zanneder ben deliyem	Muzaffer Sarısözen
2387	Fırat kenarının ince dumanı	Mehmet Özbek

Yine Mehmet Özbek, Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den yaptığı derlemelerle "Urfa Ağzı ve Folklorumuz" konulu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bitirme tezini hazırlamıştır.

1976 yılında Milli Folklor Araştırma Dairesi'nden Yaşar Doruk başkanlığında bir heyet gelmiş, Urfa türküleri ve oyun havaları ile ilgili olmak üzere Tenekeci Mahmut başta olmak üzere Abdullah Balak, Bakır Yurtsever, Ahmet Alaybey gibi kaynak kişilerle kapsamlı bir derleme çalışması yapmıştır. Tenekeci Mahmut, Ahmet Alaybey'in bağlaması eşliğinde teybe 325 türkü ve uzun hava okumuş, ayrıca hikâyesi olan türkülerin ve uzun havaların da hikâyelerini anlatmıştır. Tenekeci Mahmut'tan derlenen türküler 1977 yılında Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi adına "Urfa'dan Derlenmiş Türküler ve Oyun Havaları" adıyla yayınlanmıştır. Yayınlanan bu kitapta Tenekeci Mahmut'dan derlenen 32 türkü notası¹ ve sözleri ile birlikte 10 türkü ve uzun havanın hikâyesi de yer almıştır. Kitapta notalarıyla yer alan türküler şunlardır:

1. Ağam etme bu nazı
2. Arabası yeşil boya
3. Az kaldı bayram ola
4. Bağiy bağımca var mı
5. Ben bu dağın ağacıyam
6. Bir oda yaptırdım hurma dalından
7. Bu gece ay ışıktır
8. Çadır kurdum düzlere
9. Çağırın Hakko'yu
10. Çaya iner ağlarım
11. Çoban kızı

(1) Bu kitapta notalı 39 türkü vardır. Bunun 32'si Tenekeci Mahmut'dan, 7'si diğer kaynak kişilerden derlenmiştir.

12. Eğin harap olmuş
13. Evlerinde vardır arış
14. Evlilik başa bela
15. Fırat kenarının ince dumanı
16. Fincanı daştan oyarlar
17. Fundalıkta serçeler
18. Kahveyi kaynatırlar
19. Gettim bahtım evlerinin halına
20. Gözsel yağlığın hanı
21. Güvercin vurdum kahmaz
22. Habeşin dağında vurdular beni
23. İki bacı durmuş bacadan bakar
24. Kal'anın ardında ekerler darı
25. Kara çadırın kızı
26. Karga da seni tutaram amman
27. Kırmızı gül goncasını
28. Kövün develeri
29. Nazlı yar geliyor pınar başından
30. Neylerim dünyayı neylerim malı
31. Pınarın başında ben gördüm onu
32. Urfamızın dört etrafı bahçalar

Aynı kitapta yer alan ve Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den derlenen türkü hikâyeleri:

1. İki bacı durmuş bacadan bakar
2. Çoban kızı
3. Kövün develeri
4. Bir oda yaptırdım hurma dalından
5. Kara çadırın kızı
6. Çadır kurdum düzlere
7. Fırat kenarının ince dumanı
8. Kahveyi kaynatırlar
9. Evlilik başa bela
10. Eğin harap olmuş

1976 yılında MİFAD(*)'dan araştırmacı Güner Sernikli gelmiş ve

(*) Millî Folklor Araştırma Dairesi'nin ismi (MİFAD), Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi (HAKAD) olarak değiştirilmiştir.

Tenekeci Mahmut'dan derlemeler yapmıştır. (*)Yapılan derlemeler 5 bant halinde MİFAD arşivinde bulunmaktadır. Bu bantlar 1988 yılında deşifre edilerek 390 daktilo sayfası olarak HAKAD yazılı arşivinde yer almaktadır. Bu çalışmada Tenekeci Mahmut, Urfa'nın adının nereden geldiğinden tutun da gelenekler, görenekler, bilmeceler, beddualar, ma-sallar, hikâyeler gibi Şanlıurfa folklorundan bir çok konuya yer vermiş-tir. Güner Sernikli'nin yaptığı derleme bant ve bantların yazıya geçiril-miş dosyalarının HAKAD'ın yazılı belge demirbaş defterindeki dökümü şu şekildedir:

Dem. S. No	Sayfa adedi	Dökümanda yer alan konular	Arşiv Bant No
88.262	87	Zülyezen Hikayesi v.b.	B.76.0035
88.263	69	Adetler, Gelenekler v.b.	B.76.0036
88.264	76	Padişah ve Üç Oğlu v.b.	B.76.0037
88.265	87	Beddualar ve Deyimler v.b.	B.76.0038
88.266	71	Urfa Adı Nereden Geliyor v.b.	B.76.0039

1976 yılında oğlu Osman Güzelgöz kendisinden Şanlıurfa çocuk oyunları, türküleri ve türkü hikâyeleri, Urfa Ağzı ve Sözlüğü'nü derle-miş ve Güneydoğu Gazetesinde dizi olarak yayınlamıştır.

1977 yılında Japonya Tokyo Üniversitesi'nden Harumi Koshiba is-minde bir araştırmacı gelmiş,Tenekeci Mahmut'tan derlemeler yapı-arak tez hazırlamıştır.

Yine 1977'de Şikago Üniversitesi'nden bir araştırmacının isteği üze-rine Kültür Bakanlığı Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e dört hikayeyi banta anlattır-mış, bilahere bu bantlar Milli Folklor Araştırma Dairesi tarafın-dan Şikago Üniversitesi'ne gönderilmiştir.

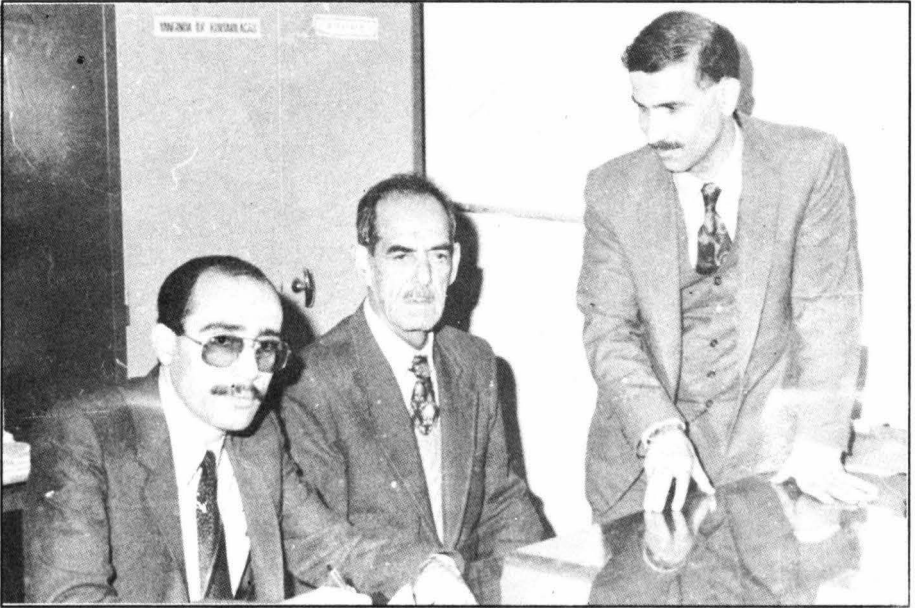
1980 yılında Şanlıurfa'da yayınlanan folklor dergisi "Harran" araştı-rmacıları tarafından kendisinden "Seyf'ül Mülk" ve "Seyf'ül Zülyezen" isimli iki hikaye derlenmiştir. Derginin 13-19. sayılarında yayınlanmıştır. Yine Mustafa Görgen bazı Urfalı musikişinasların hayatlarını derlemiş ve aynı derginin 25-30. sayılarında yayınlanmıştır.

1981 yılında Osman Güzelgöz kendisinden 144 Urfa türkü ve uzun havasını Bakır Karadağlı ve Cihat Kürkçüoğlu'nun sazları eşiliğinde der-

(*) Güner Sernikli'nin derlemelerinden "Bir Gurbet Hikayesi" ve "Şeme'dan" kitabımızın ileriki bölümlerinde yer almaktadır.

leyerek bantlara kaydetmiştir. (*)

1984 yılından ölüm tarihine kadar yaklaşık dört yıl Abuzer Akbıyık ve Sabri Kürkçüoğlu, Tenekeci Mahmut'tan Şanlıurfa'nın gelenek ve görenekleri, hoyrat ve manileri, türküler ve türkü hikayeleri, musikiŐinaslarının hayat hikayeleri, hoyrat çeşitleri, makam geleneği gibi birçok konularda derlemeler yapmış, derlemeler daha sonra yayınlanan üç kitapta ve mahalli olarak Şanlıurfa'da yayınlanan Hizmet ve Güneydoğu, İstanbul'da yayınlanan 11 Nisan Gazeteleri başta olmak üzere bir çok gazete ve dergilerde kaynak gösterilerek yayınlamıştır.

Tenekeci Mahmut, Abuzer Akbıyık ve Cihat Kürkçüoğlu bir derleme çalıŐmasında

(*) Osman Güzelgöz'ün yaptığı derleme çalışmaları ile ilgili ayrıntılı yazı kitabımızın ileriki bölümündedir.

TOKYO, 5. 11. 1977

Sayın Mahmut Güzelgöz,

Nasılsınız? Ben Ekim ayında Tokyo'ya döndüm. Türkiye'de çıktım fotoğraf bakarken, her zaman arzulu arkadaşlarımı hatırlıyorum.

Urfa da benim araştırma için müştik yardımınız çok çok teşekkür ederim. Size fotoğraflar gönderdim.

Lütfen hepnize benim selâm
Söyleriz ve

Kurban Bayramınızı Kutlar,
Saygılarımı sunarım.

Harumi

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e Japonya'dan gelen bir teşekkür mektubu

TENEKECİ MAHMUT'LA İLGİLİ PROGRAMLAR

28 Ocak 1969 gecesi bir gurup arkadaş Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e bir jübile gecesi düzenlediler. Gece çok ilgi gördü ve çok güzel oldu. Geceyi hazırlayan ve katılanlar Abdullah Balak, Lütfü Emiroğlu, Fazlı Öztop, Abdülkadir Güzel, Şani Şatıroğlu, Mustafa Şahin, Mehmet Özbek, Nihat Ademoğlu, Halil Mahmutoğlu, Ömer Emiroğlu, Vefik Ataç, Ömer Gültekin gibi kendisini çok seven talebeleri ve arkadaşlarıydı.

1984 yılı ocak ayında TRT'den Mehmet Özbek ile Adem Gürses'in birlikte hazırladıkları "Elimizden Obamızdan" programı için Ankara'ya davet edildi. Tenekeci Mahmut o programda segâh makamında bir gazel ve bir türkü okuyarak Şanlıurfa makam geleneğinden örnekler sundu.

Yine İzmir Televizyonu'nun hazırlamış olduğu "Sıra Gecesi" ve "Kına Gecesi" konulu programlara katıldı.

1984 yılı Nisan ayında Kültür Bakanlığı ve Anadolu Folklor Vakfı'nca ortaklaşa hazırlanan kaynak kişilerle ilgili "Kaynaktan Radyoya Televizyona" adlı bir programa katıldı. Bu programa Türkiye genelinde ünlü kaynak kişilerden Konya'dan Mazhar Sakman, Kırşehir'den Muharrem Ertaş, Şanlıurfa'dan da Tenekeci Mahmut Güzelgöz Ankara'ya davet edilmişti. Orada hazırlanan bir konser programında Tenekeci Mahmut

gazel ve hoyrat okudu. Ayrıca kendisinden derlenen türküleri Mehmet Özbek seslendirdi. O zamanın Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrerem Taşçıoğlu çağrılan kaynak kişileri makamında kabul ederek kendilerine halk kültürüne hizmetlerinden dolayı (21 Nisan 1984) teşekkür plaketi verdi.

Diyarbakır Radyosu "Yöremizden" programı için prodüktör Fatih Yılmaz tarafından "Tenekeci Mahmut'u Anma" programı yapıldı. Bu programda Tenekeci Mahmut'un okuduğu gazellerden örnekler verildi. Ayrıca Osman Güzelgöz Tenekeci Mahmut'un hayatını, Abuzer Akbıyık Şanlıurfa folklorundaki yerini, Halil Sezgin de musiki yaşantısını anlattı. Bu program 12.3.1990 günü Diyarbakır Radyosu'nda yayınlandı.

4 Mart 1992 gecesi Şanlıurfa Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) tarafından Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü anma gecesi düzenlendi. Gecede Şanlıurfa Valisi Ziyaeddin Akbulut gecenin anlamı hakkında bir konuşma yaptıktan sonra Abuzer Akbıyık tarafından hayatı anlatıldı. Talebesi Mehmet Özbek tarafından sanatçı kişiliği anlatıldı ve Tenekeci Mahmut'un okuduğu şekilde gazel örneği verildi. Programın anekdotlar bölümünde Cihat Kürkçüoğlu, Abdullah Balak, Osman Bengisu, Ahmet Alaybey, Abdülcabbar Demirkan ve Osman Güzelgöz, Tenekeci Mahmut'la ilgili hatıralarını anlattılar. Programın sonunda Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu Tenekeci Mahmut'dan derlenen türkülerin yer aldığı bir program sundu.

4 Mart 1992 günü Diyarbakır Radyosu'nda yayınlanan "Yöremizden" programında, Tenekeci Mahmut'un sesinden bir gazeli yayınlandı, Vali yardımcısı Hasan Duruer Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü anma gecesinin programını, Abuzer Akbıyık da Tenekeci Mahmut'un hayatını anlattı.

Tenekeci Mahmut jübile gecesine katılanlardan bir gurup
(Soldan sağa)Ömer Gültekin, Ömer Emiroğlu, Lütfü Emiroğlu, Mehmet Özbek
(Oturanelar)Fazlı Öztop, Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Vefik Ataç

Tenekeci Mahmut jübile gecesinden bir sahne.
(Soldan sağa)Abdurrahman Savaş (Cincih Abe), Tenekeci Mahmut,
Abdulkadir Güzel, Aziz Çekirge, (Arka Sıradaki) Mehmet Gözoğlu (Fırıncı Mahe)

21 Nisan 1984 tarihinde Ankara'da düzenlenen "Kaynaktan Radyoya Televizyona"
Konser programına katılanlardan bir grup (Soldan sağa) Abuzer Akbiyık,
Muharrem Ertaş, Sabri Kürkçüoğlu, Tenekeci Mahmut Güzelgöz

Ankara'daki programda Abuzer Akbiyık, Tenekeci Mahmut Güzelgöz
ve Sabri Kürkçüoğlu

Ankara'daki programdan bir grup (Soldan sağa) Necdet Seçkin, Osman Güzelgöz, Sümer Ezgü, Tenekeci Mahmut, Osman Nahya, Sabri Kürkçüoğlu

Ankara'daki programa katılanlardan bir grup Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Osman Güzelgöz, Konya'dan Kaynak Kişi Mazhar Sakman ve Abuzer Akbıyık

"Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"ne katılanlardan bir grup.(Soldan Sağa)
Feridun Yüzgen, Abuzer Akbıyık, Osman Güzelgöz, Vali Yrd. Hasan Duruer, Cihat Kürkçüoğlu,
Ahmet Alaybey, Abdullah Balak, Mehmet Özbek, H. Osman Bengisu, Abdülcabbar Demirkan,
Memik Cuvuğlu, Sabri Kürkçüoğlu. (Oturun) Yusuf Demirkol

Anma Gecesi'ne katılanlardan bir grup. (Soldan Sağa)
Şanlıurfa Milletvekili İ. Halil Çelik, Belediye Başkan V. Hüseyin Kılıç,
Şanlıurfa Valisi T. Ziyaeddin Akbulut, Kültür Bak. Ankara T. H. M. Koro Şefi Mehmet Özbek,
Vali Yardımcısı Ziya Coşkun.

"Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde konser veren Şanlıurfa T. H. M. Korosu elemanlarından Halil Altıngöz konser sırasında.

Anma Gecesi'nde Tenekeci Mahmut'un gazel okuma tavrından örnekler veren Kültür Bak. Ankara T. H. M. Koro Şefi Mehmet Özbek gazel okurken.

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Sayı : 310/312
Konu :

Ankara,
- 2 Haziran 1970

Sayın Mahmut Güzelgöz
Urfa Müzik Cemiyeti Öğretmeni
URFA

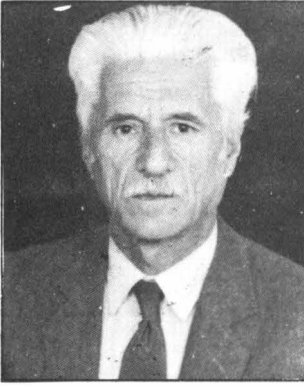
Bakanlığımız Millî Folklor Araştırma Dairesince 4-19 Mayıs 1970 tarihleri arasında Urfa'da yapılan Folklor derlemeleri sırasında, derleme ekibine gösterdiğiniz ilgi ve yardımlardan dolayı teşekkür eder, görevinizde başarılar dilerim.

Kültür Bakanı
Prof. Dr. EMİN BİLGİÇ

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e Kültür Bakanlığı'ndan gönderilen
bir teşekkür yazısı.

2. BÖLÜM

- * HAKKINDA YAZILAN MAKALELER
- * ANMA GECESİ'NDEKİ KONUŞMALAR
- * GAZETE HABERLERİ

TENEKECİ MAHMUT'UN ARDINDAN (*)

A. Naci İPEK

Urfa değerli bir evladını yine kaybetti.. Hepimiz kederli ve teselliye muhtacız. Allah kendisine gani gani rahmet eylesin..

Evet, Tenekeci Mahmut'u da ebediyete yolculadık. Mütevazi, sessiz yaşantısı gibi aramızdan sessizce ayrılıverdi. Kimselere haber etmeden, kimselere gidiyorum demeden. Soyadı (Güzelgöz)'dü. Güzellik yalnız soyadının başında değildi. Kendisi herşeyi ile güzeldi. Yaşayışı, konuşması, dostluğu, sesi, türküleri ve herşeyin üstünde erdemi ile güzeldi. Güzellik, soyadında bir sıfattı. Ama asıl güzellik ruhunda idi. Hoş sohbet, deryâdil bir insan-ı kâמידir.

Hayatın kahrını çekmiş, son nefesine kadar onurlu bir yaşam mücadelesi vemişti.

Urfa'nın sesini, Urfa'nın musikisini her tarafa duyurmuş, radyoda türküleri, gazeller okumuştur. Her zaman zirvedeki sanatçılar tarafından takdir edilmiş, fakat kendi mütevazi kabuğundan da bir türlü çıkmak istememişti. Asıl mesleği olan tenekecilik, gün olmuş kendisine eklemek bile yediremez hale gelmişti. İşsiz kalmış, "viran olası hanede evlâd-u iyâl"ı kara kara düşünür olmuştu. Urfa folklorunun ve musikisinin eşsiz ses sanat-kân, zaman olmuş, eklemek parası için kara düşüncelere dalmıştır. Belki aç yatmış, aç kalkmış, kendisini hayranlıkla dinleyenlere de asla tazallum-ı halde bulunmamıştır. Onurunu, sanatını korumuş, kınılmış fakat eğilmemiştir. Sessizdi, sâkindi, onurlu idi, gururlu değildi.

Bazı dostlarının tavassutu ile önce müze, sonra da kütüphanede kendisine iş temin edilmiştir.

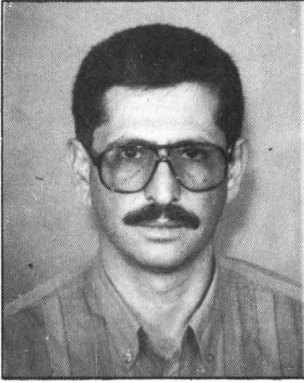
Kütüphanede sık sık ziyaretine gider, yanında oturur, eli ile demle-

yip bizzat ikram ettiği çayı büyük bir hazla içerken, sohbetin derinliklerine daldık. Kütüphaneye her gittiğimde, kendisine uğramadan başka bir yere gidemezdim. Kendisi de bana demlediği çaydan içirmeden bırakmazdı. Bu satırları yazarken kalbim mükedder, gözlerim nemli, dudaklarımda dua ve rahmet dilekleriyle içtiğim çayları, yaptığımız sohbetleri düşünüyorum.

Gerçek bir Urfalı idi. Urfa'yı gerçekten severdi. Urfa'yı ve Urfalıyı da çok iyi bilir ve tanırdı. O, ayrıca Urfa musikisinde bir ekoldü, ümmi idi, ama çok diplomalıya ders verebilecek yetenekteydi. Başka bir deyişle sahasında gerçek bir ustaydı.

Evet aziz dostum, yerin asla doldurulmaz. Tüm temennimiz gittiğin orada Allah'ın rahmetine kavuşmuş olmandır.

(*) Güneşdoğu Gazetesi, 9 Mart 1988, Sayı : 2535

MAHMUT GÜZELGÖZ (*)

Adil SARAÇ

"Her nefis mutlaka ölümü tadıcıdır." hükmü bir kez daha yerini buldu ve bu defa sevdiğimiz, saydığımız ve her şeyden önce muhtaç olduğumuz Tenekeci adıyla bilinen Mahmut Güzelgöz ustamız aramızdan ayrıldı. Kelimenin tam anlamıyla Urfa'nın ve Türkiye'nin istifadesinden istifade etti.

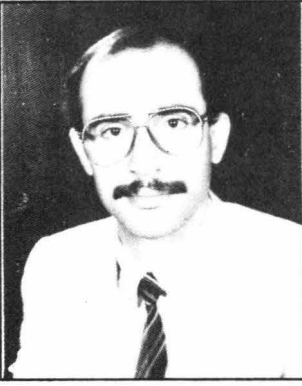
O, tüm insani yönleriyle aramızdan biriydi, insanımıza ve hele hele bize timsal olabilecek biriydi. Bu görevini layıkıyla yerine getirdi. O, özellikle son yıllarda gelişen folklor ve etnografya çalışmalarının en gerekli uzvu olan "kaynak kişi" görevini üstlenmişti. Halkın yaşayışından tutun da gerek Urfa'lı gerek Türk coğrafyasına yayılmış tüm divan şairlerinin eserlerinden örnekleri yaşı ilerlemiş olmasına ve ümmi olmasına rağmen aklında tutuyordu. Bir gazel ustasıydı, bir makam ustasıydı.

Onunla tanışmamız sanıyorum 1973 yılında oldu. Oldukça garip bir tanışmaydı. Nakletmeye değer sanırım. Çok yönlü bir kişi olduğu için ben kendisini zaten tanıyordum. Yolda gördüğüm zaman saygı duyuyor, selam veriyordum. O da selamını esirgemiyordu. Bir göz aşinalığımız vardı. Kütüphanede çalışıyordu. Orada çalışan bazı arkadaşları vardı ve ben onları ara sıra ziyarete gidiyordum. Öğretmen olduğumun da farkındaydı rahmetli galiba, bana, "hocam" diyordu.

Bir gün çok sıkılmıştı anlaşılır. Beni, bir kütüphane ziyaretimde yanına çağırdı, başladı konuşmaya: "Hoca, dünya niye böyle değişti, insanlarda terbiye niye kalmadı, hiç kimse haddini bilmez oldu." dedi. "Hayırdır inşallah" diyecek oldum, hiç unutamam, sözlerini şöyle sürdürdü: "Ya-hu kardaşım, lisede bir edebiyat öğretmeni mi ne varmış. Adı, Adil Sa-

raç...Bana öğrencilerini gönderiyor, sanki babasının adamıymışım gibi, gidin size hikâye yazdırın, gidin size sünneti anlatsın, düğünü anlatsın diye emir yağdıyor. Bu adam rica etmesini de mi bilmiyor? "Baktım iş ile-ri gidecek, tamiri imkânsız yollara gireceğiz, önünü almak istedim. "Am-ca, sen Adil Saraç'ı tanıyor musun?" dedim, "Hayır tanımıyorum" dedi. "Ben işte o terbiyesiz adamım, özür dilerim." diye sözümü bitirdim. Çok sıkıldı, bin bir özür diledi, ben durumu açıklamak zorunda kaldım: "Am-ca bence ne suç sende, ne de bende. Biz gençlerin oyununa geldik. Evet ben onlara derleme ödevi veriyorum. Bu derlemeyi bir yerden yapama-yınca da bir emrivaki gibi senin önüne getiriyorlar ve ağızından yalan söylüyorlar. Özür dilerim, hem kendi adıma hem onlar adına." dedim ve zorla elini öptüm. Dostluğumuz böyle başladı ve üç gün önceye kadar sürdü.

*Kaderde Mahmut Usta'mız için de yazmak vammış:
"İnna lillah ve inna ileyhi raci'un"*

**FOLKLOR
HAZİNEMİZ
TENEKECİ
MAHMUT USTA (*)**

Abuzer AKBIYIK

Değerli insan, saygı değer ustamız Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü kaybettik. Üzüntülüyüz. Üzüntümüz dağlar kadar. Kelimelerle ifade etmemiz mümkün değil. Bizim kaybımız yanında Şanlıurfa folklorunun da büyük kaybı.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz Urfa'dan çok Urfa dışında tanınan biri, yüzlerce defa Urfa'yı Urfa dışında temsil etmiş ve çeşitli ödüller kazanmış değerli bir araştırmacı.

Kendisi ile gerek araştırmaların sırasında, gerekse sıra - oda gecelerinde, bayramlarda, özel günlerde bir çok defa birlikte olmuşuzdur. Her sohbetimiz sonunda kendisinin ne kadar engin bir kültüre sahip olduğunu anlamışımdır. Kendisi tahsil yapmadığı halde on onbeş kıtalık gazelleri doğru ve eksiksiz olarak okuduğuna ve soranlara da manasını açıkladığına bir çok defa şahit olmuşuzdur. Kendisi Şanlıurfa makam geleneğini en iyi bilenlerden, icra edenlerden biri idi ve bu konuda birçok kişiyi yetiştirmişti. Gazel konusunda yetiştirdiklerinden biri de Kazancı Bedîh Usta'dır.

Tenekeci Mahmut Usta iyi bir icracı olduğu gibi iyi bir araştırmacıydı da. Bu konuda bir çok türkü derlemiş, gerek çeşitli sanatçılara, gerekse radyo, Kültür Bakanlığı repertuanna vermiş ve bu konuda Şanlıurfa türkülerinin kaybolmasını önlemiş, başka illerce sahip çıkılmamasını sağlamıştır. Eğer her araştırmacı Tenekeci Mahmut gibi Urfa türkülerini Urfa adına repertuara geçirseydi, bu gün bir çok Urfa türküsü başka iller adına okunmazdı.

Tenekeci Mahmut sadece türkü - şarkı ve gazel dallarında değil, Ur-

fa'nın her türlü folklor hazinesi idi. Hangi mevzuyu sorsanız en ince ayrıntılarına kadar anlatırdı. Küçükle küçük, büyükle büyük olurdu. Şanlıurfa'da söylenen 300'e yakın türkü yanında hikâyeleri, masalları MİFAD'ın araştırma servisine anlatmış ve bugün devlet arşivine girmiştir.

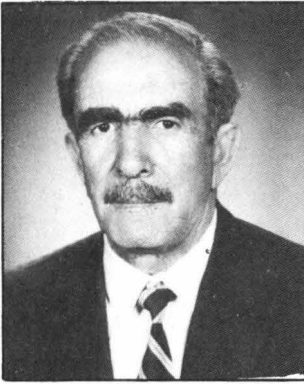
Ayrıca Şanlıurfa'da oynanan çocuk oyunları, beddualar, düğün gelenek ve gelenekleri gibi birçok konular Mahmut Amca tarafından bize aktarılmış ve tarafımızdan da gazetede neşredilmiştir.

Kendisi Urfa dışında da tanınırdı. Buna bizzat şahit olmuşumdur. 1984 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı kendisine konser verdimi üzere Ankara'ya çağırmişti. Biz de birlikte gittik ve kendisine orada gösterilen alaka ve hürmet karşısında hayretler içerisinde kaldık. Demek ki dediğimiz memleketimizde insan kıymetini anlayamıyor ve anlayamadığımız için de o insana kıymet vermiyormuşuz. Yazık, yazık bize!

Kendisi eskiden Urfa'da sanatın daha ileri olduğundan, sanatçılara daha çok değer verildiğinden bahsedirdi, hatta bir gün örnek olsun diye Ankara'ya 11 Nisan programı için gidişlerini anlattı. "Ankara'ya gitmek için üstü açık bir kamyonun üzerine branda çektik, içerisine de döşekler serdik ve bu şekilde gidip geldik. Urfa'dan çıkarken belediye bandosu bizi Urfalılarla birlikte Bediüzzaman mezarlığının sonuna kadar uğurladı, altı günde Ankara'ya vardık. Heyet olarak o zamanki Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü ziyaret ettik ve kendisini konserimize davet ettik. Hanımı ile birlikte gelip konserimizi izledi ve bizleri tebrik etti. Daha sonra İstanbul'a gittik ve konserler verdik. Urfa'ya dönüşte halk bizi bando ile Akabe'de karşıladı. Binbir neşe ile Urfa'ya kadar geldik. Belediye her birimize 300 lira harcırah verdi. İşte o zamanda sanatçılara verilen değer. Bir de bu güne bakalım."

Üzüntümüz büyük. Kaybımız büyük. Takdir-i İlahi böyle imiş. Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsın.

(*) Hizmet Gazetesi, 9 - 10 - 11 Mart 1988, Sayı : 7102 - 7103 - 7104

BİR ABİDE YIKILDI (*)

Halil BİNER

Bütün Anadolu'ya bir konservatuar görevini icra eden Urfa; Mukim Tahir, M. Nuri Hafız, Damburacı Derviş gibi değerler yetiştirmiş, müzik sahasında verimli bir beldedir.

Bugün büyük bir teessürle kaleme almış olduğum bu yazımda yukarıda saydığım değerler zincirinin son halkası olan, Urfa'nın kıymetli evladı Mahmut Güzelgöz (Tenekeci Mahmut)'ü kaybetmemiz vesilesiyle bir nebze bahsetmek istiyorum.

Evvela rahmetli kendine has düzgün ağzı, makamlara olan derin vukufiyeti ile sahasında yekta, medar-ı iftihanımız olan bir şahsiyetti.

İnsanı hayretler içinde bırakan keskin bir zekâya sahip olan Tenekeci Mahmut, hiç okur yazar olmadığı halde yüzlerce gazel, kaside ve hoyratı ezberleyip doğru ve hatasız okuması ile takdire şayan bir meziyete sahiptir.

O kadar ki bir gün kendisinden eski ve yaşlı olan Damburacı Derviş'ten kendisinin bilmediği bir gazeli yazmasını rica ederse de Damburacı, kıskançlık saikasıyla gazeli vermez. Bunun üzerine bir gece müzik toplantısı için gittikleri eude Tenekeci Mahmut bir dolaba saklanır ve Damburacı Derviş'in o gece okuduğu gazeli saklandığı dolapta dinleyen Tenekeci, gazel bitiminde ortaya çıkar ve aynı gazeli kendisi de doğru okuyarak herkesi hayretler içinde bırakır. İşte böyle keskin bir zekâya sahip idi.

Aziz okuyucularım, ne yazıktır ki müzik bahçelerimizin bu şeyda bülbülünü ecel susturmuştur. Bu bülbülümüzün nağmelerini artık teyp kasetlerinden dinlemekle müteselli olacağız. Bütün Urfalıların başı sağolsun.

Mahmut Güzelgöz, sanatında bir abide idi. Ne çare ki bu abide yıkıldı. Yazımı Yahya Kemal'in bir mısraı ile noktalıyorum:

Biçare gönüller ne giden son gemidir bu,

Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu.

(*) Güneydoğu Gazetesi, 8 Mart 1988, Sayı : 2534

Büyük Usta'nın Ardından Türküleri, Gazelleri ve Yaşamıyla

TENEKECİ MAHMUT

Derleyen: Osman GÜZELGÖZ

BAŞLARKEN

Önceki gün yitirdiğimiz ünlü musikî ustası ve yorumcusu Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Urfa musikîsine yaptıklarıyla, unutulmayacak bir kişiliktir.

Bu dizimizde ünlü Halk Ozan'ı Türküleri, gazelleri ve yaşamını kendi ağzından sizlere aktaracağız. Folklor araştırmacısı dostumuz Sayın Abuzer Akbıyık'ın düzenlediği bu büyük röportajda, büyük ustanın yetiştirdiği sanatçılar, dostları, hanımları ve yakınlarına görüşmelerde yararlanacağız. Raporun yayınlanmasında katkılarına esirgemeyen Folklor araştırmacısı Abuzer Akbıyık ile, büyük Usta'nın oğlu Osman Güzelgöz'e teşekkür ediyoruz.

GÜNEYDOĞU

MAHMUT AMCA

MAH EKREN

Muhterem insan, Müziğinizi Tenekeci Mahmut'un kayıp eserinin acısına yazarken, bizde ona Allahın rahmeti dileriz. İlahî hıncımlarına taziyelerini sunarız.

Benim Mahmut amca diye bildiğim dostumu yalnız müzikle olan bağları kınasındayım.

Mahmut Amca yürüttüğü, oturduğu, çalıştığı, yaşadığı tarihî bir süreçti. Akılcı, verdiği sözü yerine getiren, sözünde duran biriydi.

Siyaset

11 Nisan

Azınlık Mücadelesi ve Demokrasi

SUDAT 1988

son evrende...

BİR ABİDE YIKILDI

HABİ BİNER

ya bir konser veriyor görevini İbrahim Tahiroğlu, H. Nuri Hoşgör, D. Müslümanlı, H. Nuri Hoşgör, D. Müslümanlı, H. Nuri Hoşgör, D. Müslümanlı...

ŞANLIURFA Kültür ve Sanatı

Kendi ajansından, müzik dünyamızdan öz bırakın büyük bestekâr:

Tenekeci Mahmut

GÜZELGÖZ

Şanlıurfa'nın büyük müzik ustası Mahmut Güzelgöz'ün hayatı ve sanatı hakkında yazılan bir yazı. Mahmut Güzelgöz, Urfa'nın ünlü musikî ustası ve yorumcusudur. Bu yazıda onun hayatı, sanatı ve yaşadığı zorluklar anlatılmaktadır.

Rapor 63

Adil SARAÇ

MAHMUT GÜZELGÖZ

"Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır." hükmü bir kez daha yerine geldi ve bu defa sevdiğini, sevdiği ve barındığı insanı muhtaç oldu. Tenekeci Adil ile bilinen Mahmut Güzelgöz ustanın aramızdan ayrılışı.. Kelimesinin anlamıyla ufa'nın ve Türkiye'nin üslup adanından geçti.

O tüm insanı yönlendiren, amandan biriydi, insanın ve hıncı timsal oldu. Bu görevini layıkıyla yerine getirdi. Bu görevini layıkıyla yerine getiren gelişen folklor ve etnografya uzmanı olan "kaynak kişi" olarak tanınan Mahmut Güzelgöz'ün ölümü büyük üzüntüyle karşılandı. Bu görevini layıkıyla yerine getiren gelişen folklor ve etnografya uzmanı olan "kaynak kişi" olarak tanınan Mahmut Güzelgöz'ün ölümü büyük üzüntüyle karşılandı.

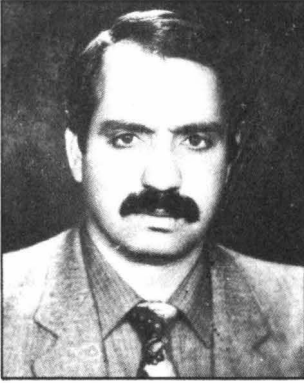
ZAMAN

günün size emir yağdırıyor. Bu zor. Bakım işleri giderecek. Hırsı gireceğiğiz önüne almak işte. Saraç'ın yanını musun?" dedi. "Hayır. Ben işte o terbiyesiz adamı buldum. Çoğ şükledim, bi'nör özi'ri çıkılmak dur umunda kaldım. Amma se de ben de. Biz gençlerin oynamaya geldiklerime ödevi veriyorun. Bu derlemeyi nca bir emri vaki gibi seni önüne getim yalam söylüyorlar. Özi'ri dilerim hem onlar adına." dedi ve zorla elini uc gün önceye kaldır

ŞANLIURFA 11 NISAN GAZETESİ

Uzman Gözüyle

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'le ilgili gazete küpürleri

FOLKLORUMUZUN EBEDİ YAŞAYAN TARİHİ

Abdülkadir ALGIN

Urfa'ya gelişimin birinci günü sayın Abuzer Akbıyık ile görüşürken Mahmut Güzelgöz üstâdımızla ilgili anılann hazırlanmakta olduğunu söylediler. Ben de Mahmut Amca'yı yakinen tanıyan biri olarak çok sevindim ve heyecanlandım. Bunun için ben de bu büyük üstadımızla olan anılanımızı, bir sayfaya sıkıştırmak mümkün olmamakla beraber, halk müziği ile ilgili kayda değer anılanımızı yazmak istedim.

30.01.1992 tarihinde sabah evden çıktım. Urfa İl Halk Kütüphanesi'nin bahçe kapısından içeri girdim. Karda dört ayak izi vardı. Bunlardan bir tanesi Mahmut Amca'nın olmalıdır dedim. Çünkü kendileri görevlerine ilk gelen insanlardan biridir. Sağ taraftaki bölmede oturuyordu. "Selamün Aleyküm, Mahmut Amca" dedim. "Aleykümesselam Hoca" dedi. İçeri girdim, eline sanldım öpmek istedim, bırakmadı. Hal hatır sorduk. "Hoca yine bir şeyler araştırmaya mı geldin" dedi ve gülümsedi. Yine her zamanki gibi etrafında öğrenciler bulunuyordu. Öğrenciler Urfa halk türküleri, hoyratlan, manileri, masallan ve benzeri konularda kaynak kişi olarak Mahmut Amca'dan istifade ediyorlardı. Kendileri de istek ve sevecenlikle açıklamada bulunuyordu.

Yukanya çıktım. Kendisiyle ilgili anılanımı yazacaktım. Görevlilerden kâğıt istedim, getirdiler. Artık Mahmut Amca ile son görev yaptığı yerde başbaşa kalmıştım. İnce uzun boyu, esmer teni, deri kürk yeleşği ve boynuna sardığı yün atkısı ile yanımdaydı. Yıl, 1978 bahanydı. "Mahmut Amca, yine yeni bir türkü sözüm var, size okumak istiyorum." dedim. Her zamanki güven verici gülümsemesiyle "oku" dedi.

Harrankapı'da gezer
Sappanı belden çözer
Bizim oğlan düğünde
Marhamadan göz eder."

Hemen doğruldu. "Şöyle yapsan olmaz mı: Sappanı belde çözer"
"Tamam Mahmut Amca" dedim.

Bu türküm radyo ve televizyonda okuduğu zaman hep Mahmut Amca'nın düzelttiği o günün anılarını yaşadım.

Yıl 1978, Urfa Endüstri Meslek Lisesi'nde bölüm şefi idim. O tarihte lise ve dengi okullar arasında türkü yarışması yapılacaktı. Yarışmaya seçtiğim öğrenciye orijinal, eski, unutulmuş bir Urfa türküsünü okutmak istiyorum. Önce rahmetli Udi Halil Tuğcu Amca'nın yanına gittim. Kendilerinden "İki Bacı" türküsünü aldım. Bu türkü klasik ağırlıklı çok güzel bir türkü idi. Türkünün geçişlerinde öğrencim zorlanıyordu. Mahmut Amca'nın Eyyübiye'deki evlerine gittim, elini öpüp meramımı anlattım. Yardımcı olacaklarını söylediler. Kendilerinden "Arpalar Dize Kadar" türküsünü aldım ve çok sevindim. Bedestendeki kahveye gittik. Bu türküyle ilgili bilgiler edinmek istedim. Kendileri, eski bir Urfa türküsüdür, Siverek tarafında okunurmuş dedi. Bu türküyle öğrencim yarıştı ve başarılı oldu.

Yıl 1979, Mahmut Amca'nın yanına gittim, amacım yeni yaptığım üç türküyü kendilerine dinletmekti. Bu türküleri Emin Ergin, Yaşar Özden ve Şeref Uslusoy ile bir önceki gün banda almıştık. Kendilerini mesai bitimine kadar bekledim. Eulerine arabam ile götürmek istedim, kabul edince çok sevindim. Yolda sıkıla sıkıla bandı teybe koydum, sessizce dinliyorduk. Yıldız Meydanı'na varmıştık. "Emir Gelmiş" türküsü bittikten sonra, "Hoca, güzel" dedi. Bu türkünün alışı zâvil, yatınlışı gardaniyedir. Bu türkünün makam özelliğini o gün Mahmut Amca'dan öğrenmiş oldum. Tüm Urfalıların Mahmut Amca'nın hakkında vardıkları ortak fikir, onun mütevazi, babacan, sâkin, güven verici ve gerçek bir folklor abidesi olduğudur. O ölmedi, her zaman kalbimizdedir.

URFA BÜYÜK BİR FOLKLOR USTASINI KAYBETTİ (*)

(Gazete Haberi)

Şanlıurfa folklorunun ünlü araştırmacı ve yorumcusu Tenekeci Mahmut önceki akşam Eyyübiye Mahallesi'ndeki evinde vefat etti. Önceki gün geçirdiği kalp krizinden sonra bir süre yoğun bakımda kalan Mahmut Güzelgöz, 17 Şubat 1919 yılında Şanlıurfa'nın Eyyübiye Mahallesi'nde dünyaya gelmişti. Şanlıurfa türküleri ve gazelleri denince ilk akla gelen isim olan ünlü araştırmacı Mahmut Güzelgöz, Baziki aşiretinden Bozanoğlu İbrahim'in oğludur. Küçük yaşta babasını kaybeden Güzelgöz, Kürkçü Şükrü Usta'nın yanında uzun süre kürkçülük yapmış, daha sonra da Tenekeci Süleyman Usta'nın yanında uzun süre çalışmış, bu yüzden "Tenekeci Mahmut" lakabını almıştır.

Küçük yaşlardan itibaren kına geceleri, dağ yatısı geceleri, daha sonra da asbap gecelerine katılan Mahmut Güzelgöz, türkü ve gazelleri güzel sesiyle yorumlamasıyla beğenilmiş ve büyük ün yapmıştır. Mukım Tahir, Vaveyli Mustafa Çavuş, Nuri Nafız gibi isimlerle çeşitli gecelerde bulunmuştur. Bir çok kez Şanlıurfa'yı yurdun çeşitli kesimlerinde yapılan festival ve halk müziği toplantılarında temsil eden Tenekeci Mahmut, çeşitli TV ve radyo programlarına da katılmıştı. 1977 yılında MİFAD ve Şikago Üniversitesi'nin araştırmalarına katılmış, bu araştırmalar daha sonra kitap haline getirilmiştir. 1984 yılında halk müziğine katılanndan ötürü Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından plaket ve çeşitli ödülleriyle ödüllendirilmiştir. 69 yaşında ölen Tenekeci Mahmut dün öğlen namazını müteakip Harrankapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Tenekeci Mahmut'un ölümü Şanlıurfa'da büyük üzüntü yaratırken bir çok araştırmacı ve yazar üzüntülerini şöyle dile getirdiler:

ADİL SARAÇ (ARAŞTIRMACI - YAZAR) : İyiler iyi atlara binip gidiyorlar. Giden iyiler kervanına Mahmut Usta'mız da katıldı. İnsan olarak ben, Urfa olarak biz, büyük bir insanı kaybettik. Urfa folkloru ona çok şey borçludur. Allah'tan sonsuz rahmetler dilerim. Başımız sağolsun.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (BELEDİYE BAŞKANI) : Rahmetli Mahmut Güzelgöz Urfa folklorunun canlı bir abidesiydi. Her canlı gibi doğdu, büyüdü, ihtiyarladı ve öldü. Onun gönlü insan tutkusuyla yanan bir çöldü. Dilden dile dolaşan Şanlıurfa'mızın hikâye, gazel, masal ve bir ses ustasıydı. Yeri doldurulamayacak kadar aziz üstadımıza Allah'tan rahmet, ailesi ve sevenlerine baş sağlığı dilerim.

ABDULLAH BALAK (FOLKLOR ARAŞTIRMACISI) : Urfa için çok büyük bir kayıp. Yaşayan en büyük kaynaktı. Urfa'nın yetiştirdiği en büyük ustaydı. Üzüntüm büyük.

MEHMET OYMAK (FOLKLOR ARAŞTIRMACISI) : Şanlıurfa'mızın, musikimizin büyük bir ustasını kaybettik. O usta ki, musikimizin bu güne ulaşmasında köprü görevi de görmüştür. Bize musikimizi öğreten, onu tanımayı sağlayan büyük ustamıza yüce Rabb'imizden rahmet dileviz.

ABUZER AKBIYIK (FOLKLOR ARAŞTIRMACISI) : Mahmut Hoca'yla birlikte Urfa musikisinde makam geleneği de öldü. Urfa'da bu geleneği en iyi bilen folklor hazinesi de gitti. Bir daha böyle bir ustanın yetişeceğini sanmıyorum.

(*) Güneydoğu Gazetesi, 8 Mart 1988, Sayı : 2534

**TENEKECİ
MAHMUT
USTA (*)**

Abdullah BALAK

Mahmut Usta'yı ilk olarak 1951 yılında 11 Nisan Kurtuluş Bayramı dolayısıyla radyo programını dinlerken sesinden tanımıştım. Müziğe olan merakım dolayısıyla, radyonun başından aynlamadım. Program akışı içerisinde iki kişi uzun kava okudu. Ağebeyime sorduğumda, hoyratı okuyanın Bekçi Bakır Yurtsever, mesnevi okuyanın da Tenekeci Mahmut Usta olduğunu öğrendim. O zaman davudi sesiyle okuduğu mesnevi beni çok etkilemişti. Böylelikle kendisinden önce büyük ustanın sesiyle tanışmış oldum.

Lise yıllarımda müzikle ilgilenmeme rağmen ustayla tanışma şansını ve fırsatını bulamadım. Yüksek tahsil yıllarımda, Ankara'da 11 Nisanlarda radyo programları yapmak için Ankara'ya gelen Urfa ekibini ağırlarken Mahmut Usta'yla şahsen tanıştık. Ankara'da kaldığı sürece beraber olduk. Bu arada kendisini ilk defa yakından tanıma fırsatını buldum. Zamanla dostluğumuz ilerledi, usta-çırak ilişkisini aşarak arkadaşlığa dönüştü.

Ankara'dan her Urfa'ya tatile geldiğimizde kendisine uğrar, ziyaret eder, hal ve hatırını ve bilmediklerimizi sorar,engin bilgisinden istifade ederdik. Bu bilgileri bazen müzik alemlerinde, bazen de küçük ve mütevazı tenekeci dükkânında sorar, notlar alarak hem sohbet eder hem de eksiklerimizi tamamlardık.

1968 yılında Urfa Lisesi'ne matematik öğretmenini olarak atandım. Benimle beraber Ankara ve İstanbul'da öğrenimini tamamlayan müzisyen arkadaşlar da Urfa'da bulunuyordu. Bir araya gelerek bir grup oluş-

() Abdullah Balak'ın 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde yaptığı konuşma metni.*

turduk. Eskilerden yalnız Mahmut Usta'yı aramıza aldık. Grubumuz : Lüt-fü Emiroğlu (ud), Ömer Emiroğlu (ud), Fazlı Öztop (kanun), Yılmaz Öz-top (kanun), İbrahim Özkan (ud, saz, hoyrat). Süleyman Öztop (kaval), Nuri Yıldırım Öztop (darbuka), Vefik Ataç (keman, yaylı tambur), Mer-can Özkan (ses), Fethi Suveren (ses), Mustafa Şahin (hoyrat), Mehmet Savaş (hoyrat), Cerrah Sangül, Hasan Fehmi Hayırlı, Çilo Nuri Çiloğlu (kayıt) ve ben Abdullah Balak (saz, türkü, hoyrat) oluşmuştu. Bunun ya-nında Mustafa Savaş da sazıyla ve sesiyle aramıza katılırdı. Mehmet Öz-bek ise her Urfa'ya gelişinde aramıza katılır, müzik icra edilir ve ayrıca Urfamızın "Açık Konservatuar" olarak nitelendirilmesine neden olan usta-çırak ilişkisi içerisinde bilmediklerimizi, bu meyanda makam geleneği-ni, Urfa hikâyelerini, hoyratlar ve kınk havalan Mahmut Usta'dan öğre-nirdik.

Ben ve grubumuz zaman içerisinde ustadan tüm bilmediklerimizi öğrendik. Bu arada arkadaş grubu içerisinde, bir sohbet arasında insanla-ra öldükten sonra gün yapmanın önemi olmadığını, sağ iken önemli oldu-ğunu anlattım. Kendisinin sağlığında, göreceği bir jubilenin daha etkili olacağını belirterek "Mahmut Usta Gecesi" yapmaya karar verdik.

Gece için 3 ay çalışarak Mahmut Usta'ya layık bir gece hazırladık. 28 Ocak 1969 günü akşamı geceyi yaptık; program şöyleydi : Fazlı Öz-top yönetiminde saz semaileri ve oyun havalan, Lütü Emiroğlu yöneti-minde sanat müziği korusu, Abdülkadir Güze! yönetiminde eski üstatlar-dan oluşan halk müziği korusu, solo olarak halk müziği dalında Şani Şatı-roğlu, Mustafa Şahin, Mehmet Özbek türküler okudular. Abdullah Balak yönetiminde halk müziği korosunun okuduğu türküler; Abdullah Balak - NihatAdemoğlu ve Abdullah Balak-Halil Mahmutoğlu hoyrat atışması ta-kip etti. Gecenin sonunda sahneye keçe serilerek tüm ekipler ve Mah-mut Usta'dan oluşan grup Urfa makam geleneğini tüm örnekleriyle can-landırdılar. Mahmut Usta gecedен çok memnun kaldı. O gecedен sonra Allah ona bir erkek evlat verdi. Adını Mehmet Lütü (Lütü Emiroğlu'nun adını) koydu. Daha sonra bir oğlu oldu, onun da adını Abdullah (Abdul-lah Balak'ın adı) koydu. Bu gecedен sonra Urfa musiki gecelerinde dört gencin yıldızı parladı. Bunlar sırasıyla İbrahim Özkan (ud), Şani Şatıro-ğlu (ses), Süleyman Öztop (kaval), Nuri Yıldırım Öztop (darbuka) meşhur olarak dikkatleri çektiler.

Mahmut Usta'nın Urfa'da yetişen musiki üstadlarından (bunların hepsi ayrı ayrı büyük üstadlardı) ayrı bir özelliği vardı. Zamanın ustalany-

la ayrı ayrı oturmuş, hepsinden uzun ve kırıncı havalara çok sağlam olarak almıştı. Bu bilgilerini öğrenmek isteyenlere büyük bir sabır içerisinde aktarmaktan ve öğretmekten zevk alırdı. İki türlü öğretim metoduna şahit oldum. Birincisi; öğrenmek isteyen teybe almış, Mahmut Usta'nın yanına gelmiş, Usta'dan uşşak makamını öğrenmek istiyor. Mahmut Usta zaman ve mekân zorluğu çıkarmadan uşşakı bütün detayları ile teybe okur, öğrenciye "Makamı öğrendiğine kanaat getirdiğin an bana gel, bir de ben seni dinleyeyim." derdi. Öğrencinin zamanla makamı tam olarak icra etmesi ile "Tamam artık bu iş oldu." Eksiği varsa "Şurasını böyle okursan daha iyi olur." tenkidini yapardı. İkincisi ise; bir müzik meclisinde bir tekçi; örneğin, bir Hicaz okurdu. Beğendi ise "He canım" diyerek takdirini belli ederdi. Beğenmedi ise " Abdullah bir Hicaz tut, ben de bir Hicaz okuyayım" der ve okuyucuyu beğenmediğini belirtir. Doğru olarak Hicaz böyle okunur demek isterdi.

Mahmut Usta, musiki olunca ne kadar acil olursa olsun diğer konuların erteleyecek bir yapıya sahipti. Okurken kendinden geçer, çok duygulanır, adeta bestelerde geçen olayları yaşardı.

Bir gün grubumuzla dağa giderken Usta'nın evine uğradık. Rahatsız olmasına rağmen bizi kıramayarak dağa geldi. Kendisinin rahat edeceği bir köşe hazırladık, yatı sırasında yemekler yendi, çay ve kahveler içildi. Süleyman Öztop yeni yaptığı birkaç besteyi dinlememi, eksikleri varsa düzeltmemi rica etti. Sazı alarak mağara içerisinde yüksekçe bir yere oturdum. Süleyman da kavalını getirdi, parçayı çalarak okumaya başladı, derken Nuri darbukasını, Fazlı kanununu, Lütfü de udunu alarak bize katıldı. Meşk başladı, rast makamına geldik. Mahmut Usta haliyle etkilenerek oturduğu yerden bir rast okudu. Mahmut Usta'dan çok rast dinlememize rağmen hiç böylesini dinlememiştik. Rast bitti, Mahmut Usta durdu, sazlar durdu, epeyce bir sessizlik sürdü. Kendimize geldiğimizde kayıtcı Nuri Çiloğlu'na teybe kayd edip etmediğini sorduk. Mikrofonu evde unuttuğunu söyleyince kendisine bir ceza verilmesine karar verdik. Mahmut Usta "Falakaya yatırın ama fazla canını incitmeyin" dedi, cezayı uyguladık. Akşama doğru dağdan Urfa'ya dönüş için toparlandık ve vedalaştık. Usta, oğlu Osman'ın elini tutarak, dağ yolu ile Eyübiye'ye doğru yürümeye başladı. Biz de derenin içerisinde Yakubiye'ye yöneldik. Ben Mahmut Usta'yı çok tanıdığım, huyunu suyunu bildiğim için, yol ayrımı sefasına dereden bir hoyrat çağırdım.

*Dağdan İndim düze ben
Diken oldum göze ben
Dar yeriyiz geniş olsun
Daha gelmem size ben
Hoyrat biter bitmez Usta cevap verdi:
Bu dağlar olmasaydı
Çiçeği solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Aynlık olmasaydı.*

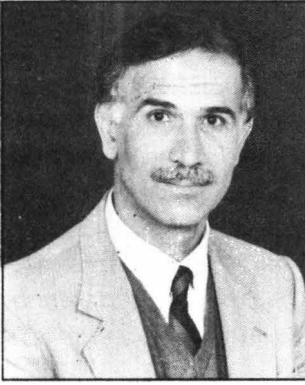
Sonra ben aldım, o cevap verdi. Karşılıklı hoyratlar birbirimizi kaybedene kadar devam etti. Son hoyratı kendisi okudu, hürmeten cevap vermedim. Dinleyenler için hoş bir yol aynımı olarak anılarda kaldı.

Her hoyratçının hoyrat okurken, mutlaka sevdiği, dönüp dolaşıp okuduğu bir hoyrat vardır. Rahmetlinin en sevdiği dönüp dolaşıp okuduğu mani şu idi:

*Ay doğdu güne döndü
Gül benzim küle döndü
Sen benden aynlalı
Han evim çöle döndü*

Yukanda özetlemeye çalıştıkları, ustam: Tenekeci Mahmut hakkınd çok dolu bir beraberlikten ancak belirli kesitlerdir. Usta hakkında anlatılacak o kadar çok anı ve bilgi var ki, burada özetlemek dahi mümkün değil, anı ve bilgiler bu gecenin tümünü kapsayacak kadar fazla.

Büyük Usta'ya Allah rahmet eylesin, ruhu şad olsun.

**ABİDE
ŞAHSİYET
MAHMUT AMCA (*)**

A. Cihat KRKOĞLU

Sayın Valim, Saygıdeğer Misafirler,

Sözlerime başlarken, böylesine müstesna bir gecenin tertiplenmesine vesile olan başta sayın valimiz Ziyaeddin Akbulut Beyefendiye, sayın vali yardımcımız Hasan Duruer Beyefendiye, sayın Şurkav mensuplarına ve geceye emeği geçen herkese merhumun bir hayranı olarak, O'nunla 10 yıla yakın bir zaman mesai arkadaşığı yapmış birisi olarak şukranlanmı arz ediyorum.

Efendim, ben merhum Mahmut Amca'yı (kendisine hep böyle hitap ederdim) Urfa Müzesi'nde göreve başladığım 1978 yılında tanıma şerefine kavuştum. Müzedeki görevimden üniversitedeki ğretim görevliliğine geçiş tarihim olan 1987 yılına kadar merhumla 9-10 sene boyunca her gün sekiz saat mesai arkadaşığı yaptım.

Bu süre içerisindeki araştırmaların sırasında kendisinin İslm tarihi, Urfa tarihi, Urfa tarihi eserleri, Urfa folkloru hakkındaki engin bilgilerinden istifade imknını buldum.

Kendisiyle hatıralarımız çoktur, ancak ben bu kısa süre içerisinde sadece bir kaç tanesine değineceğim.

1979 yılında, Mze Müdürlüğü olarak Urfa'nın güney ve güney batısındaki dağlık alanda eski eser tesbit ve tescil alışmalanna başladık. Bu alanda, eski Edessa'nın (Urfa) Roma ve Bizans dönemlerine ait yüzlerce kaya mezanının, antik taş ocaklarının, samıların, karlıklann bulunduğu-

(*) A. Cihat Krkoğlu'nun 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Gzelgz Anma Gecesi"nde yaptđı konuşma metni.

nu biliyorduk. Ancak, bunlar nerelerdedir, oralara nasıl gidilir konusunda hiç bir bilgiye sahip değildik. Biz böyle bir kaç gün düşünürken Mahmut Amca yardımımıza koştı. "-Ben sizi gezdiririm" dedi. Kalp hastası olmasına rağmen kendisi bizimle 5 ay bu dağlarda gezdi. Bilmediğimiz, duymadığımız tarihi yerleri, tarihi eserleri tanımamızı, belgelememizi sağladı. "-Burası Kurt Deresi, burası Ehber Deresi, burası Koçviran Deresi, burası Kasarcı Deresi'dir" dedi.

"-Burası Kanlı Mağara, Delikli Mağara, Şakşak Mağarası, İpek Mağarası, Direkli Mağara, Nalbant Harabası, Şahan Yuvası, Hamam Mağarası, Kökonun Mağarası, Dabbak Mağarası, Göncü Mağarası, Ceylan Mağarası, Şekerli Mağara, Savuh Mağara, Damlaca, Merkefe, Ağaçlı Mağara, Hacı Abbas'ın Mağarası, Kaçakçı Mağarası, Kara Mağara, Develik Mağarası, Hacı Kâmillerin Mağarası'dır" derdi. Bizler de notlanmamızı alır, fotoğraflar çekerdik.

Bazı günler, "Mahmut Amca, sen yoruluyorsun, bugün bizimle gelme, istirahat et" dediğimizde bize; "-Yok ağam, ben gelmezsem sizler bilemezsiniz, araştırmanız eksik kalır" derdi ve bizimle dağ yollarına düşerdi. "-Burası Dip Karlık, Zahter'in Karlığı, Kel Bedo'nun Karlığı, Savuh Mağara Karlığı, Sinek Yaylası Karlığı, Develik Karlığı, Ehber Karlığı, Topdağı Karlığı'dır" derdi. Bu tarihi yerleri tanımamızı, belgelememizi sağladı.

Yine bir gün bizi, Nemrutun Tahtı'nın batısında, kuş uçuşu 2-3 km. ileride yer alan Çardak Harabeleri'ne dağları aşarak götürdü. Hiç duymadığımız bu yeri görünce hayretler içerisinde kaldık.

Eminim, yukanda saydığım bu yerleri Urfa'da çok kişi bilmez, adlarını duymuş olsalar bile yollarını, yerlerini bilen olmaz. Merhum, ıssız mağaralar arasındaki bu yerleri sanki eliyle koymuş gibi bulur, bizlere gösterir, tarihleri ya da varsa efsaneleri hakkında bilgiler verirdi. Gördüğü yeri unutmamak, teyp gibi hafızasına kaydetmek Mahmut Amca'ya has bir özellik idi.

Bir gün bizleri Ehber Dağı'na götürdü. "-Buraya niye Ehber derler, biliyor musunuz?" dedi. Bilmiyorduk. "-Ehber, Abgar'ın bozularak dilimize geçmiş şeklidir, Abgar ise Osroane krallannın adıdır. I. Abgar, II. Abgar gibi. Bu dağda, bu krallardan birinin mezan vardır, onun için buraya Ehber, (Abgar) derler dedi. Bizi o kral mezanna götürdü. Gerçekten, kayadan oyma, içerisinden bir kaç lahit bulunan muhteşem bir kaya mezan ile karşılaştık. Hemen fotoğraflarını çekip gerekli notlanmamızı aldık.

Bu araştırmalarımız sırasında mola verdiğimizde kumanyamızı yerken O elini kulağına alır, söylediği hoyrat ve gazeller dağlarda yankılanır, bizler de müziğin zeukine varırdık.

Urfa kuyulan hakkında bir araştırma yapıyordum. Tesbit edebildiğim kuyulan ve tarihçelerini kendisine okudum. "-Bunlann içerisinde Lalik Kuyusu'nu unutmuşsun" dedi. Bu kuyunun Fanz'ın Yokuşu'ndaki Hacı Ali Ağa oğlu Hacı Kadir Ağa'nın evinde olduğunu, suyundan içen "lalik" (kekeme) ocuklann dilinin açıldığını söyledi. Böylece, unutulmuş olan ancak folklorik değer bulunan bir eseri daha tanımamı sağladı.

Yine, Urfa camileri ile ilgili olarak bir araştırma yapıyordum. Kendisine, tespit edebildiğim bilgileri gösterdim. Tarihleri ile ilgili bazı düzeltmeler yaptı ve bana, "-Miskinler Camii'ni unutmuşsun" dedi. Gittim, Eyyübiye semtindeki zarif, gerçekten de incelemeye değer bu mimari eseri gördüm ve araştırmama ilave ettim.

Bana şunu söylerdi, "-Ağam, bana danışmadan araştırmalarına son şeklini verme". Ben de hep öyle yaptım, kendisine sürekli danıştım, çok istifade ettim.

Merhumun en önemli meziyeti bildiklerini başkalanna öğretmekti. ğrenmek isteyenlere büyük sevgi duyar, istemeyenlere de "-Bunlar ne biçim insan, gelip sormuyorlar" derdi. Bu sözü bilhassa müzikle ilgilenenler içindi.

Mahmut Tuncer liseyi yeni bitirmiş, rahmetli Mustafa Dişli bu çocuğun sesinin güzelliğini keşfetmiş. Bir gün kendisini Mze'ye Mahmut Amca'ya getirdi. "Mahmut Usta, bu çocuğun sesi güzel, kendisini Ankara'da gazinoya çıkartacağım, ancak senin ders vermen lazım" dedi. Mahmut Amca, müzenin bekçi kulübesinde, öğlen tatillerinde, 1 hafta-10 gün süreyle Tuncer'e dersler verdi. Tuncer gitti, bir daha gelmedi. Mahmut Amca ona da kızdı. "-Yahu şimdi gençler bir iki şey alınca öğrendiklerini zannedip gidiyorlar ve bir daha gelmiyorlar. Urfa müziği 8-10 derste öğrenmez, isterdim ki bir kaç ay bana devam etsin" dedi.

Yanılmıyorsam 1979 yılı idi. İzzet Altınmeşe'nin bir akşam TV'de solo programı vardı, ben de izlemiştim. Ertesi gün Mahmut Amca müzeye geldiğinde bana; "İzzet Altınmeşe'nin adresini bulur musun?" dedi. Ben de hayrola Mahmut Amca dedim, ne yapacaksın?" "-Kendisine tebrik mektubu yazacağım, "Aşkın ne derin yareler açtı ciğerimde" hoyratını bir Urfa'lı kadar güzel okudu, kendisini Urfa'ya davet edeceğim, benden öğrenmek istediği bir şey varsa kendisine vereceğim" dedi.

1986 ya da 1987 yılının 11 Nisan'ıydı. Sayın Mehmet Özbek korusu ile birlikte bir konser vermek için Urfa'yı teşrif etmişlerdi. Sayın Özbek'in Urfa'ya iner inmez ilk işi 40 kişilik korusu ile Mahmut Amca'yı ziyarete gitmek oldu. Ben de yanlarındaydım. Mahmut Amca'nın evine 40-50 metre kala oğlu Osman'ı gördük, "Babam evde yok" dedi. Sayın Özbek kendisine "Babanın elini öpmeye, halini sormaya geldik, selamlarımızı söylersin, bu akşam konserimiz var, kendisini davet ediyoruz, buyursun gelsin. Biz yarı Ankara'ya döneceğiz, belki kendisini göremem, selamlarımızı söylersin" dedi. Gözümün nuru Osman, bu notu akşam babasına iletmemiş. Mahmut Amca ertesi gün müzede bana; "Görüyor musun Cihat Bey, Özbek de vefasız çıktı, Urfa'ya geliyor, bana uğramıyor, hiç böyle yapmazdı" dedi. Ben de "Olur mu?" dedim, "Mahmut Amca, dün 40 öğrencisi ile sana geldik, evde yoktun, hatta Osman'a not bıraktık". Mahmut Amca "Hah, şimdi oldu, ben de diyordum Özbek böyle ham iş yapmaz, bana uğramadan gitmez."

Ben biraz bağlama çalmasını bilirim. Bir gün merhum bana, "-Cihat Bey haftada iki akşam bize gel, sen çal, ben okuyayım. Ne kadar Urfa türküsü varsa banda kaydedelim" dedi. Aman Mahmut Amca, ben kim sana çalmak kim ne haddime dedim. Bana, "Yok, yok çalarsın, gel" dedi. Gittim, Urfa yemeklerinden bir sofraya kumruş. Merhum dar gelirli olmasına rağmen gözü gönlü tok birisiydi. Sayın Bakır Karadağlı'yı da çağırmış. Tabii Bakır işi götürüyor, ben peşinden gidiyorum. Bir kaç hafta böyle devam ettik, sonra ben çekildim. Daha sonra sayın Abuzer Akbıyık ile Sabri Kürkçüoğlu derleme işine devam ettiler. Bütün Urfa türkülerini merhumun sesinden kaydettiler.

Merhum, kendisinden sonra bu eserlerin kaybolmasını istemiyordu. "Biz gideceğiz" derdi, "Hiç olmazsa bunlar kaybolmasın."

Bu abide şahsiyet müzede ve İl Halk Kütüphanesi'nde 10-15 yıl hizmette bulundu. Son yıllarında bir kaç kez enfarktüs geçirdi. Hep ziyaretime koştuk, elini öptük, gönlünü hoş ettik.

Fakat öyle idareciler de gördük ki kahrolduk. Hastalık günlerinde biraz mesaiyi aksatınca kendisine; "Ya emekli ol, ya görevine gel" diyebildiler. Kültürden nasibini almamış bazı şahsiyetler anlayamadılar onun bir kültür abidesi olduğunu. Ona çay pişirtip servis yaptırıldılar, müstahdemlik yaptırıldılar, zile basıp ayaklarına çağırıldılar.

Bu abideden kültür alanında yararlanmayı düşünemediler.

O, buna üzülüyordu, fakat içine atıyordu. "Ne yapayım, ekmek kapı-

sıdır" diyordu. İzzet-i nefis sahibiydi. Kendini bilmezlerden yakışksız bir söz duymamak için vazifesinde kusur etmiyordu.

Halbuki ona dairede özel bir oda verilmeli, kendisinden kültür müşaviri olarak yararlanılmalıydı. Hatta, daireye ister gel, ister gelme denilmeli, gerektiğinde evine kadar gidip kendisinden istifade edilmeli, maası ayağına kadar götürülmeliydi. Eli öpülmeli idi. O buna layıktı, çünkü Urfa kültürüne yıllanni vermişti.

Onun değerini bilenler, ne denli bir hazine olduğunu anlayanlar dizinin dibinden ayrılmadılar, etrafında pervane misali döndüler.

Sayın Mehmet Özbek, Abdullah Balak, Vefik Ataç, Ömer Emiroğlu, Lütfü Emiroğlu, Hafız Mahmut Akagün, Abuzer Akbıyık, Sabri Kürkçüoğlu, Bakır Karadağlı merhumun değerini bilmişler, ondan istifade etmişler, her fırsatta kendisine vefa borçlarını ödemeye gayret sarfetmişlerdir. Allah kendilerinden razı olsun.

Mahmut Amca alçak gönüllüydü, erdemliydi, zarifti, görgülüydü, gerçek bir Urfa efendisiydi.

Tarikat mensubu, ehli takva idi. Arkasında kendisinden memnun, kendisine rahmet okuyan bir Urfa bıraktı.

Bir arkadaşımın, Hacı Zeki Parmaksız Bey'in dükkânındaydım. Merhumun mâna arkadaşlarından Hacı Latif İzgördü Bey dükkâna geldi. Kendisine yann akşam Mahmut Amca'yı anma gecesi olduğunu, onunla ilgili bir anısını bize anlatmasını rica ettik. Hacı Latif Bey "Mahmut, Mahmut" dedi, dili tutuldu, gözleri doldu, tek kelime söyleyemeden ağlayarak çekti gitti. Görüldüğü gibi, merhum arkadaşları arasında adı geçtiğinde onları ağlatacak kadar bir iz bırakmıştı.

Merhum hakkında söylenecek çok söz var. Sayfalara sığmaz. İnşallah sayın Abuzer Akbıyık'ın merhumun hayatı ile ilgili hazırlamakta olduğu kitapta daha geniş bilgiler bulacağız.

Evet Mahmut Amca, tatlı anılarla içimizde yaşıyorsun. Sen iz bırakarak gittin, adın unutulmayacak. Daima rahmetle yad edileceksin. Yüce Allah bizleri de senin gibi iz bırakarak giden ve rahmetle anılacak kullarından eylesin.

Bu akşam 500 kişinin doldurduğu bu salondan Allah'ın izniyle sana 500 Fatıha gönderiyoruz, ruhun şad olsun, nur içinde yat.

Saygılanmla...

Urfa büyük bir folklor ustasını kaybetti
Tenekeci Mahmut Öldü

İki gün önce kalp krizi geçirek yoğun bakıma alınan Tenekeci Mahmut Güzelgöz, dün akşam hayata gözlerini yumdu... Haberi Sayfa 5'te

CENAZESİNDE BÜYÜK BİR TOPLULUK VARDI
Urfa folklorünün ünlü ustasının cenazesine büyük bir halk

GÜNEYDOĞU

YARIN

A.Naci İPEK

TENEKECI MAHMUT'UN ARDINDAN

Urfa değerli bir evladını yine kaybetti. Hepimiz kederli ve teselliye muhtuzuz. Allah kendisine şani rahmet eylesin...
Esat Tenekeci Mahmut'u da unut

Sahiplerinin Alpay Urfa'da yöneten en arka zamanlarından Tenekeci Mahmut ile de buluştu ve ondan da bilgiler aldı ve dinlediği eserleri müzik teyibine kaydetti.

Tenekeci Mahmut

DÜN ÖLDÜ-Urfa folkloruna uzun yıllar araştırma ve yorumlarıyla renk katan Tenekeci Mahmut 69 yaşında öldü.

BİR HİZMET

NOTLAR

ABUZER AKBIYIK

ARAŞTIRMA — İNCELEME

**Folklor hazinemiz
Tenekeci Mahmut usta**

Değerli insan, en iyi değer ustamız Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü kaybettik, üzüntülüyoruz. Üzüntümüz dağılmaz, elimizle vade etmemiz değil. Bizim kaydımızın ya anımsatma folklorunun da bütünü.

en Mahmut Güzelgöz Urfa-Urfa dışında tanınan biri, defa Urfa'yı Urfa dışında mis, ve çalkılı ödülleri kazan rli bir araştırmacı.

İle gövde araştırmaların ara-oda geçelerinde, bay- özel günlerde birçok defa imusundur. Her sohbetimiz kenetlenmiş ne kadar enişti ve sınıp abduğunu anlamendisi tabii yapmadığı hal sey kutuk gazelleri doğru iz olanak okuduğuna ve da münasip açıkladığımız şahit olmuşuzdur. Ken- rfa münasip gelenegini on- irden ve İkra edenlerden ka-

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'le ilgili gazete küpürleri

ÇOK YÖNLÜ BİR İNSAN MAHMUT USTA (*)

Ahmet Memduh ALAYBEY

Mahmut Güzelgöz hakkındaki hatıralarımı anlatmaya başlarken; bu gecenin hazırlanmasında emeği geçenlere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ben Mahmut Güzelgöz Ağabey'le 1948 yılında tanıştım. Aramızda 16 yaş farkı olmasına rağmen uzun seneler çok yakın arkadaşlığımız oldu. Ben ve diğer arkadaşlar Mahmut Ağabey'e "Usta" diye hitap ederdik. Bu usta lakabı, mesleği olan tenekecilikten değil de musikiden dolayı kendisine takılmıştır. Gerçekten de, bilhassa Urfa halk müziğinde gelmiş geçmiş ustalar arasında çok büyük yeri var idi. Zamanın ustalarından Mukim Tahir, Mahmut Usta'nın çok methini duymuş fakat bir araya gelip oturmamışlar. Bir gece bir dostlarının evinde oturmaya karar vermişler. Zamanın çalanları, söyleyenleri bir araya gelmiş ve ahenk başlamış. Sıra rast gazeli okumaya gelince Mukim Tahir Mahmut Usta'nın okumasını teklif etmiş. Mahmut Usta rast gazeli okumuş ve rast faslı bitmiş. Sıra uşşak faslına gelmiş ve gazelini Mukim Tahir'e teklif etmişler. Mukim Tahir de "Mahmut efendinin methini duymuştum. Fakat bu derece güzel okuyacağını tahmin etmemiştim. Ben bu rast gazelden sonra bu gece gazel okumam. Bu gecenin ahengi böylece bitsin." demiş.

Mahmut Usta çok güzel gazel, hoyrat ve uzun hava okurdu. Ayrıca çok da iyi bir mevlüthandı. Sesi çok yüksek ve tatlı idi. Sesinin güzel ve işlek olduğu yıllarda henüz Urfa'da teyp falan yoktu. O güzel sesini o yıllarda banta kaydetmek mümkün olsaydı, bugün bantlardaki sesiyle karşı-

(*) Ahmet Memduh Alaybeyi'nin 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde yaptığı konuşma metni.

laştırıldığında aradaki büyük farkı, bilmeyenler dinler ve bizlerin Mahmut Usta'yı haklı olarak methetmemizi doğru bulurlardı. Şimdiki sesini banttan dinleyenler; "Peki Mahmut Usta'nın eski sesine ne oldu?" diyebilirler. Mahmut Usta, genç yaşta ciğerlerinden çok ağır rahatsızlıklar geçirdi. tedavisi çok uzun sürdü. Biraz olsun iyileşti ama o güzelim sesini kaybetti.

Mahmut Usta'nın makam bilgisi çok iyi idi. Zaten Urfa halk müziği makam geleneğine göre söylenir. Bu yüzden Urfa halk müziğini öğrenmek isteyenin, ilk önce makamları öğrenmesi şarttır. Bizler bu hususta Mahmut Usta'dan çok şeyler öğrendik. Urfa halk müziğinde her makamın gazeli vardır. Gazelin arkasından fasıl gibi aynı makamda besteler söylenir. Sırası geldiğinde makamına uygun olarak hoyrat, uzun hava ve sonunda da kırk havalar söylenir.

Mahmut Usta, bildiklerini gençlere öğretmeyi çok arzu ederdi. Fakat o zaman gençlerle bir araya gelebilmek mümkün olmuyordu. Çünkü bir musiki cemiyeti yoktu. Urfa'mızın bu eksiğini gidermek için zamanın müzik sevenlerini bir araya toplamayı düşündük. İlk önce bir ev kiraladık. Merhum Hulusi Kılıçaslan başkanlığında ben, Mahmut Usta, Abdülkadir Güzei, Aziz Çekirge, İbrahim Ağan, Selahattin Atabey ile birlikte musiki cemiyetini kurduk. Tabi ki kolay olmadı. Cemiyeti işler hale getirdik. İki sene kadar çalıştık. Birçok genç müzisyen yetişti. Fakat maddi imkansızlıklar nedeniyle cemiyet iki yıl sonra dağıldı.

Cemiyetin devamı süresince hiçbir genç gazel okumaya heves etmedi. Bu yüzden de bugün için Urfa'mız da hakkıyla bir gazel okuyan yok, gazel öğretecek Usta da kalmadı. Mahmut Usta bu duruma çok üzülür ve derdi ki: "Yahu Ahmet kardeş; bu gençlere benim aklım emiyor. Biz bir şeyler öğrenmek için ustaları takip eder, hangi evde alem yapacaklarsa gizlice o evin penceresinin önünde oturur. gece yanlarına kadar onları dinler, birşeyler öğrenmeye gayret ederdik."

1976 yılının Mayıs ayı idi. Mahmut Usta beni görmek istemiş. Kalktım gittim. Çok sevinçli idi. Hayır ola Mahmut Usta dedim, sevinçlisin. Evet dedi. Hele git bağlamamı al gel işimiz var. Nereye gidiyoruz dedim. Kültür Bakanlığı'ndan bir heyetin geldiğini ve bizi müze binasında beklediklerini söyledi. Gidip bağlamamı alıp geldim beraberce müze binasına gittik. Orada, Milli Folklor Araştırma Dairesi Halk Müziği ve Oyunları Şube Müdürü Yaşar Doruk Bey'le tanıştık. Urfa halk müziğinden bir kaç örnek almak istiyorlardı. Ben de Yaşar Bey'e şöyle bir teklifte bulundum;

Ben ve Mahmut Usta size Urfa'nın bütün türkü, beste, gazel, hoyrat ve uzun havalarnı okuyup çalalım. Siz de banta kaydedip bilahere notaya alın, bir kitap halinde neşredin. Hiç olmazsa bizden sonra öğrenmek isteyenlere bir kaynak olur. Yaşar Bey çok memnun oldu . Ben ve Mahmut Usta bir hafta müddetle 325 parça eser okuyup çaldık. Bu arada belki unuttuklarımız olmuştur. O bant halen Kültür Bakanlığı arşivlerindedir. Yalnız 39 parça türkünün notaları bitmiş ve ilk kitap neşredilmiştir. İnşallah diğerleri de neşredilirse Rahmetli Mahmut Usta'nın da ruhu şad olur.

Mahmut Usta ile sıra gecelerinde, dağlarda, bağlarda müzikli çok güzel günlerimiz olmuştur. Hatıralarımızı birkaç dakikaya sığdırmak mümkün değildir. Mahmut Usta çok yönlü bir insandı. Nadir bulunan bir yeteneğe sahipti. Hafızası çok kuvvetli olup çok güzel masal anlatırdı. Çok uzun gazelleri bir iki okuyuşta ezberlerdi. Çok iyi bir ahlaka sahipti. Mütevazı ve her hali ile iyi bir insandı. Allah nur içinde yatırsın. Allah'ın rahmeti üzerinde olsun. Mahmut Usta'nın rahmetle anılmasına vesile olacak bu geceyi nazırlayanlara ve bilhassa Abuzer Akbıyık kardeşimize şükranlanımı sunarım.

Tenekeci Maıımut Güzalgöz Gaziantepi dostları ile birlikte.
(Soldan sağa) Memik Cuvoğlu, Tenekeci Mahmut, A. Cabbar Demirkan

Tenekeci Mahmut oğlunun düğününde. (Soldan sağa) Sabri Kürkçüoğlu,
Tenekeci Mahmut, Cevdet İşçi, Abuzer Akbıyk.

BÜYÜK ÜSTAT MAHMUT GÜZELGÖZ (*)

H. Osman BENGİSU

Yara benden
Ok senden yara benden
Yolcu yoluna kurban
Selam söyle yara benden

Bugün sekiz buçuk ile dokuz arasında Diyarbakır Radyosu GAP bölümünde üç tane bülbül öttü. İstek üzerine ikisini bir tarafa ayınyorum. Yalnız Güzelgöz ağabeyimizden bahsetmek istiyorum.⁽¹⁾ Kendi sesini bu hoyratla bize duyuran ağabeyimiz çok sevdiğimiz Mahmut Güzelgöz, 1938 tarihinde Gaziantep'e davet edildi. O tarihlerde Urfa'da lise bulunmadığı için bizler Gaziantep Lisesi'nde okuyorduk. Gaziantep'in ileri gelenlerinden - muhakkak içimizde Gaziantep'li kardeşlerimiz vardır, çok iyi bilirler- Sait Güllüoğlu Beyefendi vardı. Gaziantep'in ilk baklavacısı idi. Söylemeye ve müziğe çok meraklı olduğu için Mahmut Güzelgöz ağabeyimizi, oğlunun evlenmesi münasebeti ile Gaziantep'e davet etmişti. Biz de orada talebe olduğumuz için Mahmut Ağabey bize uğrayarak tertip edilen asbap gecesine⁽²⁾ bizleri de götürdü. O zaman Gaziantep'te müziğe meraklı olan bazı şahıslardan, bilhassa Kanalcı isminde bilgi, ses ve makam bakımından Mahmut Ağabey'e yakın bir müzisyen vardı. Bunun tertiplediği bir heyetle asbap gecesine başladılar. Malumunuz fasıla "rast" makamında başlanır. Evvelce adet böyleydi. Son zamanlarda her şey değiştiği gibi "divan" dan, yani tersten başlanıyor. Mahmut Ağabey rast'tan okumaya başladı. Diğer okuyucular hatırımda kaldığına gö-

(*) Diş Doktoru Hacı Osman Bengisu'nun 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde yaptığı konuşma metni.

re Müezzîn Ökkeş Efendi vardı. Sene 1938 olduğu için belki Gaziantep'li misafirlerimiz hatırlayamaz. Kanalıcı vardı ve bir de Sadık Usta vardı. Diğ'er çalgıcılar da tamamen Mahmut Ağabey'e uyarak;

Gösterip ağıyare lütfun, bizlere biçânesin

Bivefa olma cihanda sevgilim bir tanesin'i okuyarak rast⁽³⁾ makamından başladı. Faslın ortasında malûmaliniz gazel okunur. Kendisi şu gazeli okudu. Ben o zaman müziğe çok meraklı olduğum için günlük olarak bunları kaydetmiştim. Bu gazelin sözlerini o hatıratımdan çıkardım. Rast makamında

Bir dem olamam ey gül-i ter bezirde sensiz

Gülsüz olamaz çünkü diken, gül c'e dikensiz

Girdikte kerem eyle makamat-ı edaya

Teller kırarak saz-ı dilim koyma c'üzensiz

İşte büyük üstad Mahmut Güzelgöz bizim kalbimizin tellerini kırarak aramızdan ayrıldı. Gönül dilerdi ki o Gaziantep'teki fasılda girmiş olduğu makamat-ı edaya o güzel sesiyle o makama girdiği zamanki gibi bulunsun. Onu yad ederek kalbimizde saklıyoruz. Yine aynı gecede fasılla ara verilmişti.⁽⁴⁾ Okuyuculardan bir tanesi Kanalıcı'ya dönerek "Mahmut Ağabey'in okuduğu gazel hangi makamın gazeliydi?" diye sorunca gazelin makamının olmadığını, bir gazelin okuyucunun ustalığına göre çeşitli makamlarda okunabileceğini bilen Kanalıcı adamın cehaletinden bozuldu ama bunu farkettermeyerek nazikçe adama dönüp "Hangi makamın gazeli olduğunu Mahmut Ağabey'e sor" dedi. Bunun üzerine Tenekeci Mahmut Ağabey, soruyu soran kişiyi mahçup etmeyecek şekilde, gazelin makamının olmadığını, bir gazelin çeşitli makamlarda okunabileceğini, okuduğu gazeli rast makamında okuduğunu söyleyerek soruyu soran kişiyi aydınlattı.

Başka bir hatırası da şöyledir. Sene 1955, kış geceleri sıvı geziyoruz yaz günleri de bahçeye veya kıra gidiyoruz. Bir bahar mevsiminde bahçeye gitmiştik. O zaman bahçelerde menekşe ekilirdi. Menekşenin çayı yapılırdı. Kendisi de menekşe çayına çok meraklıydı. Menekşe çaylanımızı içtik, şarkı söylemeye başladık, kendisi hoyrat okuyordu.

Su ç menden

Su gelir su çimenden

Mev'ım beni affetse

Kim sorar suçu menden

Bunu bitirdikten sonra o muhitte bulunan bülbüller şakırdamaya başladı. Şimdiki gibi teyp çok yaygın değildi. Mehmet Yetkin isimli arkadaşımızın bir teypi vardı. Kendisi halen sağdır. Bülbüllerin şakırdadığını görünce teybini açtı, "Bunu alalım." dedi. Bülbül o kadar güzel müzikten anlıyor ki ve o kadar güzel makamdan anlıyor ki... Mahmut Ağabey hangi makamdan okursa, bülbül de o makamdan şakırdıyordu. İkinci hoyratını aldı;

Kuluyam
Kurbanıyam kuluyam
Meulam kulum demezse
Ya ben kimin kuluyam

Yine kendisi susunca bülbüller daha yakınlaşmaya, şakırdamalarını yükseltmeye başlıyordu. Öyle tahmin ediyorum ki o havalinin bütün bülbülleri altında oturduğumuz ceviz ağacının üzerine konmuşlardı. Bülbüller sustu, Mahmut Ağabey söyledi. Mahmut Ağabey sustu, bülbüller feriyat etti, hepsini banta aldık. Bu bant halen söylediğim arkadaşımızda mevcuttur.

Bir başka hatırasını anlatayım; bir zamcn belediye reisi olan Hacı Tevfik Saraç bizi Nemrut'un Tahtı'na ⁽⁵⁾ götürdü. Orası Yakup Aleyhisselamın Kilisesi'dir. Muhakkak göreniniz vardır. Der Yakup veya namı diğeri ile Nemrut'un Tahtı üç katlıdır. Bir zemin katı vardır. Üzerine ikinci bir kubbe çatılmıştır, üçüncü katı da gayri müslimlerin ibadet yaptıkları yerdir. Kilise şeklinde bir salondur. Bunların çinleri herhalde bu şekilde yapılıyor ki, gün doğuşuna bir kıblesi, bir de gün batışına bir kıblesi vardır. Mahmut Ağabey tam o haçın üzerine çıktı ve Ezan-ı Muhammedi'yi okudu. Saba makamında o kadar güzel okudu ki, orada mevcut olan cemaatten cezbeğe düşmeyen kalmadı. Ezandan sonra yine saba makamında kendisinin meşhur bir gazeli vardı.

Doğdu ol şah-ı Rüsül dikti zemine alemi, mısraı ile başlayan gazeli ni okudu. Aşağıya indi cemaatin tamamı bayılmış bir vaziyette idi. Kendisi şöyle dedi: "Allah'a şükür bir gayri müslimi müslüman yaptık." Yani kiliseyi camiye çevirmişti.

Merhuma rahmet diler ve bütün misafirlere hürmetlerimi sunanm.

- (1) Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi ile ilgili Diyarbakır Radyosu'nda Prodüktör Fatih Yılmaz tarafından yapılan Yöremizden programı. Bu programda Abuzer Akbiyık Tenekeci Mahmut'un hayatını, Vali yardımcısı Hasan Duruer anma gecesi programını anlattı. Programın başında ve sorunda Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ün sesinden gazeli yayınlandı.
- (2) Asbap Gecesi: Şanlıurfa'da düğünden bir gece önce yapılan erkeklere has müzikli gece .
- (3) Şanlıurfa'da rast ve mahur makamları aynı fasılda söylenir ve bazen bu fasıllara nişaburek makamı veya suzinak makamından şarkılar da katılır.
Mesela, " Aşkı söyleyeyim dinle yeter" şarkısı suzinak makamında olduğu halde, Urfa'da rast faslında okunur.
- (4) Bu kısmı anma gecesinde anlatmadı, kendisiyle görüşmemiz sırasında anlattı.
- (5) Şanlıurfa'nın güneyinde "Nemrut'un Tahtı" diye bil nen tarihi ören yeri.

TENEKECİ MAHMUT EFENDİ (*)

Abdulcabbar DEMİRKAN

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü tanımama sebep olan tesadüf anlatmak istiyorum. 1943 senesiydi. Her zamanki gibi etraf il ve ilçelerden toplanan asker namzetlerini Antep'teki camilerden bazılarındaki toplandıktan sonra gidecekleri kıtalara sevk etmek için bir kaç gün bekletirlerdi. Yine böyle bir zamanda Ömeriye Camii içindeki seukiyattan bir genç, caminin müezzini olan Mahmut Efendi'nin hücrelerine gelip selam kelamdan sonra, Urfalı olduğunu söyleyince müezzini efendi "Urfalı Tenekeci Mahmud'u tanır mısınız?" demiş. "Evet çok iyi tanırım, işte o benim" demesi üzerine müezzini efendi hemen Antep'in müzik mevzuunda ileri gelen hatırlı kişilerine haber veriyor ve Tenekeci Mahmud'a sevk amirinden izin alınıyor.

Bilahare bir evde muhabbet için toplandı. Rahmetli babam beni de beraberinde götürmüştü. Tenekeci Mahmut Efendi o zaman askerlik çağında tığ gibi bir gençti. Evvela çok güzel bir çiğköfte yoğurdu, sonra da bir darbuka ile tek başına bütün çiftelerini de kendisi okuyarak bir uşşak gazel okudu. Orada Antep'in meşhur sesleri ve okuyanları da mevcuttular. Fakat hiç birisi okumadı, sırf kendisini dinlediler. Hepsisi de fevkalâde beğendiler. Bu zevatin içinde meşhur Hafız Kanalıcı merhum da vardı ve çok duygulandı. Kendisini, bir çok iltifatlarından sonra yolcu ettiler. Zaman geçti askerlikten sonra babamla irtibat ve ülfetleri daha da arttı. Derken bu vesile ile tabii olarak bizim de samimiyetimiz fazlaştı. Bu arada ben de askere gidip gelmişim ve irsi olarak musiki aşkına da tutulmuş-

(*) Gaziantep'te Abdulcabbar Demirkan'ın 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde yaptığı konuşma metni.

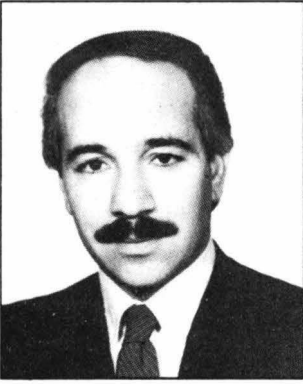
tum. Nasıl olmasın ki, Allah'ın bir lutfu olarak babam rahmetlinin sayesinde, o devrin gerek Antep'te gerekse Urfa'da bir çok insana ömründe bir kere dinlemek dahi nasip olmayan ustaların nağmelerini dinleyerek büyümek bana nasip oldu. İşte bu nedenler Tenekeci Mahmut Efendi ile görüşmelerimizi hergün biraz daha fazlalattırdı. 1962 senesinde babamız Allah'ın rahmetine kavuşunca bu sefer o bana ben ona babamızdan bir koku veren hatıra olduk, samimiyet ve sevgimiz artık bir bağ oldu. Kendisi zaten babama "dayı" diye hitap ederdi, ben de kendisine "dayı" dedim. Bu arada her buluşmamızda onun musikide ne denli bir maharet sahibi olduğunu biraz daha anlıyordum. Mesela kendisinin vasıtası ile Urfa'da bir çok saygıdeğer muhabbet adamı, ses sahibi, çalan okuyan kimselerle tanıştık. Bir çok defalar birlikte sayısız oturmalarımız ve muhabbetlerimiz olmuştur. Bunların hepsi de kendisinin kişiliğine ve musikideki önderliğine saygı duyarlar ve severlerdi. Bunların içinde, merhum Hafız Halil Uzungöl, Ahmet Uzungöl, Cuan Mahey, H. Bakır Yurtsever ve saire arkadaşları ile beraber 1963 yazında Antep'e gelmişlerdi. Gece bir evde oturduk. Ertesi gün pazardı, bir bağa gittik ve Antep'in musiki cemiyeti mensuplarını da davet ettik. Onlar da bir heyet olarak sazları ile geldiler ve muhabbet başladı. Fakat bir türlü uyum sağlanamıyordu, darbucayı merhum Tenekeci Mahmut çalıyor ve sazları dili ile ve darbuka ile örnek gösteriyorsa da netice alamadı, sazları bırakıp dinlemeye geçtiler. Rahmetli Tenekeci bir tek darbuka ile sanki bütün sazların eşliğinde okuyomuşcasına coştı da coştı. O gün ben sanki kendimden geçmiştim. Babamın ölümünün yeni oluşunun da etkisi beni orada duramaz etmişti. Ben biraz uzakta bir ağacın altına gidip orada hem ağlıyordum hem de dinliyordum. O yüksek perdelerde ses havadan süzülüp geliyordu. Derken rahmetli kalkıp yanıma geldi "sen böyle ağlıyorsan ben okuyamam" dedi, kendisi de duygulandı ve beni alıp getirdi, muhabbete devam edildi. Antep'in musiki cemiyeti mensupları orda kendisine hayran kaldılar ve çok takdir ettiler. Çünkü Tenekeci Mahmut Efendi'de nadir okuyucularda bulunan vasıflar vardı; hiç şaşmadan ritme hâkim olarak fevkalade darbuka çalar, sesinin hem üstü ve hem altı ton bakımından her perdeye hâkim, doyurucu, lezzetli ve olgundu. Bu sesle ilahiler, şarkılar, türküler, gazeller ve hoyratların bilumumunu hakkıyla ve sanatkârane icra eder, yaptığı işi bi hakkın yapardı. Mesela bir çok okuyucuların hemen hepsinde görülebilen okurken unutmak, şaşımak gibi bir duruma bu zatta hiç tesadüf etmedim. Çünkü yaptığını gönülden yapardı. Dostluğu, ahbablığı da böy-

le idi. Mesela gene bir seferinde Halil Hafız merhumla Antep'e mevlüt okumaya gelmişlerdi, gündüz benim yanıma geldiler. Hoşbeşten sonra akşama benim de gelmemi istediler. Ben mevlüt sahibini tanımıyordum, gitmek istemedimse de ısrar ettiler, ben de yemekten sonra gelirim dedim ve gittim. Kendileri yemeği başka yerde yemişler ve daha gelmemişlerdi. Tabii ordakiler beni tanımadığı için ben şöyle alt tarafta bir yere oturdum, biraz sonra geldiler ve üst başa geçip oturdular. Orada beni gördüler ve yanlarına çağırdılar. Yanlarında bulunup da benim vasıtamla tanıştıkları birisi "bana bak, gördün mü bizsiz olamıyorsun" diye serzenişte bulununca Tenekeci Mahmut Efendi hemen müdahale edip "yok öyle değil, o bizsiz olsa dahi biz onsuz olamayız" diyerek onun sözünü ağızında koyup samimiyete bir sadakat örneği verdi. O insan adamdı. Hani şair de öyle tarif etmiş ya: "Unutma hüsn ü ülfet ettiğin ahbabı her yerde, vefâkâr ol vefâ insana layık bir meziyettir" diye böyle insanlara örnek vermiştir. Zaten her zaman böyle değil midir? Manevi değerlere önem vermiş, insanlık ölçülerine riayet etmiş örnek insanların ekserisi böyle maddi varlık sahibi olmaz, ama onların sahip oldukları kıymetlere de sahip olmak maddiyatla olmaz. Yine şairin tarifi ile şöyledir: "Varlıkla vanılmaz der-i ihsanına yârin/ İhsan ile ol sahib-i ihsan ele girmez/ Can bahş ile bil sohbet-i pîrânı ganîmet/ Her şey bulunur sohbet-i pîrân ele girmez" İşte bu değerli mısraların ispatı değil midir Tenekeci Mahmut Efendi? Fakat ne yazık ki daima şaşmaz bir kaide gibi bu gibi zatlardan öldükten sonra kıymeti bilinir. Rahmetlinin hayatı ekseri fakr ü zaruret ile geçtiği halde ve bizlerle de bu kadar yakınlığı olduğu halde hiç bir gün ne maddi halinden şikâyet etti ne de bir kimseden herhangi bir talebini duydum. Daima meclislerin maddede en fakiri olduğu halde, mana bakımından en ilerde ve meclisin en üst başında vakarla o meclisi temsil eden kendisi olurdu.

Aslında bu gibi zatlardan hayatları gibi, öldükten sonraki halleri de ders vericidir. Şöyle ki, hepimizin tanıdığı bir çok zengin, varlıklı insanlar vardır ki öldükten pek az zaman sonra unutulmaya başlıyor, derken bir an geliyor ki adları bile anılmıyor. Öyle ise kimler kazanmış ve ön planda kazanılması lazım gelen neymiş? Bütün büyük zatlardan tavsiye ettiği gibi "mana" imiş. Yunus da öyle demiyor mu: "Bir gönüle girebildimse" Yani ömrün bir işe yaraması gönüle girmekmiş.

Allah cümlemize ömrümüzü bir işe yaratmayı nasip eylesin! Amin. Baki kalan bu kubbede hoş bir sada imiş. Kendisi gönül ehli olduğu kadar da mütevazî ve vefâkâr, dostunu unutmaz arardı. Bir bakarsın ani-

den çıkar gelir, "ağam sana iki gün misafir geldim" der ve bizi sevince boğardı. Tabii hemen mevsimine göre bir yerde toplanır, çok hoş alemlerimiz olurdu. Harikulade bir zekâyâ sahipti. Yine yukanda arzettiğim gibi bir gelişinde bize hikâyeler anlattı. Bir insan elinde bir kitaptan okusa ancak bu kadar düzgün anlatabilirdi. Hiç şaşmadan, duraklamadan uzun uzun anlattı. En son Urfa'da bir dostumu görmüş ve beni sormuş. "Selam söyle, artık emekli oldum serbestim, iki gün sonra gelip misafir olacağım" diye haber göndermişti. Fakat maalesef iki gün sonra bizim kendisinin cenazesine gitmemiz mukaddermiş Allah rahmet eylesin, amin. Merhumun anılmasında emeği geçen kadirşinas sayın Şanlıurfa Valisi Ziyâeddin Akbulut, Abuzer Akbıyık ve sair kıymet bilenlere teşekkür eder, saygılar sunarım . Tüm Urfalılara ve Urfa'ya selam!

SANATÇI KİŞİLİĞİYLE MAHMUT GÜZELGÖZ (*)

Mehmet ÖZBEK

*"Yâdigâr olsun bu nazmım evliyây-ı sâgare
Per açıp gitti Rif'at ardınca feryâd eyleyin"*

Nedense elden uçup giden ve tekrar gelmeyecek değerleri andığımda, hep Rif'at Dede'nin, "Ben şehîd-i bâdeyem dostlar demim yâd eyleyin" dizesiyle başlayan gazelinin bu son beyti aklıma gelir. Sonsuzluğa gitmeyi, ama yücelerek gitmeyi ne kadar güzel anlatır.

Urfa müzik dünyasının son yıldızlarından biriydi Mahmut Usta. Ona hemen herkes böyle seslenirdi. Bu seslenmede gerçek payı vardı eîbet. Küçük yaşlardan beri sürdürdüğü tenekecilik işinden öte, o bir müzik ustası, bir gönül ustasıydı.

Hatırladığım kadıyla Mahmut Usta'yı 1950'li yılların sonlarına doğru Urfa Musiki Cemiyeti'nde tanıdım. Ağır, vakur ve usta bir kişiydi.

Müziğe olan merakı yüzünden, çok küçük yaşlarda müzik fasıllarına katılmış, "Mıkım Tahir" (Tahir Oturan), "Dambıraçı Devriş" (Derviş Vatansever) gibi bir çok ustanın çıraklığını yapmış ve onlardan çok yararlanmışsa da, O'nun sanatçı kişiliğinin oluşmasında en çok etkilendiği kişi, rahmetli Hacı Nuri Hafız (Nuri Başaran)'dır. Hastalık ve sıkıntılarla geçen çocukluğunda, ruhi bunalımlar geçirdiği gençlik yıllarında, ruhunu teselli edecek gücü Nuri Hafız'ın yanında ona hizmet etmekte bulmuş, onun ilahi sesinde gönlünü mutluluğa kavuşturmuştur. Gece-gündüz, şehirde-dağda süren bu beraberlikte, Mahmut Usta Urfa makamlarının yapısını ve geleneksel üslûbun tüm inceliklerini öğrenir.

(*) Mehmet Özbek'in 4 Mart 1992 tarihinde yapılan "Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi"nde yaptığı konuşma metni.

Urfa'da fasıl geçen topluluklarda, yörenin uslubunu bilen usta okuyucuların yanında bir de "veve..."ciler vardı. Bunlar ustaların terennümlerine katıldıklarında, gırtlaklı müzik yapmaya uygun olmadığından, işleme uygun uzun sesleri, ustalar gibi gırtlak nağmeleriyle değil, alt çene hareket ettirerek çıkardıkları "veveve..." gibi hecelerle geçiştirirlerdi (örnek olarak: "Canı dilde hane kıldın akibet, Haneyi virane kıldın akibet." ilahisini "Cavavunuvı dil deveveve havavaneve kıvıvıldıvın avakivivibevevet" şeklinde okurlardı). İşte Mahmut Usta'nın en önemli özelliklerinden biri de sade ve nezih (seçkin) okuyuş üslûbunu benimsemesi ve okurken sesleri konuşur gibi yerli yerine oturtmasıydı.

Dâvudî, yani bariton ses rengine sahip olmasına karşılık, tenor dediğimiz ince seslerin çıkabileceği perdelere de çıkabilen 2 1/2 oktavlık ses genişliğine sahipti Mahmut Usta. Üst ve alt perdelere sesinin volümünü (gücünü) koruyabilirdi ve en kıvrak melodi pasajlarını rahatlıkla geçebilirdi. Son zamanlarında bile, özellikle makam okurken sesinin üst sınırına geldiğini zannettiğimiz ve daha tizlere çıkamayacağı endişesine kapıldığımız anda bile, ezgiyi tize doğru genişleterek dinleyenleri hayrete düşürdü. Kürdî ve divan makamlarında, 3'üncü mertebeden¹ sonra pek zor olmasına karşılık çekinmeden beşiri² okuyabilirdi.

Sağlam bir usûl ve dengeli bir ritme sahipti. Bu özelliğinden ötürü meclislerde usul çalgısını, tef ya da darbukayı daima kendisine çaldırırlandı. Sesi ve icrası kıvrak olmasına karşılıklı usûl vurmada velveleye kaçmazdı.

Okuma ve yazmayı son zamanlarda kendi gayretiyle çözen Usta, türkü ve divan havalının sözlerini eksiksiz ve doğru bilirdi. Dil ve edebiyata vakıf, oldukça zengin birikimi olmasından ötürü, yanlış okunmuş bir şiiri ilk defa duyuyor olsa bile tamir edebilme yeteneğine sahipti. Şiirleri küçük yaşlardan beri kulaktan öğrenmesine rağmen, Arapça ve Farça terkiplerin anlamını bilir, okuduğu her gazelin açıklamasını yapabiliirdi. Dinî musikiden gelen birikiminden dolayı okuduğu gazellerdeki kavram ve deyimlerin yanında telmihe esas olan olaylardan da haberliydi.

Sağlam kişiliği ve zengin Urfa müziği birikimine sahip olması nedeniyle rahmetli Muzaffer Sansözen, zaman zaman Ankara Radyosu'na giden ekip içinde Mahmut Usta'ya ayrı bir ilgi göstermiş ve her seferinde ondan yeni şeyler tespit etmiştir.

Diğer önemli özelliklerinden biri de Mahmut Usta'nın geniş bir hayal gücüne sahip olmasıdır. Verilen bir konu üzerine, rahatlıkla bir hikâye düzebilir ve bunu nefis bir ustalıklarla anlatabilirdi. Eskilerin deyişiyle

iyi bir musannif, usta bir meddahtı.

En kızdığı şey, müziğin ve şiirin kadrini bilmeyenlerin, eksik ve yanlış okuyuşlarıydı. Gönülündeki sevgi ve dostluk duyguları, ona daima kişisel sıkıntılarını unutturmuştur. Meclislerde son derece ılımlı olan Usta, özellikle atışmalarda zaman zaman ustalığını konuşturarak çok acımasız olurdu.

Öğretme konusunda çok alçak gönüllüydü. Gençliğimizin ve toyluğumuzun verdiği heyecanla, nerede görsek kendi sıkıntılarını düşünmeden ondan bir şeyler öğrenmeye çalışırdık. O da hiç çekinmeden dert ve sıkıntılarını bir tarafa bırakarak eline geçirdiği bir kibrit kutusunu darbuka gibi kullanır ve bize yeni şeyler söylemeye çalışırdı.

Mahmut Usta'nın repertuarını üç ana başlıkta toplamak gerekir. Bunlardan biri "Urfa Halk Müziği" diğeri "Urfa Yöresi Dinî Müziği" ve sonuncusu da "Klasik Türk Müziği"dir.

Mahmut Güzelgöz Urfa halk müziğini kırk havalar, divanlar da dahil uzun havalar ve oyun havaları olmak üzere tüm incelikleriyle bilirdi. Popüler olmuş Urfa türküleri yanında, çoğu ustalarca unutulmuş bir çok hava onun sağlam hafızasında canlılığını korudu. Bunlardan biri "yayla mayası"dır.

"Havayıdır deli gönül havayı,
Alıcı kuş yüksek yapar yuvayı.
Türkmen kızı katarlamış mayayı,
Çeker gider yaylasına, eline

Sözleri Karacaoğlan'a ait olsa da ezgisi buram buram Urfa kokan bu havayı Usta büyük heyecanla okurdu.

Urfa makamlarının hemen hepsini mertebeleri ve ayaklan³ ile eksiksiz bilmekle birlikte en çok hicaz, kürdi ve nevrüz makamlarını severdi. Urfalı Şair Fehim'in "Yanıp bir nâr-ı ruhsâre çerâğân olduğun var mı? Senin pervâne veş şem'e sebistân olduğun var mı?" diye başlayan gazeliyle okuduğu nevrüz makamı, onun şaheseridir.

Sevdiği ve beğendiği diğer yöre türkülerini büyük bir içtenlikle okur ve bunlardan derin bir zevk alırdı. Aşık Veysel'in "Havaalanma telli turnam, uçup gitme yeke karşı" deyişi, bunlardan biridir.

Dinî müzikte de kendine has bir üslubu olmakla birlikte, Urfa'da yaygın olan Yazıcıoğlu Muhammed'in "Vesilet-ün Necat"ını, "Mustafa Mevlidi"ni ve "Refet Mevlidi"ni ezbere bilir ve okurdu. Ayrıca bu ortam

için çok sayıda kaside ve ilahi bilirdi.

Mahmut Usta Türk Sanat Müziğinden de aynı bir zeuk alırdı. Reper-tuannda basit makamların hemen hepsinden bir çok eser vardı. Urfa mü-zik fasıllarında zaman zaman bu ezgilere de yer verilirse de faslın esası-nı Urfa yöresi türküleri oluşturur.

Sözlerimin sonunda Mahmut Usta'yı değerlendirirken, onun herşey-den önce sıradan bir türkü çığıncısı değil, halk klasiklerini "divan"ları ya-şatan ve sevdiren bir usta olduğunu belirtmek isterim.

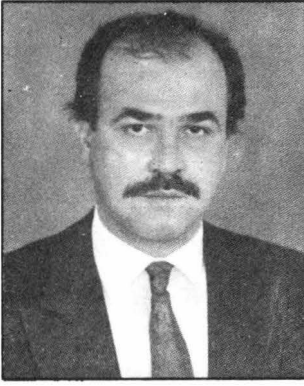
Ne yazık ki giderek yozlaşan müzik bahçemizin, temel renklerin-den biri olan divan havaları, kısa sürelerle birbiri ardınca bizlere veda eden Tenekeci Mahmut, Ahmet Hafız ve Halil Hafız gibi ustalarla birlik-te uçup gitmektedirler. Kır çiçeği gibi olan sade türkülerle daima karşı-laşabiliriz. Ama geçmişle-günümüz, aydınlıkla-halk arasında duygu ve anla-yış birliği sağlayan bu havaları bir daha yeşertmek, çok zor görünmekte-dir. Mimarîde Sinân üslûbu yaşatıldığı gibi müzikte de divan üslubunu ya-şatmak gerekir. Yeni yetişen Urfalı gençlere bu alanda büyük görevler düşmektedir.

Allah'ın rahmeti bu dünyadan gelip geçen ve hoş bir seda bırakanları-ın üzerlerinde olsun.

1) Mertebe : Burada hane, bölüm anlamına gelmektedir.Mertebelerin her biri ayrı bir makam çeşnisi gösterir. Konuya uzak olanlar bu terim yerine yanlış olarak kat terimi-ni kullanmaktadırlar ki, bilindiği gibi katın ayrı bir anlamı vardır ve usta halk sanatçıla-rı arasında oktav (sekizli) anlamında kullanılır. Böylece kat her hangi bir çeşninin ye-rinden değil bir oktav yukarıda ya da aşağıdaki yerine denir.

2) Beşiri : Urfa'nın en yaygın hoyratlarından birine verilmiş addır ki galat-ı meşhur-dur. Aslı arazbar "elezber" olmalıdır.

3) Ayak : Giriş ve aranağme anlamına gelebileceği gibi, bir havanın tüm bölümleri-nin aranağmelerini içeren bir kompozisyonun bütünü de olabilir. Urfa Divan Ayağı gi-bi.

EBU İBRAHİM HAKKINDA (*)

İ. Rafet YILMAZOĞLU

4 Mart 1992 akşamı Tenekeci Mahmut (Güzelgöz) Efendi'yi rahmetle andık. Şurkav'ın anma gecesinde eski dostları, talebeleri birer birer O ustayı anlattılar. Anlattılar ama, genelde Mahmut Efendi'nin sanatı sanat için veya sanatı halk için icra ettiğini söylediler. Ne var ki, Mahmut Efendi'nin bir de sanatı Hak için yaptığı zamanlar vardır. O andaki hallerinden bazıları ben size anlatmak istiyorum:

Rahmetli aşk meclislerinde söylemeye başladığı zaman, uzun boynu üzerinde kafasını sağdan sola sert bir şekilde çevirir. Çevirirken de ciğerlerinin derinliğinden gırtlığa gelen bir öksürüş. Öyle bir öksürüş ki, sanki okuyacağı naat ve münacaat öncesi içindeki tüm zulmeti söküp atarcasına bir öksürüş...!

Temizlenmiş göğüs kafesinden gırtlığa ses geldiği zaman Ebu İbrahim sağ elini sağ kulağına, kapatırcasına götürür (ki, Urfa'da buna "elini kulağına atma" derler) o zaman kulağını dünyaya kapatmıştır... Sıra özlenen sevgiliyi görmeye gelmiştir. İşte o zaman Fuzulî'nin buyurduğu gibi:

"Cem'et dil-i sad pâremi
Çün O'nun her pâresi bir tîğ-ı müjgândadır..."

Rahmetli, gözlerini kapar, kirpiklerinin ucunda sevgilisinin görüntüsünü birleştirir ve yakarı başlardı..

Şeyh Muhammed Harranî (Rahmetullah-ı Aleyh) Hazretleri Ebu İbrahim'i mevlüt okumak için Bursa'ya çağırmişti... O zat için İstanbul'da

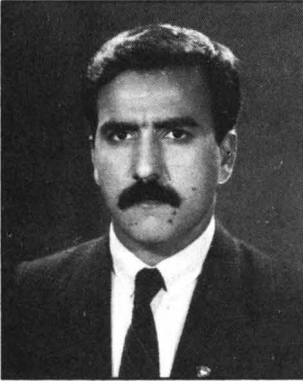
(*) Zaman Gazetesi Şanlıurfa İlavesi, Mart 1992, Sayı : 3

ve Bursa'da da mevlûthanlar vardı. Ama, Ebu İbrahim gibi aşık?.. Bilemiyorum... Bilemiyorum... Fakat, Hak aşık olan Ebu İbrahim'i çok seviyorlardı.

Merhum'un babasına adını veren büyük evladı H. İbrahim, babası ile ilgili bir hatırayı şöyle anlatmıştı:

"Babamın, gazelinin okumak isteyip de sözlerini bulamadığı bazı gazelleri, bizzat gazelin sahibini rüyada görerek ondan öğrendiği olmuştur."

Hak Aşığı olan Ebu İbrahim Tenekeci Mahmut (Güzelgöz) Efendi'yi bu yönüyle tanımamızın da gerekli olduğunu düşünüyor ve Allah'ın rahmeti üzerine olsun diyoruz...

AİLE REİSİ OLARAK (TENEKECİ) MAHMUT GÜZELGÖZ

Osman GÜZELGÖZ

Tenekeci Mahmut, ailesi ve çocuklarına çok bağlı, gönlü insan sevgisi, bilhassa da çocuk sevgisi ile dolu, ailesinin maişet derdi çekmemesi, çocuklarının dünya sıkıntıları ile mahzun olmamaları için didinip çalışan, evlat terbiyesini herşeyden aziz bilen, yüksek merhamet sahibi, şefkatli ve oldukça da hassas bir aile reisiydi. Evladı olmaktan her zaman şeref ve gurur duyduğumuz, kendimizi onun adıyla tanıttığımız, varlığı ile insanlar arasında itibar ve kabul gördüğümüz babamızın hayatında iki önemli unsur vardı: Bunlar kültürü, folkloru, tarihi ve insanı ile Urfa ve ailesi ile çocukları idi.. Elinizdeki kitapta önem verdiği birinci unsur için neler yaptığını sanırım yeteri kadar bulabileceksiniz. Ben de kısaca babamın aile reisi olarak sahip olduğu özelliklerden birkaçını burada dile getirmek istiyorum :

Tenekeci Mahmut'un aile reisi olarak önem verdiği en önemli husus çocuk terbiyesi idi. Çocuklarının iyi ahlak sahibi ve terbiyeli insanlar olarak yetişmeleri için elinden gelen her fedakârlığı gösterirdi. Okuma yazmayı ilerlemiş yaşında kendi kendine öğrendikten sonra özellikle dini eserleri okuyup bizlere çeşitli nasihatlerde bulunurdu. Önemli gördüğü konuyu seçer ve bize oraları okutarak yararlanmamızı temin ederdi. Bunu yaparken de bizi kırmamaya özen gösterirdi. En önemli sözlerinden birisi şu idi : "Kim ne yaparsa kendi kendine yapar..." Bir de ara sıra sinirlendiği zaman şu Urfa deyimini tekrarlardı : "Siz verin yiyeyim, örtün yatayım, bekleyin ölmeyeyim" felsefesi ile yaşıyorsunuz. Böyle düşünürseniz başarılı olamazsınız.

Babamızın üzerinde durduğu önemli hususlardan biri de, yalan söylememek ve verdiğimiz sözü tutmamamızdı. Akşam eve saat 7'de geleceğimizi söylemişsek mutlaka o saatte gelmemizi isterdi. Biraz gecikir-

sek evde duramaz, sağı-solu arar, evden çıkarak sokağın başında bizi beklerdi. Arkadaşlarımızı, nerelerde oturduğumuzu, kimlerle dolaştığımızı mutlaka bilmek isterdi. Çocukların büyüklerle beraber bazı toplantı ve sohbetlere iştirak etmesi taraftan idi. Bizi dağ yatılanna ve sıra gecelerine götürür buralarda eski kültürümüzü öğrenmemizi, maddeye değil de, arkadaşlığa, dostluğa kıymet verdiklerini görmemizi isterdi. Köklü geleneklerimizin, tarih ve kültürümüzün ailesinde yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması taraftan idi. Bunu önce ailesinde başarmak isterdi. Bazı geceler bizi etrafına toplar, içinden hisse alınacak masallar, menkıbeler, hikayeler anlatırdı. Bizimle çocuk oyunlan oynar, sevinmemizi ve coşmamızı görünce de dünyalar onun olurdu.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz çok mükemmel bir aile reisi idi. Ailesinin ve çocuklarının maişet derdi çekmemesi için, dünya uğruna kimseye muhtaç olmamaları ve bu hususta hüzünlenmemeleri için kendisi ilerlemiş yaşına rağmen çalışır, didinirdi. Açık yürekli ve oldukça hassastı. Çok kolay ağlardı. Özellikle çocuklarının hastalığı, problemleri, sıkıntılarının veya geçici de olsa bazı meseleleri babamızı çok ağlatmıştır. Sevindiği zaman da ağlardı. Bütün çocukları ve torunları yanında olduğu zaman sevinçten gözyaşı döker ve hemen bu tabloya nazar değmemesi için dua okumaya başlardı. Kendisinde varolan insan sevgisinin çocuklarında da olmasını isterdi. Bize hep "Dünyaya kıymet vermeyin. Bende var olan müzik kaynağı için beni arayıp soranları ve işleri bitince de unutanları iyi tanıyın. Menfaatınız ve ikbaliniz için insanlara minnet etmeyin... Kendi kendiniz: tanıyın.. Yerinizi bilin.. Ayağınızı yorganınıza göre uzatın ve kanaat edin" diye nasihatlerde bulunurdu.

Vefatına kadar, varlıklarına hayatını adadığı Urfası, ailesi 10 çocuğu ve yirmiye varan torunu ile yaşayan Tenekeci Mahmut Güzelgöz, çocuklarının istediği gibi yetiştiklerini gömenin, ailesi ve Urfası için yapabileceklerinden azamisini yapmış olmanın huzuru ile gözlerini hayata kapadı. Sağlığında herşeyden fazla ehemmiyet verdiği ailesi ve Urfası ölümünde kendisinin yanbaşında idi...

Son olarak bir hususu daha ifade etmek istiyorum.

Babamız Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü hayattayken unutmayan, bize güzel dostluk örnekleri veren bütün talebelerine, arkadaşlarına, gönüldaşlarına teşekkür ediyoruz.

Ölümünden sonra hatırlanmasını, anılmasını sağlayan ŞURKAV Başkanı Sayın Valimiz T. Ziyaeddin Akbulut'a ve ŞURKAV Yönetim Kurulu ile çalışanlarına, bu kitabın hazırlanmasında büyük emeği geçen vefakar dostumuz sayın Abuzer Akbıyık'a ve bütün emeği geçenlere de ailem adına şükranlarımı sunuyorum. Bu kitabın çapı ve muhtevası ne olursa olsun samimi olarak hayatını memleketine adanmış bir gönül insanını bu güne tanıtacağına ve yanlılara taşıyacağına gönülden inanıyorum.

TENEKECİ MAHMUT İLE İLGİLİ YAYINLANAN YAZILAR

a. 11 Nisan Gazetesi - İstanbul

- Tenekeci Mahmut, Dizi yazı, 2. ve 3. sayı, Mart 1988
- Tenekeci Mahmut'u Kaybettik, 3. sayı, Mart 1988
- Teşekkür Yazısı, 6. sayı, 1988
- Şade Bülbül Hikâyesi, 10. sayı, Ekim 1988
- Tenekeci Mahmut'u Anıyoruz, 17. sayı, Mart 1989
- Tembelo Hikâyesi, 18. sayı, Nisan 1989
- Gönül Telimizi Titretenler, Abuzer Akbıyık, 21. sayı, Mart 1989

b. Güneydoğu Gazetesi - Şanlıurfa

- Urfa Büyük Bir Ustasını Kaybetti, haber, Adil Saraç, İbrahim Halil Çelik, Abdullah Balak, Mehmet Oymak ve Abuzer Akbıyık'tan görüşler, 2534. sayı, 8 Mart 1988
- Bir Abide Yıkıldı, Makale, Halil Biner, 2534. sayı, 8 Mart 1988
- Tenekeci Mahmut'un Ardından, Makale, A. Naci İpek, 2535. sayı, 9 Mart 1988
- Tenekeci Mahmut, Dizi yazı, Osman Güzelgöz, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540. sayılar, 9 - 15 Mart 1988
- Mahmut Güzelgöz, Makale, Adil Saraç, 2535. sayı, 9 Mart 1988
- Mahmut Amca, Makale, M. Ali Ekren, 2536. sayı, 10 Mart 1988
- Büyük Üstad Tenekeci Mahmut Anıldı, Haber, Müjdat Keser, 6.3.1992

c. Hizmet Gazetesi- Şanlıurfa

- Tenekeci Mahmut'tan Derlemeler, Folklorumuz, Dizi yazı, Abuzer Akbıyık, Sabri Kürkçüoğlu

"Çocuk Oyunları" 47 oyun, 23.3.1985 - 6.5.1985

"Urfalı Musikişinaslar" 10.5.1985 - 11.6.1985

"Türkü Hikâyeleri" 15 Türkü, 4.9.1985 - 24.9.1985

"Seyf'ül Mülk Hikâyesi" 26.9.1985 - 11.10.1985

"Seyf'ül Zülyezen" 11.10.1985 - 23.10.1985

"Tenekeci Mahmut'un Hayatı" 18.4.1986 - 28.4.1986

"Hoyrat Çeşitleri" 8.5.1986 - 12.5.1986

"Şanlıurfa'da Makam Geleneği" 13.5.1986 - 15.5.1986

- Folklor Hazinesimiz Tenekeci Mahmut Usta, Makale

Abuzer Akbıyık, 7102, 7103 ve 7104. sayı, 9, 10, 11 Mart 1988

d. Haran Dergisi

- Tenekeci Mahmut'la Konuşma, M. Kemal Apaydın, Sayı : 3,4,5

- Seyf'ül Mülük Hikâyesi, Sayı : 13, 14, 15

- Seyf'ül Zülyezen Hikâyesi, Sayı : 16, 17, 18, 19

- Tenekeci Mahmut Kimdir, Sayı : 25

- Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den derleme "Mukim Tahir"
Sayı : 26

- Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den derlemeler, Derleyen Mustafa
Görgen, Kanuni Ayıbo, Sayı : 27, Topel Abe, Sayı : 28, Mustafa
Çavuş, Sayı : 30

e. Gong Dergisi – İstanbul

- Selahattin Alpay Tenekeci Mahmut'la buluştu 27.7.1981

- Urfalıların da Bir Konservatuarı Var, 23.12. 1982

f. Zaman Gazetesi (Şanlıurfa İlavesi)

- Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü Anma Gecesi Yapılacak.Haber,
Şubat 1992, Sayı : 2

- Tenekeci Mahmut Anıldı. Haber, Mart 1992, Sayı : 3

- Ebu İbrahim Hakkında, Makale, İ. Rafet Yılmazoğlu Mart
1992, Sayı : 3

g. Diğerleri

- Mahmut Güzelgöz, Tanıtıcı yazı, Kültür Bakanlığı TRT Genel
Müdürlüğü - Anadolu Folklor Vakfı, Kaynaktan Radyo'ya Tele-
vizyon'a Türk Halk Müziği Konseri programı metni, 1984

- Şanlıurfa Üzerine Çeşitlemeler, Adil Saraç, Şanlıurfa Kurtuluşu-
nun 68.yılı, 11 Nisan 1988

- Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Hayatı, Abuzer Akbıyık Şurkav,
Tenekeci Mahmut'u Anma Gecesi Davetiyesi.

3. BÖLÜM

* TENEKECİ MAHMUT'LA İLGİLİ TEYP

ve VİDEO BANTLARI

* TÜRKÜ ve HOYRAT DERLEMELERİNDEN

ÖRNEKLER

TENEKECİ MAHMUT'LA İLGİLİ TEYP VE VİDEO BANTLARI

Urfa'da musiki geleneğinin bir parçası da "Bant yapmak" adetidir. Bu geleneğin Şanlıurfa'da musikinin gelişmesinde ve geniş kitlelere yayılmasında büyük payı vardır. Bu gelenek bugün de sürmektedir. Çeşitli kişilerle icra edilen müzik, kasnak bantlı teyplere kaydedilir. Bu bantlarda Urfa müziğinin ve makam geleneğinin en seçkin örnekleri vardır. Müziğe meraklı kişiler kendilerine özel doldurulan bantlardan veya diğer meraklılardan temin ettikleri müzik bantlarından birer arşiv oluşturmuşlardır. Bazı meraklılar kendilerine özel doldurulan banttın başkalarında olmasını istemezler veya bant yapılırken başkalarına verilmemek üzere yemin ederler. Bu nedenle bantın kopyasını isteyenlere, "Yeminli bant" deyip kopyasını vermek istemezler. Bu bantlardan meşhur olanlarının "Diplomalı bant", "Keşkürlü bant", "Şam bantı", "Kurşunlu bant" gibi her birinin ayrı isimleri vardır. Tenekeci Mahmut Güzelgöz de bant yapma geleneği içerisinde aranılan kişi olmuş ve bu vesile ile birçok bant yapmıştır. Yaptığı bantlar halen müzikseverlerce zevkle dinlenmektedir. Şanlıurfa'ya teyp geldiği günden itibaren Tenekeci Mahmut birçok müzik meclisinde yüzlerce bant yapmıştır. Bu bantların bir kısmı silinerek yok olmuş, bir kısmı da şu anda bilgimiz dışındaki kişilerin arşivindedir. Biz bir tespit olması, bu konuda araştırma yapmak isteyenlere bir ışık tutması, Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ü bu yönüyle de tanıtmaya amacıyla bilgimiz dahilinde olan kişilerdeki arşivleri tarayarak Tenekeci Mahmut Güzelgöz'ün aşağıdaki mahalli bant arşivini oluşturduk.

Tenekeci Mahmut'un bantları en çok Gaziantepli Memik Ağa (Cuvoğlu), Halil Binbaşıoğlu, Dişçi Hacı Osman Bengisu, Ahmet Savaş, Sucu Mehmet Topaç, Halıcı Bakır Dellalbaşı, Abdullah Uyanık, Mustafa Şahin, Osman Güzelgöz ve Abuzer Akbıyık arşivinde bulunmaktadır. Bu

saydığım kişilerin dışında da bazı müzikseverlerin arşivlerinde Mahmut Usta'nın bantlarına rastlamaktayız.

Tespit edebildiğimiz Tenekeci Mahmut Güzelgöz'le ilgili teyp bantları;

1. TENEKECİ MAHMUT (SOLO)
(Defli gazel ve ilahiler, Halıcı Bakır'a yapılan bant)
2. TENEKECİ MAHMUT (SOLO)
(Keman, ud ve kanunlu)
3. TENEKECİ MAHMUT
(25.12.1968 Kılıçlı öyküsü, H. Ferit Özbek'in evinde)
4. TENEKECİ MAHMUT
(Yanıp bir nar-ı ruhsare)
5. TENEKECİ MAHMUT (DEFLİ)
(İndim gittim Diyarbekir düzüne)
6. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -1
(Tenekeci Mahmut'un hayatı)
7. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -2
(Eminem oturmuş)
8. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -3
(Görmeyince sabredemem)
9. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -4
(İndim gittim)
10. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -5
(Erzurum'un Erzincan'ın Ovası var)
11. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -6
(Çaya iner ağlarım)
12. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -7
(Çekin çadırımı)
13. TENEKECİ MAHMUT (MİFAD DERLEME) -8
(Can-ı var canan arar göynüm)
14. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -1
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Ağam etme bu nazı)
15. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -2
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Bağiy bağımca var mı)
16. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -3
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Çorabı çektim)

17. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -4
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Eğin harap olmuş)
18. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -5
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Hışışlı hançer)
19. TENEKECİ MAHMUT (DERLEMELER) -6
(Osman Güzelgöz Derlemeleri, Meclisinde mail oldum)
20. TENEKECİ MAHMUT - KORO
(Kolumu salladım, Halil Binbaşıoğlu 11 Nisan Özel bantı)
21. TENEKECİ MAHMUT - KORO
(Az kaldı bayram ola, Halil Binbaşıoğlu 11 Nisan bantı)
22. TENEKECİ MAHMUT - KORO
(Urfa folklorundan bir demet bantı)
23. TENEKECİ MAHMUT - KORO
(27.12.1985 Sıra gecesi bantı)
24. TENEKECİ MAHMUT - KORO
(Hasılım yok)
25. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-HAMİT HAFİZ -1
(G. Antep bantı)
26. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-HAMİT HAFİZ -2
(G. Antep bantı)
27. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-KİDE HAFİZ-
H. NURİ HAFİZ - 1
(Komple bir bant olmayıp derlemedir)
28. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ
(Yanıp nar-ı bir ruhsare)
29. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-CUAN MEHMET
(Kibritli bant, G. Antepli Memik Ağa'ya yapılan)
30. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-CUAN MEHMET
(Ağyar ile geçti, G. Antepli Memik Ağa'ya yapılan)
31. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ
(Hışışlı hançer, Ahmet Savaş'ın evinde doldurulmuş)
32. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ - İSHAKOĞLU -1
(Davut İshakoğlu'nun ashap gecesi)
33. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ - İSHAKOĞLU -2
(Davut İshakoğlu'nun ashap gecesi)
34. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ
(Mevlüt)

35. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-İSMAİL HAFİZ-
CUAN MEHMET
(Defli)
36. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ
(Rast peşrevi)
37. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-CULHA HAFİZ -1
(Nargileli bant - H. Lami'nin evinde doldurulan)
38. TENEKECİ MAHMUT-HALİL HAFİZ-CULHA HAFİZ -2
(Nargileli bant - H. Lami'nin evinde doldurulan)
39. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ - DEDE OSMAN
(Halıcı Bakır Dellalbaşı'nın evinde doldurulan)
40. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ - DEDE OSMAN
(Defli, kanunlu)
41. TENEKECİ MAHMUT - HALİL HAFİZ - İSMAİL HAFİZ
(Mahmut Hafız ve Kurrik Mehmet, Bülbüllü bant)
42. TENEKECİ MAHMUT - SEYFETTİN - BEDİH
(Divan gezinti, İki bacı durmuş bacadan bakar)
43. TENEKECİ MAHMUT - AHMET HAFİZ -
YUSUF HAFİZ - MAHMUT HAFİZ
(1968 Antep bantı)
44. TENEKECİ MAHMUT
(Kasap Abdurrahman Tanrıverdi'ye yapılan bant)
45. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET
(Fariğ olmam, Şam bantı)
46. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET -
OSMAN GÜLTEKİN
(Antep bantı)
47. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET -
HACI NURİ HAFİZ
(Gazel, mevlit ve ilahiler)
48. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET - BEDİH -
KADİR GÜZEL
(Görebilsem yarimi)
49. TENEKECİ MAHMUT-CUAN MEHMET-BEDİH-
KARAKÖPRÜLÜ
(Ay doğar aşmağ ister)

50. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET - BEDİH
(Sonunda Cezayir Oyun havası olan)
51. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET - BEDİH -
FIRINCI MEHEMET
(Merhamet kıl)
52. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET - BEDİH
(Kasap Şihe Sürmeli'ye doldurulan bant)
53. TENEKECİ MAHMUT - CUAN MEHMET
(Halıcı Bakır Dellalbaşı'nın evinde deldurulan)
54. TENEKECİ MAHMUT - ABDULLAH BALAK - 1
(Ağyar ile geçti)
55. TENEKECİ MAHMUT - ABDULLAH BALAK - 2
(Klasik Şarkılar)
56. TENEKECİ MAHMUT - ABDULLAH BALAK -
İBRAHİM ÖZKAN
(Siz gidin arkadaşlar)
57. TENEKECİ MAHMUT - ABDULLAH BALAK -
MUSTAFA SAVAŞ
(Ney ve tambur çalınan bant)
58. TENEKECİ MAHMUT - HALİL SEZGİN
(Bülbülün göksü al olur, sıra gecesi bantı)
59. TENEKECİ MAHMUT - HALİL SEZGİN -
M. HAFIZ - A.OSMAN - 1
60. TENEKECİ MAHMUT - HALİL SEZGİN -
M. HAFIZ - A.OSMAN - 2
61. TENEKECİ MAHMUT - FIRINCI MEHMET
(Cana rakibi handan edersin)
62. TENEKECİ MAHMUT - FIRINCI MEHMET
(Gördüm seni, Fevzi Gencer'in evinde)
63. TENEKECİ MAHMUT - DEMİR İZZET
(Söyleyemem derdimi)
64. TENEKECİ MAHMUT - BEDİH - ANTEPLİ HAMZA -
DELLEK MAHMUT
(Yalnız bırakıp gitme)
65. TENEKECİ MAHMUT - BEDİH
(Yanıp bir nar-ı ruhsare)

66. TENEKECİ MAHMUT - BEDİH - KURRİK MAHE
(G. Antepi Memik Ağa bantı)
67. TENEKECİ MAHMUT - MEHMET ÖZBEK - V.ATAÇ -
LÜTFÜ EMİROĞLU - MUSTAFA ŞAHİN
(Yaylı tambur taksimli)
68. TENEKECİ MAHMUT - BEDİH - KURRİK MAHE
(Yaşar Özbek'in evinde doldurulan bant)
69. TENEKECİ MAHMUT - CULHA HAFİZ -
İBRAHİM ÖZKAN - 1
(Bülbülün göksü)
70. TENEKECİ MAHMUT - CULHA HAFİZ -
İBRAHİM ÖZKAN - 2
(Bülbülün göksü)
71. TENEKECİ MAHMUT - CULHA HAFİZ -
KEZAZ FETHİ
(Öncellerin evinde doldurulan keman, kanun, kavallı)
72. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ
(Kanun, darbukalı, Memik Ağa'ya yapılan)
73. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ
(Def ve bağlama, Sucu Mehmet Topaç'ın evinde doldurulan)
74. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ (DEFLİ)
(Sucu Mehmet Topaç'ın evinde doldurulan)
75. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ -
CULHA HAFİZ
(1985 yılında Sucu Mehmet Topaç'ın evinde)
76. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ -
AZEM OSMAN - NACİ YOLUK
(Sucu Mehmet Topaç'ın evinde doldurulan)
77. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ -
AZEM OSMAN - NACİ YOLUK
(Sucu Mehmet Topaç'ın evinde doldurulan)
78. TENEKECİ MAHMUT - MAHMUT HAFİZ -
AZEM OSMAN - NACİ YOLUK
(Asbap gecesi bantı)
79. TENEKECİ MAHMUT - KADİR SEMA -
FIRINCI MEHEMET - MAHMUT HAFİZ
(Karameydanı'nda bir evde doldu, Tütüncü asbap gecesi)

80. TENEKECİ MAHMUT - H. MUSTAFA KİRİŞÇİOĞLU
(Hicaz faslı)
81. TENEKECİ MAHMUT - KADİR GÜZEL -
AZİZ ÇEKİRGE
(Osman Bengisu'nun evinde yapılan bant)
82. TENEKECİ MAHMUT - KADİR GÜZEL
(Hacı İmam Samah'ın arşivinden)
83. TENEKECİ MAHMUT - ARABİZADE FAZLI
(Bir oda yaptırdım)
84. TENEKECİ MAHMUT - MUSTAFA ŞAHİN
(Havuz başı su başı, Ömer Emiroğlu'nun evinde)
85. TENEKECİ MAHMUT - ŞAHİN - HALİL HAFIZ -
KADİR SEMA
(Bağlama Aziz Çekirge, Memik Ağa'nın bantı)
86. TENEKECİ MAHMUT - ŞAHİN - ŞÜKRÜ ÇADIRCI
(Osman Gültekin'in evinde doldurulan)
87. TENEKECİ MAHMUT - ŞAHİN - TOPAL ALİ
(Hacı Mahyeddin'in asbap gecesi)

TENEKECİ MAHMUT GÜZELGÖZLE İLGİLİ
VİDEO BANTLARI :

- 1.TENEKECİ MAHMUT - KAZANCI BEDİH
(Şanlıurfa Folklorundan Bir Demet isimli Abuzer Akbıyık tarafın-
dan yapılan video bantıdır. Bu banttaki müzik meclisinde olan ses
ve saz sanatçıları Mehmet Delioğlu, Mustafa Savaş, Bakır Kara-
dağlı, Halil Sezgin, Yaşar Özden, Çetin Özden, Naci Yoluk, Ba-
hattin Balyemez, Arif Çelik)
- 2.TENEKECİ MAHMUT - MEHMET ÖZBEK (KORO)
(Halil Binbaşoğlu'nun YSE'de kaydettiği video bantı)
- 3.TENEKECİ MAHMUT
(Opr. Dr. Ahmet İnan tarafından kaydedilen bant)
- 4.TENEKECİ MAHMUT
(TRT Tarafından hazırlanan Elimizden Obamızdan programı ile
ilgili bant Osman Güzelgöz arşivindedir.)

Istanbulda

URFA ŞENLİKLERİ

Urfanın en meşhur 25 kişilik

YERLİ SAZI
HALK KOROSU
ve
MİLLİ OYUNLARI

Istanbul'da muhtelif semtlerde
yalnız birer defa yapılacak olan
bu güzel şenlikleri görmek fırsatını
kaçırmayınız.

Kızılay Derneği

Em. M.

Istanbulda URFA ŞENLİKLERİ

1 Ağustos'tan 10 Ağustos'a kadar

İSTANBULDA

URFA ŞENLİKLERİ'nin YAPILACAK YER ve GÜNLERİ

Tapebaşı Belediye Bahçesinde şenliklerin açılışı	1 Ağustos Perşembe S. 21
Suadiye Plaj Gazinosunda	2 Ağus. Cuma S. 21
Yenikapı Nur Bahçesi	3 Ağus. Cumartesi S. 16
B-İvü Bahçesi	3 Ağus. Cumartesi S. 21
Ruhak Belerliye Bahçesi	5 Ağus Pazartesi S. 21
Başkiras Açık H. Sineması	6 Ağus. Salı S. 21
Çiğite saraylar bahçesi	7 Ağus. Çarşamba S. 21
Büyükdere Beyaz Park Ga.	8 Ağus. Perşembe S. 21
Kazlıköy Süreyya Paşa St.	9 Ağustos Cuma S. 21
Tapebaşı Belediye Bahçesi şenliklerin kapanışı.	10 Ağus. Cumartesi S. 21

- 1- Hava lar yağmurlu olduğu günler şenlikler Beyağlunda Ses İlyatrosunda yapılacaktır. Şenlikler her yerde saat 21 de başlar matinelere İödadır.
- 2- Gazino ve sinemalarda yerleriniz şimdiden ayırtınız
- 3- Dönüş için vasıta vardır.

Kızılay Em. Me.

Urfa Öz şarkılarından bir kaç

Urfalıyam dağıyam

Bağçeliyam Bahlıyam

Ağamda şimdi gelir paşamda şimdi gelir

Güzel de şimdi gelir voy

Ben yüreğim vuruldum

Çiğermiden dağıyam

Nakarat

Urfanın bedenleri

Çevirin gidenleri

Nakarat

Tutun tutun öldürün

Yarı terkedenleri

Nakarat

Az kaldı Bayram ola hele hele hele gül ayı

Kull boyunma d-İn hele hele hele hele gül ayı

Öç gecenin hayfını hele hele hele gül ayı

İşter bu gece ola hele hele hele hele gül ayı

Buğün bayram günüdür hele hele hele gül ayı

Güzeller düğünüdür hele hele hele hele gül ayı

Her kesin yüzü güler hele hele hele gül ayı

Bana moteni gündür hele hele hele hele gül ayı

Urfamızın Bahçeleri bir sıra

Kara gözüm gel çıkılma kasıra

Şan vürülim şu yirmirni asıra

Yeni de duydum sevdalısın sevdalı

Kaşlar kara kirpişlerin belâli

Urfamızın dört etrafı bahçeler

Var oturmuş pencerede ut çalar

Senin için kazanmışım alkçalar

Nakarat

Ahları çiğelli olan nakaratı sayı mısulheriniñizim- İptirakleri rica olunur.

1946 yılında "Urfa Ekibi" nin İstanbul konserleriyle ilgili
dağıtılan davetiyeler.

TÜRKÜ VE HOYRAT DERLEMELERİNDEN ÖRNEKLER

Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den 1981 yılında oğlu Araştırmacı - Yazar Osman Güzelgöz tarafından 144 türkü, hoyrat ve ağıt formunda ezgi derlenmiştir. Bu derlemeler bilahare Abuzer Akbıyık, Sabri Kürkçüoğlu ve Bakır Karadağlı'nın Urfa türküleri ile ilgili çalışmalarıyla birleştirilmiştir. Halen notaya alma çalışmaları sürdürülmektedir. Bu ortak çalışma "Şanlıurfa'dan Derlenen Türküler" ismi ile kitap halinde yayınlanacaktır.

Osman Güzelgöz'ün yaptığı derleme çalışmaları ile ilgili bantların içindeki türkü ve hoyratların listesi araştırmacıların istifadesine sunulmak üzere aşağıya çıkarılmıştır. Bantlar derlemeyi yapanın ve bizim arşivimizdedir.

- Derleme Tarihi : 18.6.1981 - 12.8.1981
Derleme Yeri : Eyyübiye Mah. Yaman Sok.
No : 23 Tenekeci Mahmut'un evi
Şanlıurfa
K. Enstrümanlar : Cura (Bakır Karadağlı)
Bağlama (Cihat Kürkçüoğlu)
Kaynak Kişi : Mahmut Güzelgöz
(Tenekeci Mahmut)
Derlemeyi Yapan : Osman Güzelgöz

1. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. Ağam etme bu nazı
2. Alaydım elin elime
3. Adanalı esmer olur
4. Al eyvana yatak serdim yumuşak
5. Atımı bağladım bir dal tikené
6. Ağlama yar ağlama
7. Ay doğar aşmak ister
8. Al ele saki peymané
9. Atıma verdiler sarı samanı (ağıt)
10. Akşam olur kervan çıkar lokuş²
11. Arpalar kara kılçık
12. Anama söyleyin damda yatmasın (ağıt)

B

1. Al yeşil dökün analar mezar daşıma
2. Anne benim babam yok mu (seferberlik türküsü)
3. Aman fatmam etme naz
4. Ağam seccadesin sermiş çayıra
5. Ay doğdu batmadı mı
6. Bu dere yonca (Alim)
7. Bülbül güle kon (kılıçlı hoyratı)
8. Arabası yeşil boya
9. Aşkın ezeli aşika ilhamı hüdadır
10. Abdom'un odası (ağıt)
11. Bu gece ay ışıktır
12. Bülbüller düğün eyler

(1) Tiken : Diken

(2) Lokuş : Yokuş

2. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. *Baği bağımca var mı*
2. *Ben bu dağın ağacıyam*
3. *Bir oda yaptırdım hurma dalından*
4. *Bu gece ay ışıktır*
5. *Bülbüller düğün eyler*
6. *Bu dağlar ulu dağlar*
7. *Bahar geldi gül açtı*
8. *Ben bir Yakup idim*
9. *Bülbülün göksü al olur*
10. *Ben sıhmamı al isterem*
11. *Bağda güller açıyor*

B

1. *Bahçıya kuzu girdi*
2. *Ben de gettim bir geyiğin avına*
3. *Bulandı gözler bulandı*
4. *Bir şuh-ı sitemkâr*
5. *Bir elma kopardım ekşi dalından*
6. *Çadır kurdum düzlere*
7. *Çaya iner ağlarım*
8. *Çoban kızı*
9. *Çorabı çektim dizime (ağıt)*

(1) Sıhma : Alttan giyilen giysi, içlik.

3. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. Çorabı çektim dizime (devamı)
2. Cabır dağdan kuş geliyor
3. Çıkar yücelerden yumak yuvarlar
4. Çeşmeye giderken
5. Canı var canan arar göynüm benim
6. Çayın öte yüzünde
7. Çadırın üstü keçeli
8. Çay içinde adalar
9. Çekin çadırımı da koru yazıya (U.H.)
10. Çadır kurdum Bandırma'nın düzüne
11. Çekin kıratımı neyleyim dizgin

B

1. Dağlar başı kışladı
2. Daracık sokakta yara kavuştum
3. Bu dağları delmeli
4. Dul demedim kız demedim evlendim
5. Dağlar dağımdır benim
6. Diyarbekir bu mudur
7. Demir köprüsünden gelir geçersin
8. Derd-i elem mihnet-i gam
9. Beri dön beri de yüzün göreyim
10. Eminem oturmuş daşın üstüne (maya)

4. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. Eğin harap olmuş
2. Elinde altın şamdan
3. Evlilik başa bela
4. Erzurum'un Erzincan'ın ovası var
5. Evlerinde var badiya
6. Ey ruhları gül lebleri al
7. Eşimden ayrıldım gözyaşım durmaz
8. Endim gettim Diyarbekir düzüne
9. Fırat kenarının ince dumanı
10. Evleri görünüyor
11. Fincanı daştan oyarlar

B

1. Fundalıkta serçeler
2. Gelini gelini köyün gelini (maya)
3. Geline gerek bir ana (ağıt)
4. Getirin Hakkoyu
5. Gettim bahtım evlerinin halına
6. Galata'da bir yar sevdim
7. Getme garip getme (maya)
8. Görmeyince sabredemem bir saat
9. Güvercin vurdum kahmaz
10. Gözel yağlığın hanı
11. Gökte yıldız yüzetmiş
12. Bulandı gözler bulandı

5. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. Hışhışı hançer canıma
2. İki dağın arasında kalmışam
3. Kalanın ardında ekerler küncü
4. Karaköprü narlıktır
5. Kapuyu çalan kimdir
6. Kolumu salladım toplar oynadı
7. Hayatları degirmi
8. İndim havuz başına
9. Kalalıyam kalalı
10. Havada bulut yok
11. Hayde gidah Mersin'e
12. Hüvegin yollarında
13. İki bacı durmuş bacadan bahar
14. İndim gülün bağına

B

1. Kahveyi kaynatırlar
2. Kövün develeri çekilir dağa
3. Kerpiç kerpiç üstüne
4. Kara çaya inerken potinim kaldı
5. Kara sandık açamadım (lo lo)
6. Nice bir mestebe-i dehride (gazel)
7. Kayalardan kayarım
8. Ben neler çekmedeyim (ibrahimi)
9. Kardaş gitmem Diyarbekir düzüne
10. Ay doğdu güne döndü (beşiri hoyratı)
11. Makaram sarı bağlar
12. Merdivandan tıkr tıkr enerken
13. Mezarımın daşı Urfa'ya karşı
14. Maraş da Maraş derler (maya)
15. Oğlanın elinde liver belinde
16. Harman yeri sürseler

6. BANTTAKİ EZGİLER

A

1. Meclisinde mail oldum
2. Meyhane-i belada zarım ziyade sakî
3. Ordumuz gitti Muş'a dayandı
4. Ne bakarsın baygın baygın
5. Neylerim dünyayı neylerim malı
6. Nazlı yar geliyor pınar başından
7. Pencereden kar geliyor (maya)
8. Pınarın başında ben gördüm onu
9. Pınara varmadın mı
10. Sarı çiçek mor menevşe zamanı
11. Seherin sabah çağında
12. Senin yazın kışa benzer
13. Tamburam rebab oldu

B

1. Tutam yar elinden tutam
2. Vuslat dilerim yarıma
3. Türkoğluyam ben de gendi elimden
4. Yavrum senin ne belalı başın var
5. Yüce dağlar yüce olur
6. Yaylalar içinde Erzurum yayla
7. Sesler gelir rumelinin ülkelerinden
8. Hüsnün senin ey (Araban gazel)
9. Yeşil yaprak arasında
10. Ne çemen ne sayey-i gül
11. Varın gidin şu babama söyleyin
12. Vardım ki yurdumdan ayak göçülmüş
13. Yar yüreğim yar yar

4. BÖLÜM

* TENEKECİ MAHMUT'TAN DERLENEN

HALK HİKAYELERİ

* Bir Gurbet Hikayesi

* Şeme'dan (Masal)

BİR GURBET HİKAYESİ (*)

Şimdi kardaş ben gençken, yani 12 - 13 yaşlarındaken nasıl olsa bi gün evden darıldım, başımı aldım, gurbete gittim.

Eskiden gençlerimiz gurbete gitti mi, ilk hedefleri Adana. Çünkü bizim memleketin yazısı karadır. Kederimiz her türlü imkânsızlığa göğüs germektir, o zaman gene birisi evden huylandı mı Adana'ya, ya pambık çapalamaya gider, veyahut bir ağanın yanında tutsak oturur.

Ben de kalktım Adana'ya gittim, e tebi ben anamın, babamın bir tenesi olduğum için nazlı böyümüşem. Ondan soyra bele bir zehmetli iş görmemişem ondan sonra, tenekeçilik işte başka bir sen'etim yoh.

Nasıl olsa ben kahtım Adana'ya gittim, iki tene de Urfalı arhadaş buldum, ırğatlar geldi, ırğatlar, ben o zamana kadar da ırğatın ne olduğunu bilmezdim. ırğat başına gettih, dedih "Biz de çalışmah istiyih" ondan soyra. Kahtı nüfus cüzdanlarımızı bizden aldı, kamyona bindirdi bizi Antepli ırğatlarınan beraber Tanrıverdi Kövi'ne götürdü.

E, ben kazma vurmah bilmiyem, iki gün kazma vurдум ellerim kabardı, kazma vururken ben bir iki tene hoyrat söledim, türkü söledim derken ırğatlar da beni sevdi, ondan soyra bi yerde dediler ki,

(*) HAKAD, Y. B. 88.0264, Araştırma Görevlisi Güner SERNİKLİ derlemelerinden.

"Sen çalışma, sen bizim ekmeğimizi getir, suyumuzu getir, ondan soyra ara sıra bize birer türki söyle, biz senin vezifeyi yaparız." dediler.

"Olur" dedim. Her ne keder Adana sıccah, o zaman bele teşkilatlar da yoh biçoh adamlar heste oli, sıtmaya yahalaniy. İrğatbaşı da gelmedi, ondan soyra benim canım sıhıldı arhadaşlardan, kahtım kövden Adana'ya geldim.

Adana'ya geldim, karnım aç, tütinim yoh, gezerken Küçük Se'et'in yanında bahtım ki, me emizin şeniginden "Bozan" isminde bir arhadaş var. "Ne gezisen Mahmut?" dedi, "İşte Adana'ya çalışmağa geldim, başıma bı feleket geldi, ırğatbaşı da yoh, param da yoh."

"Ne keder istisen ben verim?" O zaman "Sen dedim bi yarım pangınot ver"

Yarım pangınot çoh paradır. Yarım pangınotu aldım. Gettim bi ekme aldım, bi paket de tütün aldım, bi çay içtim, para bitti. Demir köprüsi vardır Adana'nın, "Bekârların Beleş Otelı" derler ona, işte parasız kalan giden orda yatar. Ben de gettim orda köprü altında, uzandım. O zaman enteri giyerdim, bi de siyah paltom var, işte çoh yeni de değil, eski, eski de değil, orta hallı bi palto. Bele paltomu serdim, köprünin altında uzandım, benden başka da kimse yoh. Bele birez yatmışam, gözümi açtım, bahtım ahşama yahın; yanı ikindi zamanlarına yahın, bele sağıma bahtım, ötede bele siyah bir şey, kemer kimin.

Hemen gettim baktım, siyah bir Helep kemeri, yanı örmeli kemerler vardır. Bahtım, dinine keder dolı para. Birisi orda düşürmüş mi ne yapmışsa orda biraşmış.

Etrafıma bahtım, kimse yoh, hemen enterimi çevirdim, kemeri alttan belime bağladım, enterimi üzerine endir 'm, paltomu da aldım, daha durur mısan Mahmut. Dabana kuvvet Adana'yı terk ettim. Ceyhan yolına düştüm.

O zaman tektük tek tekerli kamyonlar vardı, bele üzeri de kapalı, otobos falan yoğho zaman. İşte o gece ahşam üsti Adana kövlerinden bi kövde yattım, gene kahtım yola düştüm, devrısı gün Ceyhan'a yahın bir kövde yattım, üçüncü gün sebehten kahtım, ahşama dorğı, Gavur Dağı'ndan bele artıh Osmaniye'yi falan geçtim, Gavur Dağı'na tırmandım, belki ahşama dorğı dedim ilerde bi köv vardır, o kövde yataram.

Hava da bele yağmırlı bi hava, dağ da yüksek olduğu için kar yağmır eksilmez, kış yaz daima dumanlıdır. 10 - 15 adım gettihtan soyra bahtım arhamdan iki tene at ayah sesi geliy. Döndim bahtım iki tene

at ayak sesi geliy. Döndüm baktım iki tene candarma geliy.

Birisinin elinde bi kuş, av kuşu mımış nemiş, neyse ben bilmiyem. "Dur bahım hemşerim dedi, nere gidiysen?"

Dedim : "Nereye gidim, ben yolçuyam, gidip ilerde bir kövde yatıp sebbeh Antep'e gidecağam."

Oğlim dedi, sen daha gençsen dedi, bı Gavur dağıdır, bıraa eşkiya çöhtür, sen nasıl yalnız başına bu dağdan gidersen?"

Dedim, "Ne var yaho ne olacah, bırdı ilerde bir kövde kalıram dedim.

"Allah bilir sen yabancısan, nerelisen?"

"Urfalıyam" dedim.

"Nüfus kağıdı?" dedi.

"Nüfus kağıdım ırğat başında kaldı, ağa ben memleketime gidiyem."

O elinde kuşu olan dedi : "Al bu kuşu tut, arhamız sıra gel, biz ilerde bir köve gidiyih. Ha bı yolu bırakma. Biz sen gelene keder orda herhal bir koyın moyın da keserler, yimek yaparlar, sen de yirsen, o gece kövde barınır, sebbehten gidersin."

Onlar gettiler atlarını sürdiler, ben de yayan geliyem, Gavur Dağı da yokış, ondan soyra çıhiyam ben yuharı. Elim dondı, getirdim kuşu koynıma kodım. Bilmiyem ben, kıymetli bi kuşmış. Bele elim de kol-tıhlarıma basmışam demek ki, ben dağlarda yerirken kuş koynımda boğılmış. Ben ferkinde degilem. Neyse köve yahın kuş aklıma geldi, elimi attım, çıhattım ki, boynı sallani, kuş boğılmış. E kuştır dedim, ölmüşse ölmüş, keyri ölmüşse beni öldüracah degiller ya?

Neyse gettim, onların öginde durdım, cendermiye dösşek sermişler, herkesin yanına yastıhlar komışlar, o zaman cendermeler çok kıymatlı. Bi cenderme bi reisicumhur keder hükmediy o zaman.

"Geldiy mi hemşerim?"

"Geldim" dedim".

"Hanı kuş?" dedi.

"Valla sen sağol, caniy sağolsın" dedim, kuşu koynıma komıştım, ferkinde olmadan elimi basmışam, bi bahtım ki ölmüş.

"Vay dedi, seni gidi, bilmem ne olasan, dedi. Ulan atın bıny yere" dedi.

Kahtılar iki cenderme, biri o yandan silliy çekti, biri bı yandan çekti, belki 20-30 sille çektiler, soyra "Bını ahıra hepsedin." dedi.

Köy sehebi de, ev sehebi de bi şe söliyemiy, neyse beni ahıra hepsettiler, karnım ac, çığaram yoh, perişan bi veziyetteyem, yorğınam.

Neyse birez soyra ev sehebi geldi, " Oğlum, dedi, kusıra bahma, bınlar cendermedir, beni dinlemezler" dedi.

Gece kırılınsın ben siye biraz yiyecek getirirem." dedi. Soyra "Seniy sen'etiy ne?" dedi.

Ben kassap şegirdiyem." Bele ağzıma geldi, helbiki bı sen'eti de heç yapmamışam. "Vay dedi, babaya rehmet, Allah mı seni gönderdi." dedi. Aşçıya dedi, "Bi pıçah getirin". Aşçı bi pıçah getirdi keskin.

Dedi, "Bı ökizimiz hestedir, şayet gece olır debelenir, ölecağ olırsa bırda ölmesin, bizim bı ökizimizi kes."

Neyse pıçağı aldım, cendermenin atları da bağı, işte o yanda inek bağı, o yanda affedersiz merkep bağı, ökizler de bağı. Ben bele yan geldim. Yassıdan soyra bı herif beni unıttı, yimek de getirmedi. Ben ele dalmışam, ecebe sebbeh bahım cendermeler gene beni dögecah mı, hepis mi edecah, bı düşüncenen bele bi dalmışam.

O dalğınlıknan bahtım, beyle haş huş bir ses oldu, e karanlıh da, bın pıçağı aldığımnan beraber "Bismillah Allahüekber" dedim, boğazına verdim, bi baş elime geldi, kestim.

Kestim tebi elimde pıçah, kan oldu dedim, elim kanlı manlı öki-zin derisine silim. Bele elimi beline atar atmaz, beli olduğunu bilmi-yem, bahtım ki elime eğer geldi, aman ne yapmışam, eyice yohladım bahtım ki cendermenin atını kesmişem iyi mi ?

Şindi her tarafım titremağa başladı. Ecebe ne olır benim halım, cendermeler bi kuş üçün beni bı keder dögdiler, atlarını kestim ecebe şindi ne yaparlar dedim bınlar, titremağa başladım. Bele aradan bi se-et mi, yarım seet mi geçmiş bahtım ki, kapı açıldı, azaplar geldi. Ben öksirdim.

"Kimsen?" dedi.

Dedim: "Ben bı gece geldim, sıcahtır diye bırda yatırdılar. Acıh dışarı çıkıp, su tökecağam" Onların heberi yoh yanı ben atı kesmişem, yahut işte ev sehebi öküzü kesmağ üçün pıçağı vermiş.

"Çıh hemşerim" dedi.

Ben çıhar çıhmaz etegimi ağzıma aldım, yalla, daha orda durır mısın. Gepir kesme; yani dağyol demiyem, hemin kaçıyam.

Ğeribem, yolu da keybetmişem, dağda dolaşıyam, iki üç dağ dolaş-mışım, ertesi gün ta vahıt ikindiye yahın oldu, zornan bi köve rastla-

dım; yanı ana yoldan çıhmışam.

Bi köve geldim, bahtım ki, evin öginde bi kadın evin önünü süpürüy, genç bi kadın. Dedim "Bacım misafir kabil eder misen?"

"Ederem kardaşım dedi, Tanrı misafiri: i iki gözüm üstüne, gel" dedi, keçiy getirdi serdi, bi de yastıh.

Şindi ben bele yan gelmişem artıh cendermeler nerde beni görecah, izi keybettim. Ahşama yakın bahtım; feket o meyanda bahtım ki, kadın bi tava getirdi, karşımda ocağın üzerine kodı, birez de su kodı, ondan soyra su kızdıhtan soyra birez bulğır getirdi, bulğır pilavı bışirecağı belli oldı artıh.

Pilav bışihtan soyra bahtım içeri girdi, ben de kapının karşısındayam, göriyem. Bele küçük bi küp üç kilolıh küp, bele karşı ocahta bi kaşşıh yağ getirdi. Kövliler eritmez yağı, o aşın içine attı.

Kövdeki bulğır pilavı da çoh lezzetli olur, sebebi yağı eritmeden içine atarlar; onun için lezzetli olur.

Begefendi bi iki aydır bulğır pilavı yimemişem, acam, yorğınam, o yağ benim gözime az geldi, dedim. "Kadın o yanı bi işe getsin, ben gidim birez yağdan çalım, getirim yimegin içine atım.

Kadın sıtılarını aldı, suya getti. Ben hemen gözetledim, gettim, elimi küpe sohtım, yanı kaşşığı da bulamadım, elimi küpe sohmağım-dan kadının geri gelmağı bi oldu, sanki bi şe unitmiş kimin, hemen küpnen beraber getirdim elimi paltomın altına kodım ve kadın heç fer-kine varmadı.

Biraz sonra kocası geldi, "Kimdir dedi misafir? Ehlen vesehlen kardaşım hoş gelmişsen" dedi. Tanrı misafiri dedim. Neyse otırdı adamcağız, birez soyra kadın yimeği kodı, bi de soğan kırdılar, ben sol elimlen yemek bilmem, sağ elim küpin içinde.

"Kardaş dedi, sen kusıra bahma, sen niye sağ eliynen yemek yimisen?"

Dedim, "Ağa kusıra bahma, elimde pis bi yara çıhmış, cerehetlidir, onun için me'deyi bulandırmıyım deye çıhartmıyam. Neyse olur. İşte elim titriye titriye o sol elnen yemek yidim. "Allah biliy, yorğına benziysen" dedi. "Çoh yorğınam" dedim. "Elese sen rehet et, ben de gidim içeride yatım"

Ailesiyle içeriye girdi. Biye de dışarıda yorğan dösşek getirdiler, serdiler.

Şimdi ben düşünüyem, acık gece kırılısın da kahıp kaçım yahut kü-

pü gidim ilerde bi daşa vurım kırım, ondan soyra savuşım gidim.

Gece ne keder geçtiğinin ferkinde degilem. Bi ayıldım bahtım ki, ben zannettim şafak olmuş demah ki, ay ışığı vurmuş, korhı da var, hemen kahtım yavaşça postallarımı elime aldım, ses çımmasın deye, yeridim, bele bi 15-20 adım evin ög terefine gettiğimde bahtım bele bi karaltı, dedim daştır işte.

Demah ki ev sehebi su tökmağa çıhmış veyahut başka bi ev sehebi çıhmış ya olur, hanı evler birbirine yahın. Daş niyetine vurdım, "Ahhh!..." deye bi bağırdı, meğer adammış.

Küp de kırıldı, adamın kafası da kırıldı düşti, ben de kaçtım ondan soyra. Geldim Fevzi Paşa'ya ordan da ondan sonra makiniye bindim, geldim Antep'e.

Kemeri açtım, içinden 7-8 mecidiye çıhattım. Affedersin eyi bi merkep aldım. Bi çüt postal aldım, karnımı doyurdım, tütün aldım, velhasıl kelam ikindiye keder Antep'te dolaştım, merkebe bindim, dedim yola düşerem, yolda bağ evleri vardır, bağ bozıntısı zamanıdır, yuhım geldi mi, bi bağ evinin ağılında yataram, ondan soyra sebbeh ezandan soyra kahar yola düşerem.

Neysene Güveniz Kövi'ne yahın bahtım bi bağ var, ahşam karanlığı oldu, bı gece hele bırda bi kaç seet yatım. Ağıla girdim, affedersiz merkebi de bağladım, yimegimi, helva ekmek de almıştım, yidim, kutımı çıhattım bi tütün cıgarası da sardım içeceğam; feket eşşeğe arpa almağı unıtmışam, heç aklıma gelmedi, hayvan başladı affedersiz zırlamağa, ac heyvan yatmaz.

"Yahu etme eyleme, sen şimdi yerimizi belli edersen, ondan soyra ne bilim gecedir, yolçı olur, hırhız olur, heyvan laftan aynar mı, başladı kardaşım, türli türli sedalar çıkātmağa.

Aradan 5-10 dekke geçmedi bahtım ki, tepeden üç tene tifenkli, şak şak şak üç tene tifenk şakladı.

"Kimsen?" dedi.

"Yolçıyam yaho"

"Heyir mi nolmuş siye? Kah bahım ayağa" dedi.

Abo, şalvar da yengi dedi, çeketi de yengi, soy bahım, şalvarı, çeketi, paltoyı"

"Yaho etmeyin, eylemeyin" merkebimi de aldılar, ondan soyra:

"Zıbınıy da soyacahsan"

"Yaho etme, merhemet et"

"Olmaz" dedi. Hulasa entariyi soyacak sıra kemeri gördüler.

"Ya bu kemer?" Oho açtılar ki, bir süri para.

"Yaho dedi, seni kimin bi tene arıdih, parayı bırahır mıyih." Ne keder yalvardımsa da dinlemediler.

"Sen Allah'a şükret ki seni öldirmiyih, dehfol get hade." dediler.

Eşşegi de aldılar, paramı da aldılar, çeketimi, paltomı da aldılar, don köynek katında, bi de beyaz puşım var. Hersimden puşıyı başıma sardım, ondan soyra beni görenler zannedi bi hoca, yahut da bi hoca telebesi.

Neysel yola düştüm, üç saat yerıdıhtan soyra bir kövin yanına yaklaştım. Bahtım ki, 2-3 tene adam beni karşıladılar, ehlen ve sehlen selam hoca efendi hoş geldin, sen talebe misen." "He dedim, ben telebeyem" ondan soyra dedim ohımahtan geliyem.

"Vay dediler Allah siye uzun ömirler vere. Bizim bi ölimiz ölmüş, yahıyacak kimse arıyih, gel bını yaha" dediler.

"Yahamak bilir misen?"

"Bilirem" benim karnım aç, mehset karnım doysin da ne olsa onu yapacağam. Ben o zamana keder heç öli yahamamışam ömrimde, ondan soyra "Yaharam" dedim" gettim. Ben gider getmez ölinin üzerine bahtım, öliden korhtım, ze'iflemiş, altı aydan beri heste yatımış, behsitevir olmuş.

Neysene sabını mahana ettim, "Sabını getirin" ben gayem onlar getsin ki. Ben kaçım. Sabın hezır, "Suyı kızdırın", "Su hezır", "Haphap getirin", "Haphap hezır"; hulasa ne istedimse hepsi hezır.

Dedim "Ağam, ben sabını gezdirim, siz de suyu tökin, ben yanı yahıyım" Dahrat aldırđım öliye ondan soyra, ebdest aldırđım, yahamağa başladım şindi ölinin üzerine bahamıyam. E be'zi öli ölrirken kolları böyle tik kalır ben görmüşem 2-3 tene ondan soyra ölrirken o veziyette kalır kolını dorğıldır yahıyan hoca.

Şimdi elim gele gele ölinin boynına gelmiş, ben dalğadayam ya, ben zannediyem kolu hani, tamam sert, deyem dorğıldıyam, dorğıldırken ölinin boynını kırmıyım mı.

"Vay efendi, ölinin boynını kırdı" Ondan soyra gelen bi sille, bi tokat vurmağa başladı, ordan da kaçtım. O zaman köpri yohtı, Birecik Köprisi'ni geminen geçerdik.

Allah rehma eylesin Adnan Menderes, Allah gendini nur içinde yatırsın bu köpriyi yaptırdı da milleti işkenceden, zehmetten kurtattı,

yohsa o zamana keder köpri yohtı.

Neysel gemi başına geldih, bi Urfaliya rastladih:

"Yaho nereden geliysen?"

"Valla dedim, Adana'dan geliyem"

"Elese dedi benim de'vetlimsen, gel kayih parayı ben verim". Zatan benim yanımda da para yoh.

O zaman üç ellige adam başı geçerdi kayihnan, bı Birecik'in bı tarafına. Neysel bu şekilde geçtih, geldih. Şindi Antep'in boğazına geldih, ben artih yayan geliyem.

Bizim mahlenin şenigi "Keki" isminde bi arhadaş vardı, çoh şakaçı, böyle heyr söylemez, hazır coğap biridi. Benim de Urfa'da bir merkebim vardı. Ara sıra merkebe binerken beni gördüğında şakalaşırdık. İşte ben Urfa'ya dorğı giderken bizim Keki'ye rastladım.

"Yaho hoş gelmişsen Mahmut" dedi, "Nerden?"

Dedim: "Valla işte Adana'dan geliyem"

"Maşallah, çohtan beri mi geliysen, bu ne üstiy başiy" dedi. "Bele yahu?"

Dedim, "Heç sorma dedim, yolda beni hırhızlar soydı, moydı ondan soyra, sen nere gidiysen?" dedim.

"Ben de işte Urfa'dan gelip Suruç'a gidiyem"

"Hayrola?" dedim.

"Bi işim var" dedi.

"Dedim : "Yaho siye bi şe sorım, ecebe bizim o siyah merkebimiz duriy mı?"

"Sen sağol" dedi, "Anayın mezar daşlarını getiryken ayağı kırıldı öldi."

"Ula anam öldi mi?"

"Anay dedi dayıya merak etti, öldi."

"Ula dayım ne vahıt öldi?"

"Dayiy da dedi, emmiye merak etti, emmiy dayıya merak etti, dayiy kardaşıya merak etti."

On dekkenin içinde benim sülelemi söndürdü, "Vay eviy yihılmıya" dedim, "Elese ben getmiyim Urfa'ya?"

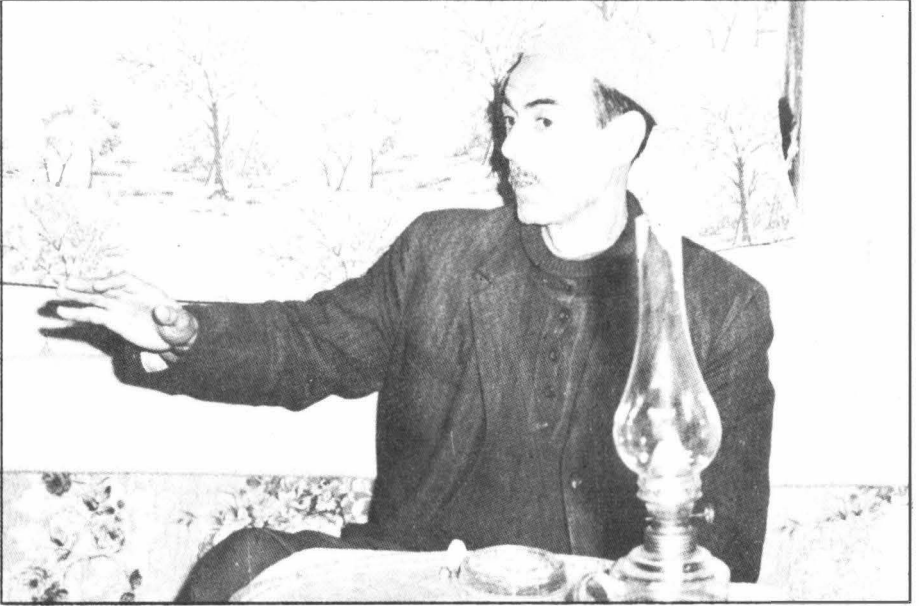
Dedi: "Getme, bından üç gün evvel bi adam öldirdiler, onu seni boynıya attılar, Şindi gettiy mi seni yahalarlar"

"Valla belese ben getmiyim." deyince, bahtım gülmağa başladı.

"Böyle bir şey yok. Ben sana şaka yaptım dedi." "Merkebiz de du-

riy, anay da sağ, babay da sağ, emmiy de sağ dayiy da sağ" dedi.

Ah, kardaşım kckken başımızdan bele bi iş geçti. Benden size vesiyet kckken gurbete getmeyin. Ya, benim başıma gelen bişmiş ta-
vuğın başına gelmedi; yani ğayem kckken gurbete getmeyin, başıyza
bioh hadiseler gelebilir.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz hikaye anlatırken.

ŞEME'DAN (*)

Masal

Zaman zaman içinde
Kalbur saman içinde
Cinler cıvıt oynarken
Eski hamam içinde
Hamamın tasi yok
Anamın bohçası yok
Çarşıda bi tazı gezi
Boynunda haltası yok
O yanı yalan
Bu yanı yalan
Fili yuttu bi yılan
Dedim : Haltacı halta yapar mısan
Beşyüz altın kapar mısan
Burnunda altın hızma
Ayağında sarı cızma
Cebine ince hoşafı dökmüş
Çatırdadı kos kimin
Pilav yağaydı başıma
Dolma değeydi dişime
Bir kuş olaydım
Könaydım paklavanın başına

(*) HAKAD, Y. B. 88.0264, Araştırma Görevlisi Güner SERNİKLİ derlemelerinden.

Vakti zamanında bir padişah varmış, bu padişahın üç tane oğlu varmış.

Padişahın her iki oğlu akıllı, uslu, en küçük oğlu, berduş, meyhanede, dağda, kumarda; yani eve haftalarca uğramaz.

Bir gün padişah hasta olur, hisseder ki, artık ölüme yakın olmuş, kendi kendini böyle kontrol eder. Oğullarını çağırır:

"Oğlum, gidin küçük kardeşinizi de getirin, ben size vasiyet edeceğim, benden sonraki yapacağınız işler, hareketleri size söyleyeceğim."

Giderler, küçük kardeşlerini ararlar, bulurlar.

"Yahu, der, babam öldüyse Allah rahmet eylesin, benim hesabı buraya getirin, meyhaneye getirin."

"Yahu kardeşim gel, babayıdı seni istiğ"

Neyse getirirler, oturur o da bir tarafta.

Der: "Oğlum, benim vaktim yaklaştı, öleceğim" der, "Ben öldükten sonra cenaze merasimi, taziyem falan bittikten sonra büyük kardeşiz yerime padişah olacaktır" büyük oğlunu padişah tayin eder. "Ölürse ikinci oğlum, ortancılı kardeşiz padişah olacaktır. O da gittikten sonra yani sen sağ kalırsan küçük olarak, sen yerime padişah olursan. Fakat size bir tavsiyem var, eski zamanda malum at; yani atlarınız var, atlarla bazan gezmeye falan çıkarsız" oğullarına der. Kuzeye -yani şimdiki lisan üzerine ben burada konuşacağım- veyahut tabirlerle şarka, garba, ondan sonra boyraz tarafına gidin de, yani o taraflarda avlanın da sakın kible tarafında avlanmayın. Kible tarafında katiyen avlanmayın" diye bi yasak emri verir, kendilerine vasiyet yapar ve ilarahmetullah vefat eder gider.

Babalarını defnederler, taziyesini yaparlar ondan sonra, üç gün bittikten sonra büyük oğlan padişah olur, tahta oturur, halkı gelir kendisine biat eder, padişahlığını ilan etmiş olur, yani tanır, bahşişini, cülusu neyse dağıtır, ondan sonra hayır hayrat yapar. Mahkûmları azat eder, borçluların borçlarını bağışlar. Ta, bu gelenek öteden beri gelir, hükümet değişti mesela bir yenilik olur.

Bu oğlan tabii âdeti ava çıkacak. Bi hafta Boyrazı, Boyraz tarafına gider, ikinci hafta Şark tarafına gider gündeğuşüne gider, üçüncü hafta günbatışına Garba gider, kalır Kible. Dördüncü hafta olur:

"Ne olur, ne varmış bu Kiblede mesela, ben getsem ne olur yani. Benim eşittiğime göre o tarafta daha fazla. Birçokları der ki, Kible tarafında daha çok. Sonra o kadar gidenler oluyor, bi şey olmuyor da,

ben ne olacağım" der, kalkar atına biner ve Kible tarafına ava gider.

Böyle memleketten bir iki saat ayrıldıktan sonra bakar ormanlık, dağlık, ondan sonra birçok avlar var, bir yere gelir bakar ki, bir mera, ot diz boyunda, ondan sonra o merada bir al at, kısrağak bir at yayılı; ama heç kıyas kabul etmez, o kadar güzel bir at.

Gendi atı da olduğu için bu atı tutmak ister. Ata yönelir, kısrağak ürker. Oğlan kovalar, kısrağak kaçır, burda, şurda, orda derken memleketin hududundan ayrılır. Oğlanın memleketi, padişahın memleketi geride kalır, boydan düşer oğlan.

Akşama yakın bağır ki, bir şehir önüne geldi, o kısrağak o şehere girdi, kendisi de arkasından takip etti, kısrağak kaybetti.

Adam şehre gelir, akşam karanlığı bakar, bi fakir ev, kapıyı döger, bakar bi kocakari çıkar.

"Karı, der misafir kabul eder misen?"

"Get oğlum, get, der, ben nerde misafir nerde benim ondan sonra çirığının yarısı içerde, yarısı dışarda.

"Kardeş size bi pençe altın verim. Evi yıkıla para her müşkülü halleder" Bi pençe altın oğlan karıya verir. "Gel oğul gel, dir, eskiden evim misafirhanedir. Bayakdan konşımnan çekiştım de, onun için canım sıkılmıştı, böyle söyledim". Neyse oğlanı içeri alır. Atını affeder sin ahıra bağlar, ona da biraz çorba yapar, kari oğlana biraz çorba yapar. Oğlan çorbayı yir, düşer, yatar.

Sabah olur, oğlan kakar, biraz su ister elini yüzünü yıkamak için. Böyle suyu eline yüzüne tökerken bakar karşıda bir saray, sarayın üzerinde insan kafaları böyle düzölmüş, kesilmiş, ora asılmış; Allah Allah.

"Karı dir, nedir bu?"

Der, "Kurban, bu bizim memleketin padişahının sarayıdır"

"Bu kafalar nedir?"

Der : "Padişahımızın çok güzel bir kızı vardır. Bir çok kimseler bu kızı istedi. Bunun şartı kız kimsenen konuşmaz, her kimlen evlenmişse; yani şartı bu kızı konuşturursa güveyi kızı alacak, konuşturmazsa sabaha kadar, sabahleyin güveyin kafasını vururlar, ora asarlar; bu kafalar, bütün kızı isteyenlerin kafaları, kimse konuşturamamıştır bugüne kadar."

"E, der ben gidim o kızı isteyeyim, ben onu konuştururum."

"Valla oğlum, sen bilirsin" der, "git"

Neyse, atı orda bırakır, der:

"Yalnız dünürcü olan gider, altın sandalyenin üzerinde oturur, onlar anlarlar ki, sen dünürçüsen. Sen de get, altın sandalyenin üzerinde otur"

Oğlan gider saraya, müsaade ister, yukarıya çıkar, gider altın sandalyenin üzerinde oturur. Padişaha haber verirler:

"Padişahım, bir dünürçi geldi."

Padişah oğlanı çağırır, bakar, yakışıklıdır.

"Oğlum" der, belli ki, sen kızımı istemeğe gelmişsen; fakat benim kızım şimdiye kadar bir çok gençlerin hayatına sebep oldu, kafaları kesildi, o kafaları gördün. Beni dinlersen vazgeç oğlum, gençliğine yazık. Kızımı konuşturamadın mı kafayı keserem."

Der : "Ben kabul ediyem"

"Ölümüne sebep oluyış" der, hocayı çağırır, nikâhlarını kıyar, oğlan güveylik olur.

Oğlan işte, namazını kılar, yemegini, memegini yir, her ne kadar ordan bi laf getirir, burdan bi laf getirirse gelin Nuh deyi peygamber demi, heç konuşmiyi, daş gibi.

Sabah olur nöbetçiler oğlanı çıkarır, kafasını vururlar, cellat kafasını vurur, oraya asarlar.

Şimdi tabii padişah getti, gelmeyince ortancılı kardeşi, kardeşini sorur, sual ettirir, derler ki:

"Kible tarafına ava getti"

E, tabii kardeşini aramak mecburiyetinde. Padişahlığını ilan eder, bir veziri vekil eder, ondan sonra kendi kardaşının peşine düşer. O da kible tarafına gider, o meraya girir girmez bahi ki al kısrak tüyünü çeksen yağ damliy.

Bını görür görmez oğlanın aklı başından uçar hemen atını kısrağı tutmak için seğirdir. Şimdi o kısrak kardeşine ne yaptıysa buna da o şekil önünden kaçır, bu kovalar, bu kaçır, hulasa akşama yakın yine o memlekete gene getirir, şehirde kaybolur, oğlan da gelir, tesadüf o karının evine misafir olur.

Karı götürür atını bağlar; fakat bakar bu da o geçen günü gelene benziğ. Heçbir şey söylemez o karı yine. O da yimeğini yir, yatar, sabahleyin kalkar, elini yüzünü yıkarken bakar ki, saray da kafalar asılı, kardeşinin kafası vardır. Kariyi çağırır:

"Nedir" der "bu?" Der:

"Vallaha oğlum işte, birkaç gün evvel senin kimin bi genç geldi, işte bizim padişahımızın kızı, kimse konuşurmadığı için bütün güvegi-lerin kafası duvara asılır."

Der : "Ben onu konuşturam"

O da gider sözü uzatmıyık, kardaşının akibetine uğrar ve kafası ora asılır.

Gel gelelim, o küçük oğlana, serhoş kardeşlerine. O da hiç bir şeyden haberi yok, kardaşı iki tane gitmiş kaybolmuş, ondan sonra sarayı padişahsız kalmış, her şey herci merç olmuş; hiçbir şeyden haberi yok.

Haber verirler, "Yahu" derler, "iki tane kardeşin gitti, kardeşim sen gel tahta taca ondan sonra gel sahap ol"

Gelir, padişahlığını ilan eder, kardaşlarının peşine düşer. O da meraya gider, o atı kovalar, o şehre gelir ve o karının evine misafir olur. Yalnız bi sözüm maksat hepsi birbirine benzediği için uzatmıyağ.

"Karı" dir, "su yok mu, ben abdest alacağım" Her ne keder berduşsa da namaz kılarmış, kardaşları kimin değil.

"Vay kurban" der, hemen karı gider, kuyudan bi koka su çeker, ibriği doldurur, getirir, abdest alır, namaz kılar, ondan sonra yatar, sabahleyin kalkar, sabah ezanında gene bir koka karı su çeker, abdest alır. Abdest alırken bakar, kardeşlerinin kafası ve diğer kafaları görür.

"Karı" der, "gel bakalım, nedir bu?"

Der : "Vallah kurban işte, oğlumun başı da oradadır. Benim oğlum da o kıza talip oldu, aha der "kafası orda"

Der : "Karı, ben senin ekmeğin yedim, belki ben de gider gelmem, biye hakkın helal et" Şimdiye keder gidenlerin hiçbirisi karıyla helallaşmamış; dava burda.

Karı der : "Kurban, madem sen böyle söyledin, bense bunun yönlerini, konuşturacak yönlerini söyleyeyim"

Der : "Şimdi sen, gider bu kıızı istersin ve senin de diğerleri kimin ondan sonra nikâhını kıyarlar, seni gerdeğe korlar, sen, hiç kızlan konuşma; yani ne kıza bir laf söyle, yalnız ondan sonra kendin tokalaş, işte "ben senin kocanam" söyle, başka bi şey söyleme, zaten konuşmaz.

Sabah olunca nöbetçiler, seni cellat etmek için götürdüklerinde

dersin ki, "Ben, bu gece ihtilam oldum, yani hamamcı oldum, geline tabii yaklaşmadım, benim hamama gitmem lazım. Beni hamama götürün, gusledin, iki rekat da namaz kılalım, ondan sonra da beni cellat edin. Yani ben pis pis cellatlık olmayacağım." Seni hamama götürdüler mi, "Ben hamamın filan yerinden, köşesinden bi daş çek, o daş bizim eve çıkar, orada bir yol vardır. Bize gel, ben senin nasıl hareket edeceğini siye söylerim."

Oğlan karının elini öper ve gider, kızı ister, ondan sonra diğer kardeşleri gibi düğününü yaparlar, gerdeğe korlar, işte padişahın kızına der, "Ben senin kocanam, helalınam, namaz kılacağım"

Namazını kılar, Kur'an'ını çıkarır, okur, başka bir şey söylemez. Kız böyle fel fel kendine bakıyı. Sebah olunca tabii nöbetçiler tabii alışmışlar; çünkü, iki ayda bir, üç ayda bir böyle bir genç geli, soyra kafası gidi.

Bakarlar ses seda yok, kapıyı dögerler, oğlan çıkar, götürürler cellat ederler ki, "ben bir ara yattım, ben hamamcı oldum, gusletmek için beni hamama götürün, gusul edim, iki rekat da namaz kılalım, sonra beni cellat edin"

Padişaha haber veriyorlar.

"Doğru söylüyor, götürün" Hamama götürürler, hücreye girer, karının tarif ettiği hücreye girer, bi daş çeker, hemen iner, ondan sonra demek yolmuş orası, karının evine gelir.

Der : "Oğlum durma, hemen kalk, memleketin Garp tarafını takip et, yani memleketin surlarından çıktıktan sonra 200 adım atarsan, sonra sağa bir yol gelir, yola saptın mi, o yoldan da 200 adım atarsan yerde bir delik vardır, orada yeraltı padişahı yaşar, sen o padişahın yanına get, dersin ki "Küçük talebeyi istiyem, en küçük talebeyi biye ver.

O talebeyi al, gel, o kızı konuşur"

Oğlan, karının elini öper, hemen memleketin Garp tarafındaki kapıdan çıkar, surları terkettikten sonra 200 adım atar, sağa döner 200 adım daha atar, bakar ki hakikaten böyle bir takka gibi böyle bir çukur, merdivanlan iner.

Üç merdiven iner, bakar ki, yerin altında bakasan bir ev kimin, saray kimin bir şey. Ha, böyle böyle kız çocukları ohiylar.

Selam verir hocaya der ki, "ben en küçük talebeyi istiyem"

Filan karı mı söyledi?" der,

"Evet" der.

Hemen bir kız çocuğu çağırır, bir kız çocuğu 4-5 yaşında.

Der : Git, anaydan izin al, bu amcayla beraber gideceksin"

Hemen çocuk kaybolur, biraz sonra gelir, oğlanın eline yapışır.

Şimdi o çocuk der ki : "Beni o padişahın kızı için mi götürüysen, bak ben o tulungi nasıl konuşturam der, sen karışma"

Karının evine gelirler, ondan sonra der :

"Ben şimdi bir kara böcek olacağım" Bizde "böcük" derler, "Bir kara böcük olup cebine gireceğim. Seni götürür akşam üstü içeri korlar. Ben, cebinden çıkaram -bizde "Şemadan" derlerdi eskiden, siz "şamdan" dersenez- şemadanın altına girem ve o benim girdiği, gittiğimi görmez.

Sen yine iki rekat namazını kılırsen, dersen "Padişahın kızı, dün gece ben misafirdim, üç gün hakkı vardır, fakat sizin âdetlere aykırı olduğu için siz, bi gecede cellat olacaksa ediyşiniz, etmeyeceksen mesele ayrı bir örfümüz var, bizde üç gecedir, ben ikinci gecedir, ben ikinci gecede senlen konuşmak istiyem; yani bi gece daha hakkım var; ama ben ikinci gecede konuşmak isterem."

Hiç kız, yine yüzüne bakıyor, haşa huzurdan ayı gibi bakıyor, yani." İşte kız, konuş, yazıktır, bu ka gencin başına sebep oldun, günahdır, etme eyleme, bak benden daha yakışıklı bir genç bulamazsan."

Her nerden söz getirdiyse şemadan seslenmeğe başlar, böcük altında ya, der : "Misafir, onu bırak bırak, o tülünge şimdiye ka çok gençlerin kafasına sebep oldu, onun gibi cadı karısı var mı ondan sonra. Ben size söyleyim ne isterse."

Şimdi kız bağar, şemadan konuşur afallar yani, bahs devri olur kız. Böyle bakar Allah Allah. Konuşamaz da, der "Ben misafirem der, "mesele egelenmek isitiyem" oğlan der.

"E, der ben size bir haket söyliyim" şameden seslenir.

"Söyle"

Der, "Vakti zamanında üç kardeş varmış, bir de emmileri varmış, emmelerinin de bir güzel kızı varmış. Her üç kardeş de bu kıza talip olmuşlar evlenmek istemişler.

Emmileri kızını isteyince, emmileri demiş ki, "Ben kızı size böyle vermem, her biriniz gidin bir hüner öğrenin, alışın, hanginizin hünere, sanatı daha iyi olursa ben kızımı ona verirem". Şimdi ona versem o huylanır, ötekine versem o huylanır; fakat hanginiz sanatı, hünere

daha üstünse ben kızımı ona verrem, kabul ediy misiz?" "Ediyih" diyorlar.

Memleketi terk eder. Her birisi bir memlekete giderler, Eğer 3 sene, eğer 5 sene; tabii müddeti meçhul, günün birinde büyük kardeşleri der:

"Hele bu kardeşlerimi arıyayım hele, noldu bu mesele" Her birimiz bi şey muhakkak öğrenmişik.

Arar, ortancılık kardeşini bulur, küçük kardeşini de bulurlar, "Gelin ağam biz şimdide kadar ne öğrendik, sanatlarımızı söyleyäk"

Böyüğüne derler : "Ağam sen ne öğrendin?" Der:

Ağam, ben öyle bir şey öğrendim ki ben şimdi kulağımı yere versem, yeri dinlesem, dünyanın neresinde ne olmuşsa hepsini ben derhal aynarım"

Ortanca der: "Bende bir post vardır, elde etmişem, üzerine bir cemaat oturdu mu neresi olsa seni bir dakikada oraya götürür" E küçigi?

Küçigi de der ki : "Bende bir elma vardır, o elmayı herhangi bir ağır hastaya, ölümcül bir hastaya koklatsam, derhal şifa bulur,"

E derler, "Yahu madem öyle emmimiz kızı bugün 5 senedir veyahut 6 senedir ölü mü, sağımı, yoksa ne yapilar değilmi ya, biz gittikten sonra durum değişti mi, bir kimseye mi verdiler"

Hemen kafasını, kulağını yere verir, diner diner der : "Vallahi emmimiz kızı sağ, ağır ölümcül, ölüm yatağındadır"

"Evi yıkılmaya ulan" der Ahmet – eğer adı Ahmet’se– ula o postu çıkarsana" dersen, hemen postu çıkartır, üzerine binerler cet uçağı gibi gıj gıj gıj, ondan sonra gelirler. Ondan sonra Ali Baba'nın postu kimi, bi dakikada indirir şeye memleketlerine emmilerinin evlerine. Bakarlar hakikaten kız ağır hasta, artık neredeyse artık ağzına su damladırılar. "Ulan der, Mustafa evi yıkılmaya, elmayı çıkartsana ulan dersen, daha duracak zaman mı?"

Hemen elmayı çıkardır kıza kokladır, kız "Hapşı" der ve ayağa kalkar.

Şimdi bunlar üçü kavga. O der ki, "Ağam, ben yeri dinlemeseydim kızın nerden hasta olduğunu mesela anlayacakmışım; bu kız benimdir.

Ortancası der ki, "Yahu, benim postum olmasaydı siz iki sene de buraya yetişemezsiniz. kız ölü giderdi değil mi?"

Küçüğü der ki, "Yahu vallaha siz gardaş mahsus elmamı koklatmasaydım bu hayat bulmazdı; bu hak benimdir."

Kız dinliyi, tabii oğlan da dinliyi. Der : "Büyüğün hakkı mı, ortancısının mı, yoksa küçüğün mü hakkıdır?"

Oğlan kafadan atar der:

"Büyüğün hakkıdır" Mesela büyüğü dinlemeseydi.

Şimdi şemadan der: "Yok bilemedin"

"Ya"?" der:

"Post olmasaydı bunlar ne vakit yetişeceklerdi?"

Kız ordan patlamasın mı?

"Yere giresiz" der. "Siz de bi adam mısınız, alma koklattırmasaydı kız ölür giderdi"

Nöbetçiler hemen içeri girdiler, padişaha haber verdiler:

Kızın konuştu"

Padişah der tabii : "Nasıl konuştu?" filan. Şemadan konuştu, filan konuştu, zaman kalmadı. Padişah der ki, "Ben de dinleyem bakam nasıl, ben de bi gece daha size müsade ediyem. Yarın akşam ben de kızımın konuşmasını yani gizli olarak dinleyeceğim"

Şimdi oğlan evi terk etti, karının evine geldi. Kız hırsından şamedanı kaldırdı, yere vurdu, parça parça etti. Tabii o meyanda o bökük olan cebine girdi.

"Sen mi dedi benim konuşmama sebep oldun?" Halbuki ahmak düşünür ki şamadan konuşur mu? O gül kimin şamadanı kırdı. Şimdi ertesi gece gene o kız çocuğu bökük oldu cebine girdi.

"Şimdi ben gider camlı sandığın içerisine girerim" dedi. Eskiden camlı sandık vardı, şimdi camlı dolap. Yani gençler gelinler cehizlerini falan bunun içine korlardı.

"Ben gene cebinden çıkar, haydin gider ondan sonra camlı sandığın altına girerim bir yerinden konuşmağa. Gene sen padişahın kızına bir şeyler sorursan konuşmaz, ben size yine bir haket söylerim."

Şimdi gene oğlan içeri girer, ondan sonra "Merhaba padişahın kızı, gene artık bu akşam serbest konuşasan bak dün gece konuştu, bu inatlığı terk et" diyerekten oğlan ortaya bir kaç laf ortaya atarsa da kız gene konuşmuydu.

Ordan camlı sandık seslenmeğe başlar, "Yahu, sen dün gece şamedan kardeşim konuştu, ondan sonra bu tulungi böğün bunu kırdı" der, "bununla konuşma, bu çok melundur" der, " çok inattır. Sen biye

sor, ben size söyliyim" der.

Kız böyle camlı sandığa bakar. Sandık konuşur mi? Neysene der : "Ben size bu gece bir hakeyet söyleyeceğim" camlı sandık.

"E, der. Allah senden razı olsun sandık kardaş"

Der: "Vakti zamanında üç arkadaşı varmış, yani üç kişi arkadaş olmuşlar. Birisi hoca, biri terzi, biri nacar; yani marangoz. Tabii hocanın boynunda çantası, içinde Kur'an-ı, mevlütü, mızraklısı barabarında.

Nacar olan şahsın torbasında bıçkısı, kesere, çekici, mihı, her bir şeysi var.

Terzinin de, hurda torbası, makası, ölçüsü yanında.

Bunlar gurbete çalışmak, her birisi bir yerde vazife görmek istiyorlar. Arkadaş olmuşlar. Bir dağa gelmişler akşam olmuş. Dağda bir mağaraya sığınmışlar. Demişler ki, "Bu gece biz, burada yatak, sabahleyin kalkar giderih"

Namazlarını kıldıktan sonra birisi demiş ki, "Biz hepimiz yatsak olmaz, buranın garibiyih, ondan sonra burda canavar olur, hırkız olur, eşkiya olur, nöbetleşe yatak biz. Her birimiz iki saat veya bir saat nöbet tutalım"

Nacar diyor: "Benim uyhum tez gelir veyahut uykum ağırdır, ben o saat kalkmam, ben ilkin bekliyeceğim" der, "İlk nöbeti ben alacağım" der nacar, marangoz.

Terzinen hoca düşer, yatarlar. Şimdi nacar böyle bir yarım saat kadar oturur, canı sıkılır, uykusu gelmeye başlar, kendi kendine uykusu kaçmak için iş ararken bakar ki, içeride böyle bir kütük, bıçkıyan kütüğü keser, ince tahta eder, kalkar tahtadan bir kız yapar, kız. Kız iskeleti yapar kendisi. Hem uykusunu kaçırmak için, hem de bir hüner, yani bir sanat göstermek ister.

Kızı yapar, nöbeti tamam olur kız böyle bir mağaranın köşesine dayar.

Nacar yatar, terziyi uyatır, terzi nöbete kalkar. Terzi de kalkar, 10 - 15 dakika oturduktan sonra canı sıkılır, gözleri kirlenir, uykusu gelmeğe başlar, böyle etrafına bakarken, bakar ki, tahtadan böyle bir kız. "Vay der, nacar hünerini göstermiş"

O da kalkar hurda torbasını yere döker, hurdalardan bu kıza bir entari hemen diker, üzerine giydirir. Nöbeti tamam olur, hoca efendiyi nöbete uyarırlar.

Hoca da kalkar abdestini alır, ondan sonra sabah namazını kılar filan böyle etrafına bakarken bakar ki, yahu bir kız ondan sonra elini vurur bakir tahta. Üzerindeki elbisede bakar ki, hep böyle kumaş parçaları. Der: "Bunlar biye sanatlarını göstermişler"

Hemen Kibleye döner, iki rekat namaz kılar, "Yarabbi der, sen bunları vermeye kadirsen, sen buna bi can ver, insan olsun", "hapsî" der ondan sonra Allah her şeye kadir, ondan sonra kız insan olur.

Neyse oturur konuşmaya başlar, şimdi tabii sabah olur. Nacarlardan terzi de uyanırlar, bakarlar ki, yahu kız etraflarında geziğ, çok güzel bir kız.

Şimdi nacar der ki, "Ağam bunu ben yaptım, bu benim hakkımdır"

Terzi der: "Sen yaptın; ama, bu kız, ortalıkta çıplak gezemezdi ya, ben de bunun üzerini örttüm; bu benimdir"

Hoca der: "Yahu, bu tahtadan bi adam yapmış, sende bi elbise dikmişsin. Sittin sene, yerinde kalaydı bu, ne yani bir faydası olurdu, geberene kadar da kalsın. Ben Allah'a yalvardım, Cenab-ı Hak Hazretleri buna ruh verdi, bu benim hakkımdır" Aralarında böyle bir mücadele geçer.

"Şimdi sen deyişen kardaş?" oğlana söyler, "bu hak kimindir?"

Oğlan der : "Yahu bu da sorulur mu? Tabii hak nacarındır. Nacar kızı tahtadan yapmasaydı nereden mesela belle olacaktı."

Der : "Yahu bunu bilmirsen sen, heç çıplak gezebilir mi, hak terzinindir"

Kız ordan patlar : "Kül başınıza der ondan sonra, dün gece söyledim, siz ahmaksınız" der, hoca efendi Allah'a yalvarmasaydı, Cenabı Hak, ona ruh verirmiydi. Hak hocanıdır.

Padişah içeri girdi, "seni gidi cadı karısı" der, "şimdiye kadar bir çok gencin başına sebep oldun. Al oğlum" der "bu senin ailendir". Memleketinde mi evlenirsen, burda mı?" der. "Ben memleketimde evlenirem" oğlan kızı alır, karının evine getirir. Geceyarısı kalkar kızı boğazlar, iki tene kardeşini öldürmüş. Ondan sonra karının elini öper, atına biner, gelir babasının memleketine. Tahta oturur, artık içkiyi, kumarı, berduşluğu terk eder, ondan sonra iyi bir padişah olarak babasının tahtına oturur ve tahtın varisi olur.

Onlar yir içer, mirasına geçer, siz de yir içip muradınıza geçersiniz. Göğden üç elma düştü, biri biye hakeyet söyleyene, birini de size bağışladım.

5. BÖLÜM

* TENEKECİ MAHMUT GÜZELGÖZ'DEN DERLENEN
TÜRKÜLERDEN BAZILARININ NOTALARI

ALAYDIM ELİN ELİME

(Saz....)

A lay dime lın e li me A
Kur ba namdu du du li ne Kur

lay dım e lın e li me Va
ba nam du du di li ne Kur

ray dım ba ban e vi ne Va
ba nı no lam yar se nin Hay

ray dım ba ban e vi ne
ra nı no lam yar se nin

1

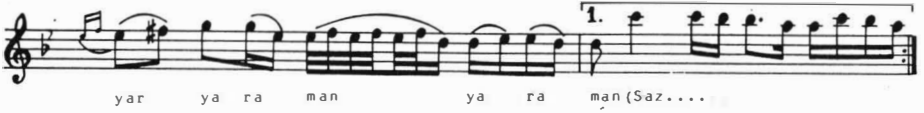
Alaydım elin elime
Varaydım baban evine
Kurbanam dudu diline
Kurbanın olam yar senin
Hayranın olam yar senin

2

Başına örtmüş valalar
Yüreğim başı paralar
Korkaram seni alalar
Kurbanın olam yar senin
Hayranın olam yar senin

BAHÇIYA KUZU GİRDİ

♩ : 100

1

Bahçiya kuzu girdi yar yar aman yar aman
Tüyü kırmızı girdi aman aman halim yaman
Seni sevdim seveli yar yar aman yar aman
Kalbime sızı girdi aman aman halim yaman

2

Bahça bar verende gel yar yar aman yar aman
Ayva nar verende gel aman aman halim yaman
Hasta düştüm gelmedin yar yar aman yar aman
Bari can verende gel aman aman halim yaman

DARACIK SOKAKTA YARE KAVUŞTUM

♩: 58

The musical score is written on four staves in a single system. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). It starts with a repeat sign (double bar line with dots) and a fermata over the first measure. The melody is written in a simple, folk-like style with eighth and quarter notes. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody with a fermata over the first measure. The third staff continues the melody with a fermata over the first measure. The fourth staff ends with a repeat sign and a fermata over the last measure.

Da ra cık so kak ta yâ ra ka vuş tum
Yâ ra şa ğı ben yu
ka rı sa vuş tum
uy be ni be ni

1

Daracık sokakta yâre kavuştum
Yâr aşağı ben yukarı savuştum
Yara bir gül verdim yarınan barıştım
Bir tanecik bu dert yaralar beni
Beni beni beni ceylanım seni
Sürmedim sefanı neyleyim seni

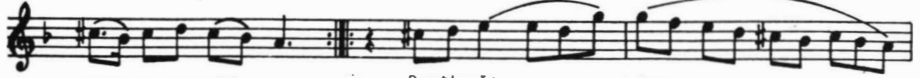
2

Yüce dağ başında yayılan atlar
Yarımın koynuna girmesin yadlar
Mezarım üstünde bir karış otlar
Bir tanecik bu dert yaralar beni
Beni beni beni ceylanım seni
Sürmedim sefanı neyleyim seni

EL ZANNEDER BEN DELİYEM

El zen ne der ben de li
Gü lü dim sa rar dım sol

yem a ma nam man Dostba ğı nın
dum a ma nam man Ya na ya na

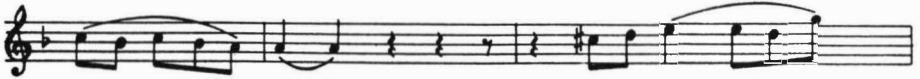
bül bü lü yem Be no ya
ben kü lol dum Der mansız

rın mef tu nu yam a ma nam man
der de dü şol dum a ma nam man

Gö nül sab rey le sab
" " " " " "

rey le Mev la nın
" " " " " "

mu ra dı böy le
" " " " "

1

El zanneder ben deliyem (aman aman)
Dost başının bülbülüylem
Ben o yarın meftunuyam (aman aman)
Gönül sabreyle sabreyle
Mevlanın muradı böyle

2

Gül idim sarardım soldum (aman aman)
Yana yana ben kül oldum
Dermansız derde düş oldum (aman aman)
Gönül sabreyle sabreyle
Mevlanın muradı böyle

FIRAT KENARININ İNCE DUMANI

Fı rat ke na rı nı nin ce du ma nı

Dağ la ra ya yı lır se her za ma nı

Ben ya rım den kes tim ar tık gü ma nı bül

bü.....l bü.....l bü.....l

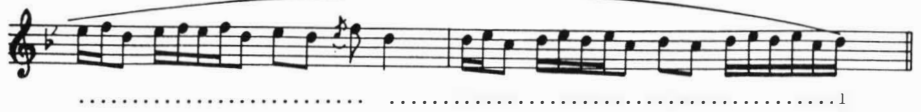
Ne ağ lar sın yu van mı yok tur bül bül

Yoksa be nim gi bi siz lar ya ran mı çok

tu.....r bül bül bü.....

.....l

bü.....l Şu dağ lar dan a şa lım Di gel

ge lağ la şa lım ka rı şı kar şı ya

Fırat kenarının ince dumanı
Dağlara yayılır seher zamanı
Ben yarimden artık kestim gümanı
Bülbül bülbül ne ağlarsın yuvan mı yoktur
Bülbül bülbül yoksa benim gibi sızlar yaran mı çoktur
Bülbül şu dağlardan aşalım
Di gel gel ağlaşalım karşı karşıya

2

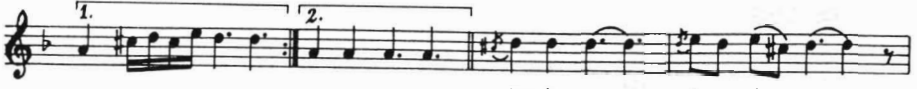
Fırat kenarında koyunlar kuzlar
Yanıma gelmiyor gelinler kızlar
Değmeyin yarama derindir sızlar
Bülbül bülbül ne ağlarsın yuvan mı yoktur
Bülbül bülbül yoksa benim gibi sızlar yaran mı çoktur
Bülbül şu dağlardan aşalım
Di gel gel ağlaşalım karşı karşıya

KALANIN ARDINDA EKERLER KÜNCÜ

♩ = 220

(Saz....)

Ka la nın a rı dın da

e ke ri ler kün

cü

E ker ler

bı çer ler

bi ra vu

çın

ci

ci

1

Kalanın ardında ekerler küncü
Ekerler biçerler bir avuç inci
Yar bana göndermiş ayva turuncu
Kalımya kalımya ahım kalımya
Beni yardan eden miraz almıya

2

Kalanın ardında ekerler darı
Ekerler biçerler yarı be yarı
Yar bana göndermiş ayvanan narı
Kalımya kalımya ahım kalımya
Beni yardan eden miraz almıya

3

Kalanın ardında daş ben olaydım
Gelene geçene yoldaş olaydım
Bacısı gözele kardaş olaydım
Kalımya kalımya ahım kalımya
Beni yardan eden miraz almıya

ŞURKAV YAYINLARI

1. Hz. İbrahim Konulu Yeni Besteler
Haz. Sabri KÜRKÇÜOĞLU Yayınlandı
2. Şehit Nusret Bey'in Savunması
Müslüm AKALIN Yayınlandı
3. Hz. İbrahim (A.S.)'ı Anma Şanlıurfa
1. Kültür ve Sanat Haftası Faaliyetleri
Haz. Sabri KÜRKÇÜOĞLU Yayınlandı
4. Hz. Eyyüp Konulu Şiirler
Haz. Sabri KÜRKÇÜOĞLU Yayınlandı
5. Tenekeci Mahmut GÜZELGÖZ
Abuzer AKBIYIK Yayınlandı
6. Hattat Behçet Arabi Hayatı ve Eserleri
Cihat KÜRKÇÜOĞLU Yayınlanacak
7. Takvimden Kopan Yaprak (Şiir)
Mahmut Şevket AKKAYA Yayınlanacak
8. Şanlıurfa Kültür Sanat Yıllığı
Yayınlanacak

ABUZER AKBIYIK

1958 yılında Şanlıurfa'da doğdu. İlk ve orta tahsilini Şanlıurfa'da yaptı. 1978 yılında Afyon Mali Bilimler Fakültesi'nden mezun oldu. Halen Şanlıurfa'da serbest muhasebeci mali müşavir olarak çalışmaktadır. Şanlıurfa folkloru ile ilgili araştırma, derleme ve arşivleme çalışmaları yapmaktadır. Çeşitli gazete ve dergilerde folklor konusunda makale ve araştırma yazıları yayımlanmış, Şanlıurfa folkloruyla ilgili yapılan birçok televizyon ve radyo programlarına katılmıştır. "Şanlıurfa Halk Oyunları" "Folklor ve Şanlıurfa" "Şanlıurfa Hoyrat ve Manileri" isimli (ikisi müşterek) yayınlanmış kitapları vardır.